

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

Έτος Ιδρύσεως 1964 Τρίτη Περίοδος Μάρτιος - Απρίλιος 1996 Αριθμός Τεύχους 90-91

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ, 1547
ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ, ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ

Ετος Ιδρύσεως 1964

Τρίτη Περίοδος

Αριθμός Τεύχους 90-91

Μάρτιος - Απρίλιος 1996

Ετήσια Συνδρομή £10

Διευθύνεται από Συντακτική Επιτροπή

5 CRAVEN HILL, LONDON W2

TEL: 0171-723 4787

FAX: 0171-224 9301

ORTHODOX HERALD

OFFICIAL PUBLICATION OF THE ARCHDIOCESE
OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN

5 CRAVEN HILL, LONDON W2

TEL: 0171-723 4787

FAX: 0171-224 9301

First Published 1964

March - April 1996

Third Period

No: 90 - 91

**Ο Ιερός Ναός των Αγίων
Πατέρων της εν Νικαία
Α' Οικουμενικής Συνόδου.
Ο Ναός αυτός,
που βρίσκεται στο Sutton
κοντά στο
Shrewsbury, χρειάζεται
άμεσες επιδιορθώσεις,
γι' αυτό και η
Εκκλησιαστική Επιτροπή
κάνει έκκληση προς όλους
τους πιστούς για
οικονομική ενίσχυση.
Στη φωτογραφία η
εξωτερική άποψη
του ναού τον καιρό
της αγοράς του.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

3.	Πατριαρχική Απόδειξις επί τω Αγίω Πάσχα.	17.	Patriarchal declaration on the occasion of Holy Easter.
4.	Εγκύκλιος Σεβ. Αρχιεπισκόπου Θυατείρων επί τη λαμπροφώρῳ Αναστάσει του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού.	18.	His Eminence Archbishop Gregorios, A short address delivered at the Hellenic Centre on Thursday 7th March 1996 to mark the occasion of the receipt by Sir Sigmund Sternberg of the Presidential Decree conferring on him the rank of the Commander of the Order of Honour.
5-9.	Η Ορθόδοξος Εκκλησία της Εσθονίας. Ανακοινωθέν Αρχιγραμματείας της Αγίας και Ιερᾶς Συνόδου Οικουμενικού Πατριαρχείου.	18.	The Seventieth Birthday of Her Majesty the Queen.
10-11.	Εγκύκλιος Σεβ. Αρχιεπισκόπου Θυατείρων κ. Γρηγορίου για την 25η Μαρτίου.	19.	The Ecumenical Patriarch Bartholomew's first address to Pope John Paul II during his visit to Rome 27-29 July 1995.
11.	Τα Τριαντάχρονα της Κοινότητος Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου Λονδίνου.	20-21.	Archimandrite Barnabas Burton (1915-1996).
12-14.	Συνεστίασις Οφφικιάλων Οικουμενικού Πατριαρχείου.	21.	Ordinations.
15-16.	Οικον. Αναστασίου Δ. Σαλαπάτα, Η Αναχώρηση του Ερημίτη.	22-30.	Χάρη Μεττή, Η Ίδρυση Ημερησίου Ελληνικού Σχολείου στην Αγγλία.
16.	Οικον. Αναστασίου Δ. Σαλαπάτα, Η θρησκευτικότητα στην ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη.	31-32.	Χρονικό Αρχιεπισκόπου Θυατείρων και Μεγ. Βρετανίας κ. Γρηγορίου.

ΠΑΡΑΚΑΛΕΙΣΘΕ Ν' ΑΝΑΝΕΩΣΕΤΕ ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΑΣ ΣΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΚΗΡΥΚΑ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΕΠΙ ΤΩ ΑΓΙΩ ΠΑΣΧΑ

Αριθμ. Πρωτ. 359

+ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΩΣ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Αδελφοί και τέκνα εν Χριστώ Αναστάντι ηγαπημένα, Αληθώς ανέστη ο Κύριος!

Από της σεβασμίας ταύτης καθέδρας του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ως βιούντες ολοχρονίως το άλγος της Μεγάλης Παρασκευής, δυνάμεθα αληθώς να σας αναγγείλωμεν το χαρμόσουν μήνυμα του Όρθρου της μιάς των Σαββάτων, ως το γεγονός το οποίον συνιστά την ζωήν και την ελπίδα του σύμπαντος.

Ανέστη Χριστός! Και συνανέστησε τον πεσόντα Αδάμ· Ανέστη Χριστός! Και ανέστησε το ανθρώπινον σύμπαν· Ανέστη Χριστός! Και επλήρωσε τα σύμπαντα ευδίας.

Ευχαριστούμεν τον δοτήρα της ζωής, διότι μας χαρίζει διηνεκώς την ανανέωσιν σταυρών εις τον παρόντα βίον. Δοξολογούμεν τον Σωτήρα του κόσμου, διότι μας επλούτισε διά των δώρων των συνεχών δοκιμασιών, και μας κατέστησε κοινωνούς της αληκτου παρακλήσεως.

Οι κλαίοντες και αδικούμενοι· οι αναζητούντες και αμφιβάλλοντες· θαρρήσατε! Αναμείνατε εν υπομονή, και έρχεται εν τω μέσω της νυκτός, ως Νυμφίος ζωής. Ανατέλλει εκ της εσχάτης κενώσεως του Τάφου, ως Νικητής κατά του θανάτου.

Αναμείναμεν ιδείν το τέλος, και μας απεκαλύφθη η αρχή. Εφθάσαμεν εις το πλήρωμα. Νυν πάντα πεπληρωται φωτός. Συναδελφούμεθα οι πάντες εν αγαλλίασει. Συγχορεύουν χοροί Αρχαγγέλων και Αγγέλων μετά της παρακλήσεως· και νικά η Ανάστασις του Χριστού.

Αναμείνατε ιδείν το τέλος. Κινήθητε και εκφραστήτε έκαστος ελευθέρως και προσωπικώς· δράμετε μετά του Πέτρου και Ιωάννου προς τον Τάφον, και θα πιστεύετε εις τον Αναστάντα· μείνατε μετά της Μαρίας προς το μνημείον κλαίοντες, και θα συναντήσετε τον Κύριον· πορευθήτε προς Εμμαούς, εντρυφώντες εις τους προβληματισμούς σας· διατυπώσατε τας απορίας· ομολογήσατε την απελπισίαν σας. Θα εύρετε τον Αναστάντα αγνώστως συμπορευόμενον και εξηγούντα τας απορίας σας· "ερμηνεύοντα εν πάσαις ταις γραφαίς τα περί εαυτού"· θα σας αποκαλύψη το μέγα μυστήριον της ζωής· ότι "ταύτα έδει παθείν τον Χριστόν και εισελθείν εις την δόξαν αυτού".

Το Πάθος συνδεέται με την Ανάστασιν· η Μεγάλη Παρασκευή με το Πάσχα. Το γεγονός του θανάτου τού σπόρου εις την γην είναι αναπόσπαστος διαδικασία της φυσιολογίας της βλαστήσεως. Συνυφαίνονται αι συμφοραί μετά της παρακλήσεως· και νικά η Ανάστασις του Χριστού.

Εντός του χαροποιού πένθους της Αγίας ημών Εκκλησίας είναι τόσοσιν το φώς της χαράς και το πλήθος της χρηστότητος του Κυρίου, ώστε εμπιπλά παν ζών ευδοκίας· μεθύει την από τας δοκιμασίας και τας πληγάς εσκαμμένην γην της ψυχής του ανθρώπου, και βλαστάνει την ουράνιον ευφροσύνην.

Η αλήθεια του προσωπικού ημών πόνου προμηνύει και πιστοποιεί την γνησιότητα της χαράς της Αναστάσεως, η οποία έρχεται και ήδη ήλθε διά του Σταυρού έν όλω τω κόσμω του ανθρώπου.

Βιώσατε τον πόνον της ιστορίας με ευγνωμοσύνην και πίστιν εις τον Αναστάντα. Αυτός κατευθύνει τας τύχας του κόσμου. Υπομείνατε τας δοκιμασίας και συμφοράς της προσωπικής σας ζωής με εμπιστοσύνην προς τον Κύριον της Δόξης· και θα Τον ευρίσκετε πάντοτε ως συνοδοιπόρον, αντιλήπτορα και υπερασπιστήν της ζωής σας.

Συνεχίσατε τον αγώνα της εργασίας σας. Κατέλθετε εις την θάλασσαν της ζωής και της προσπάθειας σας. Θα ιδήτε τον Αναστάντα εις τον αιγιαλόν. Και εξερχόμενοι εκ του πλοιαρίου με πλήθος ιχθύων εις τα δίκτυα των αναζητήσεων, θα εύρετε εις τον αιγιαλόν τροφήν έτοιμον προς βρώσιν - "ιχθύος οπτού μέρος και από μελισσίου κηρίου"-, η οποία θα γλυκάνη την πικρίαν του στόματός σας, και θα στηρίξη την καρδίαν σας.

Και δεν θα Τον ερωτήση κανείς ποίος είναι· διότι θα είσθε βέβαιοι, ότι είναι ο Αναστάς Κύριος, ο ευλογών και αγιάζων τα σύμπαντα.

Τότε, ανακαλύπτοντες τα άδηλα και τα κρύφια της αγάπης και της ευσπλαχνίας Του, θα πορεύεσθε εν τω φωτί του προσώπου Του, και θα Τον γνωρίζετε ως τέλειον Θεόν και τέλειον άνθρωπον, ως το Α και το Ω της ιστορίας και της ζωής σας.

Θα ενθυμηθήτε ότι κάποτε ενομίσατε ότι σας εγκατέλειψε κρεμασμένος εις σταυρόν θλίψεων. Όμως τότε ακριβώς ηγρύπνει περισσότερον πλησίον σας, κατεργαζόμενος το μυστήριον της σωτηρίας σας.

Τώρα, ως της Αναστάσεως την πείραν ειληφότες, είσθε βέβαιοι ότι ο αποθανών και Αναστάς Κύριος ήτο, είναι και θα μείνη μεθ' ημών πάσας τας ημέρας, μέχρι της συντελείας των αιώνων, ως η μοναδική ελπίς και σωτηρία ημών και πάντων των ανθρώπων· εως εσχάτου της γης.

Ανέστη Χριστός εκ νεκρών και ζωήν πολιτεύεται!

Αυτώ η δόξα και το κράτος εις τους αιώνας. Αμήν.

+ Ο Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος
διάπυρος προς Θεόν ευχέτης πάντων υμών

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

του Σεβ. Αρχιεπισκόπου Θυατείρων και Μ. Βρετανίας κ. Γρηγορίου
επί τη λαμπροφόρω Αναστάσει του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού

Αγαπητοί μας Ομογενείς Ορθόδοξοι Χριστιανοί,

*"Φθάσαντες πιστοί το σωτήριοι πάθος Χριστού του
Θεού, την άφατον αυτού μακροθυμίαν δοξάζωμεν·
ὅπως τη αυτού ευσπλαχνία συνεγείρει και ημάς
νεκρωθέντας τη αμαρτία ως αγαθός και φιλόανθρωπος"
(ὕμνος Μ. Εβδομάδος)*

Ύστερα από την καθιερωμένη μεγάλη Νηστεία, την περισυλλογή και γυμνασία κατά Θεό της Περιόδου της Σαρακοστής, φθάσαμε στην Αγία και Μεγάλη μέρα της Λαμπροφόρου Αναστάσεως του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού. Η Μεγάλη Σαρακοστή μας εβοήθησε να ζήσουμε καλύτερα και πνευματικώτερα το μυστήριο της Στρατευομένης Εκκλησίας. Υπαρξιακά και μεταφορικά και με την πνευματική μας ενόραση και ιερή φαντασία εξήσαμε και αισθανθήκαμε κατά δύναμη τη ζωή της Εκκλησίας και τους ιερούς αγώνες των παιδιών της, των Αγίων και Οσίων και Μαρτύρων της, οι οποίοι κατά καιρούς εβίωσαν το Πάθος και την Ανάσταση και την καθόλου ζωή του Χριστού.

Σαν δεύτερο σκαλοπάτι πνευματικό επησιόασαμε κατά χάρη στο μυστήριο και τη ζωή του ίδιου του Θεανθρώπου. Με θαυμασμό και ιερό δέος, με του και την καρδιά μας παρακολουθήσαμε τις τελευταίες ημέρες της επίγειας ζωής του Ιησού Χριστού. Και μαζί με τους ιερούς Αποστόλους και τους λαούς της Ιερουσαλήμ και τους Άρχοντες του Ιουδαϊκού Λαού και της Ρωμαϊκής Εξουσίας συμμετείχαμε στο ιερό δράμα, που ξετυλίχθηκε στην Αγία πόλη σχεδόν πριν δύο χιλιάδες χρόνια, με πρωταγωνιστή τον ίδιο τον Θεό στο πρόσωπο του Μονογενοῦς Υιού και Λόγου Του, του Ιησού Χριστού, "ον ηυδόκησε" και του ανέθεσε "ὅταν ἦλθε το πλήρωμα του χρόνου" το γεγονός της σωτηρίας του Ανθρωπίνου Γένους.

Μαζί με τους Ιερούς Ευαγγελιστές και τους λοιπούς συγγραφείς της Καινῆς Διαθήκης γινόμαστε μάρτυρες της θείας φιlanθρωπίας και συγκατάβασης, η οποία υλοποιήθηκε στο μοναδικό και ανεπανάληπτο πρόσωπο του Θεανθρώπου Χριστού, ο οποίος ἔκαμε τον εαυτό Του θυσία και γέφυρα μεταξύ ουρανού και γης. Ἐκατέβηκε στη γη από άκραν συγκατάβαση και αγάπη για να ενώσει τα διεστώτα, "εσταπείνωσεν εαυτὸν γενόμενος ὑπὸ κροκοῦ μέχρι θανάτου, θανάτου δε σταυροῦ" (Φιλ. κεφ. Β' 9), για να φέρει την ειρήνη και συμφιλίωση, να σώσει τον άνθρωπο και να τον επαναφέρει στους κόλπους του φιlanθρώπου Θεού Πατέρα. Ὅχι μόνο τα ιερά κείμενα της Καινῆς Διαθήκης, αλλά και οι Πατέρες της Εκκλησίας ομιλοῦν και κηρύσσουν την φιlanθρωπία και την αγάπη του Θεού προς τον άνθρωπο, η οποία εκδηλώθηκε "πολυμερῶς και πολυτρόπως" και ἔδωσε μαρτυρία ἐμπράκτως της φροντίδος, της πρόνοιας και αγάπης του Θεού Πατέρα προς το Ανθρώπινο Γένος.

Αυτὴν τη φιlanθρωπία επιβεβαιώνουν και εξυμνοῦν διθυραμβικά οι ιερές Ακολουσίες της Μεγάλης Εβδομάδος με τους θαυμάσιους και κατασκευτικούς και αὐτόχρονα ἐμπνευσμένους και συγκινητικούς ὕμνους της Εκκλησίας μας. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὕμνοι κατὰ τρόπο υψηλόφρονα και πρωτότυπο, αλλά και ἐντονα υποβλητικό, περιγράφουν το μεγαλείο του Θεού, την άφατο αυτού φιlanθρωπία και άκρα συγκατάβαση, η οποία αρχίζει με την εἰσδὸ Του στην Αγία Πόλη· κορυφώνεται με την προδοσία του Ιούδα και τη σύλληψή Του από τους Ρωμαίους Στρατιώτες· μεσουρανεῖ με την προσαγωγή Του στο Πραιτώριο ἐνώπιον του Ρωμαίου Ηγεμόνος Πιλάτου, και των Ιουδαίων Αρχιερέων Ἄννα και Καϊάφα· και τελικά καταδικάζεται εις τον δια σταυροῦ θάνατον με την ἐξάλληλ ἰαχὴ του ὄχλου, που υστερικά ἔκραζε "σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν".

Η φιlanθρωπία λοιπὸν του Θεοῦ στο πρόσωπο του Ιησού Χριστοῦ ολοκληρώνεται με την καταδική και τον θάνατό Του πάνω στο σταυρὸ σαν κακούργου και ληστή, ὅπως ἦτανε "ὁ Βαρραββᾶς" και οι άλλοι ληστές "οὐ συσταυρωθέντες αὐτῷ". Δικαιολογημένα δε οι ποιητές της Μεγάλης Εβδομάδος θρηνῶν τον Κύριο και διεκτραγωδοῦν την ανθρωπινὴν αχαριστία και τη σύγχυση του ανθρωπίνου

νου, ο οποίος καταδέχεται να γίνει θεοκτόνος και να υποβιβᾷ την ανθρωπινὴ φύση σε τέτοιον ἐξευτελισμό και θηριωδία ἐναντίον της θείας φιlanθρωπίας και μεγαλειότητος και παντοδυναμίας. Πολύ χαρακτηριστικά ο ποιητής ψάλλει: "Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ, κατεδέθη, Χριστέ, αιγγέλων στρατία ἐξεπλήρουντο, συγκατάβασι δοξάζουσαι την σην". Και αλλοῦ πάλιν "Σταυρωμένον, σε, Χριστέ, πάσα η κτίσις βλέπουσα ἔτρεμε· τα θεμέλια της γης διεδονεῖτο φόβῳ του κράτους σου".

Το Πάθος και η Ανάσταση του Κυρίου αποτελοῦν νέα δίασπα με πολυσημάντες και μοναδικές συνέπειες στις σχέσεις του Ανθρώπου και του Θεοῦ. Εἶναι η νέα εποχή, την οποία ἔφερε ο Χριστός εις τον κόσμο με τη Γέννηση, τη διδασκαλία, τα θαύματα και το Πάθος· και την Λαμπροφόρο Ανάσταση, με την εις τους ουρανοὺς Ανάληψή Του, με την ἐπιφάνισή του Παναγίου Πνεύματος και την ίδρυση της Εκκλησίας του. Πολύ παραστατικά περιγράφει τοῦτο το παγκόσμιο γεγονός και τα αγαθὰ αὐτοῦ αποτελέσματα ο Ἀπόστολος των Ἐθνῶν Παῦλος, ὅταν λέγει προς τους Χριστιανούς της Εφέσου: "Ευλογητὸς ο Θεός και Πατήρ του Κυρίου ημών Ιησού Χριστοῦ, ο ευλογῆσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ ευλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανοῖς ἐν Χριστῷ, καθώς και ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ προ καταβολῆς κόσμου εἶναι ἡμᾶς αγίους και ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ, ἐν ἀγάπῃ προορίσας ἡμᾶς εις υιοθεσίαν δια Ιησοῦ Χριστοῦ εις αὐτόν, κατὰ την ευδοκίαν του θελήματος αὐτοῦ, εις ἑπάνον δόξης της χάριτος αὐτοῦ, ἐν ἡ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἡγαπημένῳ, ἐν ᾧ ἔχομεν την ἀπολύτρωσιν δια του αἵματος αὐτοῦ, την ἀφεσιν των παραπτωμάτων, κατὰ τον πλοῦτον της χάριτος αὐτοῦ" (Εφεσ. κεφ. Α' 3-7). Ο δε ποιητὴς ἐξυμνεῖ τη χαρά και την προνομίαν αὐτὴν ὅταν μελωδεῖ, την Μ. Παρασκευή, το γεγονός της σταυρικής θυσίας του Κυρίου. "Ἡ ζωηφόρος σου πλευρά, ως ἐξ Ἐδέμ πηγὴ ἀναβλύζουσα, την Εκκλησίαν σου Χριστέ, ως λογικὸν ποτίζει παράδεισον, ἐντεῦθεν μερίζουσα ως εις ἀρχὰς τα τέσσαρα Ευαγγέλια, τον κόσμον ἀρδεύουσα, την κτίσιν ευφραίνουσα και τα ἔθνη πιστῶν διδάσκουσα προσκυνεῖν την βασιλείαν σου" (Ὑμνος Μ. Παρασκευῆς).

Ἐχοντες αὐτὰ κατὰ νουν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ και ὁμόπιστοι Χριστιανοί, ἀς δοξολογήσουμε τον Κύριον της δόξης που πλουσιοπάροχα και ευεργετικά ἐτέχευσε τη θεία χάρη Του για να μας λυτρώσει, να μας λούσει και να μας καθαρῶσει και αγιάσει με το ἅπλετο και ἀνέσπερο φῶς και τη δόξα της Αναστάσεώς Του. Ἀς ἀντλήσουμε βάρος και ἀς ἀνανεώσουμε την πίστι και τη λατρεία μας προς Ἐκεῖνον, ο οποίος ἐνίκησε τον Ἄδη και τον θάνατο και μας ἐχάρισε ζωὴν αἰώνιον και την ἀθανασία. Αὐτός μας καλεῖ να οπλιτοῦμε με τα ὅπλα του φωτός, να ἀπορρίψουμε ἀπὸ πάνω μας και ἀπὸ μέσα μας την κάθε κακία και την ἐμπερίστατη αμαρτία να ἐπιποθήσουμε την ἀρετὴ και την αγιότητα και την υποταγὴ μας στο θεῖο θέλημα. Να περὶβληθούμε με τα ὅπλα της ἰερῆς και ἁγίας μας πίστεως. Να ἐμπιστευθούμε τη ζωὴ μας σε Κεῖνον, ο οποίος μας ἀποκάλυψε το Ευαγγέλιο της Αναστάσεως και της ἐλπίδος και μας ἀνοῖξε τα μάτια της ψυχῆς μας, για να τον γνωρίσουμε και ἀληθινά να τον λατρεύσουμε. "Εἰς το εἶδέναι ἡμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπίς της κλήσεως αὐτοῦ, και τίς ο πλοῦτος της δόξης της κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς αγίοις" (Εφεσ. κεφ. Α' 18).

Με ψυχῆς λοιπὸν καθαρῆς και χεῖλη χωρίς ρύπον, να σπεύσουμε στους Ιερούς μας Ναοὺς και με συντριμμένη καρδιά να προσευχῶμε και να προσκυνῶμε τον παθημένο και Σταυρωμένο και Νεκρυνασχημένο Χριστό. Σ' Αὐτόν με ἐμπιστοσύνη να ἐναποθέσουμε τη ζωὴ μας, την οικογένεια, τα ἔργα μας και ὅλη την ὑπάρξή μας. Καί, σαν το ληστὴ του Ευαγγελίου, να τον παρακαλέσουμε "Μνήσθητι και ἡμῶν, Κύριε, ἐν τῇ Βασιλείᾳ Σου". Σ' Αὐτόν ἀνῆκει ἡ δόξα, ἡ τιμὴ, ἡ δύναμις και ἡ βασιλεία και το ἀπείρον ἔλεος εις τους αἰῶνες. Ἀμήν.

Πάσχα 1996

Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΣΘΟΝΙΑΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΑΡΧΙΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

Εκ της Αρχιγραμματείας της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου ανακοινούνται τα ακόλουθα :

Συνήλθε την 20ήν Φεβρουαρίου 1996 η Αγία και Ιερά Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, υπό την προεδρείαν της Α.Θ. Παναγιότητος, του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, και διασκεψαμένη εν πνεύματι Αγίω αποφάσισεν ομοφώνως, όπως δια Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως κηρύξη ενεργόν εκ νέου τον επί Οικουμενικού Πατριάρχου Μελετίου του Δ' εκδοθέντα εν έτει 1923 Τόμον, δια του οποίου ιδρύθη η αυτόνομος υπό το Οικουμενικόν Πατριαρχείον Ορθόδοξος Αποστολική Εκκλησία της Εσθονίας ως "Ορθόδοξος Μητρόπολις Εσθονίας". Η ισχύς του Τόμου εκείνου αναστάλη το έτος 1978 ένεκα των κρατουσών τότε πολιτικών συνθηκών και κατόπιν επιμόνου παρακλήσεως του Πατριαρχείου Μόσχας.

Το Οικουμενικόν Πατριαρχείον ως Τοποτηρητήν της ανασυσταθείσης αυτόνομου Ορθοδόξου Μητροπόλεως Εσθονίας ώρισε τον όμορον Αρχιεπίσκοπον Καρελίας και πάσης Φιλανδίας Ιωάννην, όστις και θα μεριμνήση δια την επαναδιοργάνωσιν αυτής, επ' αναφορά προς το Οικουμενικόν Πατριαρχείον, το οποίον και τελικώς θα ενεργήση τα της εκλογής και εγκαταστάσεως των κανονικών ποιμένων αυτής.

Εις την ως άνω απόφασίν του το Οικουμενικόν Πατριαρχείον πρόεβη κατόπιν επιμόνου αιτήματος προς αυτό της Εσθονικής Πολιτείας, ως και της συντριπτικής πλειονότητος των εν Εσθονία Ορθοδόξων ενοριών, αι οποίαι εξήτησαν την υπαγωγήν των και πάλιν υπό το Οικουμενικόν Πατριαρχείον και εδήλωσαν κατηγορηματικώς οτι και εν περιπτώσει αρνήσεως αυτού να τας δεχθή, επ' ουδενί λόγω θα παραμείνουν περαιτέρω υπό το Πατριαρχείον Μόσχας.

Σημειωτέον ότι η αυτόνομος Εκκλησία Εσθονίας είχε μονομερώς και δια της βίας καταλυθή υπό του Πατριαρχείου Μόσχας εν έτει 1945, μετά την προσάρτησιν της Εσθονίας δια της ισχύος των όπλων εις την Σοβιετικήν Ένωσιν. Τότε ο Προκαθήμενος της αυτόνομου Ορθοδόξου Εκκλησίας της Εσθονίας υποχρεώθη να εγκατασταθή μετά κληρικών και λαϊκών αυτού εν Σουηδία ως επι κεφαλής της εν εξορία αυτόνομου Ορθοδόξου Εκκλησίας της Εσθονίας. Ήδη δια της επανакτήσεως της πολιτικής ανεξαρτησίας της χώρας η ανασύστασις της τοιουτοτρόπως καταλυθείσης αυτόνομου Εκκλησίας της Εσθονίας απετέλεσε δίκαιον αίτημα των εν Εσθονία Ορθοδόξων, προς το οποίον η Μητηρ Εκκλησία, το Οικουμενικόν Πατριαρχείον κατά χρέος αυτής και δικαίωμα κανονικόν και ιστορικόν, ώφειλε να ανταποκριθί φιλοστόργως και προστατευτικώς.

Το αίτημα τούτο της Κυβερνήσεως της Εσθονίας και του Εσθονικού Ορθοδόξου κλήρου και λαού προσέκρουσεν εις την αντίδρασιν του Μακ. Πατριάρχου Μόσχας και πάσης Ρωσσίας κ. Αλεξίου, παρ' ότι, κατά παγίαν τάξιν της Ορθοδοξίας, άπασαι αι αυτοκέφαλοι και αυτόνομοι Ορθόδοξοι Εκκλησίαι ανεκηρύχθησαν πάντοτε κατ' απαίτησιν των Κυβερνήσεων των Χωρών αυτών, του κλήρου και του λαού.

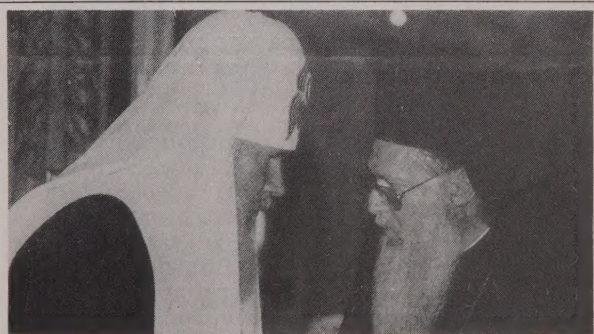
Το Οικουμενικόν Πατριαρχείον εν τη

προσπαθεία αυτού να αποφύγη πάσαν αντίθεσιν εντός των κόλπων της Ορθοδόξου Εκκλησίας επεχείρησε διμερείς συνομιλίας μετά της Αγιωτάτης Εκκλησίας της Ρωσσίας προς εξεύρεσιν συμβιβαστικής λύσεως κοινής αποδοχής. Ατυχώς, λόγω της αδιαλλάκτου στάσεως του Πατριαρχείου Μόσχας, αι συνομιλίας αύται επί μίαν διετίαν συνεχιζόμεναι ουδέν απολύτως απέφερον θετικών αποτελέσματα.

Κατόπιν τούτου, το Οικουμενικόν Πατριαρχείον, λαμβάνον υπ' όψιν ότι δεν επιτρέπεται : α) ούτε να προδώση την μακραίωνα παράδοσιν περί τρόπου και προϋποθέσεων ανακηρύξεως Εκκλησιών ως αυτόνομων και αυτοκεφάλων, β) ούτε να παραθεωρήση το δίκαιον της Εσθονικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, της οποίας περισσότερον από τα δύο τρίτα, δηλαδή ποσοστόν πλέον των 67%, έναντι του οποίου η Εκκλησία της Ρωσσίας ασκεί αφόρητον πίεσιν δια συνεχών τιμωριών και επιτιμίων, απαιτεί ακάμπτως την επαναφοράν εις ισχύν του πρώην καθεστώτος της εκκλησιαστικής αυτονομίας, του ισχύσαντος μέχρι του 1945, ότε κατηργήθη υπό των Σοβιέτ, καθώς και την ανυποχώρητον εν προκειμένω απαιτήσιν της Κυβερνήσεως της Εσθονίας, γ) ούτε, τέλος, να διαγράψη το μέλλον της Ορθοδοξίας εν τω συγχρόνω κόσμω, ο οποίος τόσον πολύ την αναζητεί, δια πράξων, αι οποίαι κατ' ουσίαν προβάλλουν ότι η Ορθοδοξία είναι είτε Σλαβική, είτε Ελληνική, και μάλιστα ότι όστις θέλει να γίνη Ορθόδοξος πρέπει να καταστή προηγουμένως ή Έλλην ή Ρώσος, όπερ θα απέβαινε δια την Ορθοδοξίαν και το μήνυμα αυτής ολεθριώτατον, μετ' άλγους ψυχής προετίμησε - το Οικουμενικόν Πατριαρχείον- να ταχθή όχι με τους ισχυρούς της γης, αλλά με το δίκαιον και το χρέος. Και έν και μόνον εύχεται, παντί τρόπω να μεγαλύνεται το Όνομα του Κυρίου Ιησού Χριστού και να δοξάζεται η Ορθοδοξία.

Τα δε της αγάπης και της ειρήνης με όλους ανεξαιρέτως, μάλιστα δε με το Πατριαρχείον Μόσχας και τον Μακαριώτατον Προκαθήμενον αυτού Πατριάρχην Αλέξιον, επιδιώκουσα, διακηρύττει η Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ότι μετά χαράς και αγαλλιάσεως θα δεχθή τας οιασδήποτε θετικάς αυτού προτάσεις, επ' αγαθώ της εν Εσθονία Ορθοδόξου Αυτόνομου Εκκλησίας και προς καλλιτέραν ρύθμισιν των εν αυτή πραγμάτων.

Εν τοις Πατριαρχείοις, τη 24η Φεβρουαρίου 1996
Εκ της Αρχιγραμματείας της Αγίας και Ιεράς Συνόδου.

Η Α.Θ. Παναγιότης ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος και η Α.Μακαριότης ο Πατριάρχης Μόσχας κ. Αλέξιος σε μια τελευταία συνάντησή τους.

**+ Β Α Ρ Θ Ο Λ Ο Μ Α Ι Ο Σ
ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΠΡΑΞΙΣ
ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΚΑΙ
ΣΥΝΟΔΙΚΟΥ ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ 1923
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΕΣΘΟΝΙΑΣ**

"Τα περί των ενοριών δίκαια ταις πολιτικαίς επικρατείαις τε και διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι είωθε", διεκήρυξεν ο σοφός εν Πατριάρχεις Φώτιος ο Μέγας.

Επει τοίνυν οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί οι εν Εσθονία παροικούντες και του Εσθονικού Έθνους τίμιον τμήμα αποτελούντες εξήτησαν παρά της Αγιωτάτης Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως, της ιστορικής Μητρός Εκκλησίας πάντων των εν Ανατολική και Κεντρώα Ευρώπη Ορθοδόξων λαών, προστάσιν πνευματικήν και των κατ' αυτούς πραγμάτων ρύθμισιν, αύτη ως φιλόδοργος Μήτηρ το ελεύθερον και ομόφωνον αίτημα των τέκνων αυτής αποδεξαμένη ανεγνώρισε και ηυλόγησε αυτόνομον την εν Εσθονία Ορθόδοξον Εκκλησίαν είναι υπό την του Οικουμενικού Πατριαρχείου πνευματικήν εποπτείαν δια Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου εκδοθέντος υπό του αοιδίμου προκατόχου ημών Οικουμενικού Πατριάρχου Μελετίου Δ' κατ' Ιούλιον του έτους 1923.

Μετά είκοσαετιάν όμως, καταλυθείσης βιαίως της ελευθερίας και ανεξαρτησίας του Εσθονικού Κράτους, συγκατελύθη βιαίως και η εκκλησιαστική των εν Εσθονία Ορθοδόξων Χριστιανών αυτονομία, του μεν νομίμου Μητροπολίτου αυτών Αλεξάνδρου μετά πολλών κληρικών και χιλιάδων λαού καταφυγόντος εις Σουηδίαν κατά Μάρτιον του έτους 1944, της δε αυτόνόμου Εκκλησίας Εσθονίας υποταγείσης τη Εκκλησία της Ρωσσίας, ακολούθως μεν τη συμβάσει τότε πολιτική μεταβολή, αλλ' ου δι' οδού συμφώνου τη κανονική ευταξία.

Ο Αγιώτατος Αποστολικός Πατριαρχικός και Οικουμενικός Θρόνος, ως φύλαξ της κανονικής ακριβείας, μη αποδεξάμενος τα αντικανονικώς βία και τυρανία γενόμενα, επι μακρόν εξηκολούθει θεωρών ως υφισταμένην την αυτονομίαν της Ορθοδόξου Εσθονικής Εκκλησίας, εκπροσωπούμένης κανονικώς υπό των εκτός της τότε Σοβιετικής Ενώσεως εν εξορία διαβιούντων φυγάδων Ορθοδόξων Εσθονών. Εν τω πνεύματι τούτω εν έτει 1978ω, η Μήτηρ Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως τη εκκλησιαστική οικονομία χρωμένη, φιλαδέλφως δ' ανταποκρινομένη εις παράκλησιν της Εκκλησίας της Ρωσσίας, λόγω των καιρικών περιστάσεων, εκήρυξε δια Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως τον Τόμον του έτους 1923 ανενεργή, ήτοι ως μη δυνάμενον τότε έχειν εντός της Εσθονίας, αποτελούσης τότε τμήμα της Σοβιετικής Ενώσεως, ουχί όμως άκυρον ή ανίσχυρον ή κατηργημένον.

Ήδη όμως, η Εσθονία καταστάσα από του έτους 1991 Κράτος ελεύθερον και ανεξάρτητον, απαιτεί όπως, κατά τα δι' άπαντα τα ορθόδοξα έθνη ισχύσαντα, αποκατασταθή και το πρότερον αυτόνομον καθεστώς της εν Εσθονία Ορθοδόξου Εκκλησίας δια της εκ νέου ενεργοποίησεως του Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου του έτους 1923, επιστρεφούσης εις την πατρώαν γην, ένθα κατελύθη, της εν εξορία επιβιωσάσης αυτόνόμου Εσθονικής Αποστολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, ως επισήμως επιτλοφορείτο

αύτη από του έτους 1935.

Κατά ταύτα, η Αγιωτάτη Μήτηρ Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως, ενεργούσα δυνάμει των θείων και ιερών κανόνων 9 και 17 της εν Χαλκηδόνι Αγίας Τετάρτης Οικουμενικής Συνόδου, των εντελλομένων : "Εί δε προς τον της αυτής επαρχίας Μητροπολίτην, επισκόπος ή κληρικός αμφισβητοή, καταλαμβανένω τον έξαρχον της διοικήσεως, ή τον της βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως Θρόνον, και επ' αυτώ δικαζέσθω" (Καν. Θ') και "Εί δε τις αδικοίτο παρά του ίδιου μητροπολίτου, παρά τω εξάρχω της διοικήσεως, ή τω Κωνσταντινουπόλεως Θρόνω δικαζέσθω, καθ' ή προερίηται" (Καν ΙΖ)' καθώς και του 34ου Κανόνος των Αγίων Αποστόλων, διακελευομένου ότι αι Εκκλησίαι των διαφόρων εθνών και μάλιστα των εις κράτη ελεύθερα και ανεξάρτητα συγκεκροτημένων δέον όπως διαμορφωνται εις αυτόνόμους και αυτοκεφάλους υπό ίδιον εκάστη Αρχιεπίσκοπον και επισκόπους· απεδέξατο το δίκαιον αίτημα των εν Εσθονία Ορθοδόξων Χριστιανών και της εντίμου Κυβερνήσεως της Εσθονίας, προς πλήρη αποκατάστασιν εν Εσθονία της προ του 1940 υφισταμένης Εσθονικής Αποστολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας ως αυτόνόμου Εκκλησίας υπό το Οικουμενικόν Πατριαρχείον διατελούσης.

Όθεν η Μετριότης ημών, μετά των περί ημάς Ιερωτάτων Μητροπολιτών και υπερτίμων, των εν Αγίω Πνεύματι αγαπητών ημών εν Χριστώ αδελφών και συλλειτουργών, Συνοδικώς διασκεψάμενοι, αξιοχρέως δε περί πάντων εν τη των εκκλησιαστικών πραγμάτων διακυβερνήσει και διεξαγωγή μεριμνώντες και το προσήκον προνοούντες, ως έθος κανονικών έκπαλι κέκτηται ο Αγιώτατος Οικουμενικός Θρόνος ίνα την των Εκκλησιών σύστασιν και υπόστασιν προσηκόντως προς τας των καιρών ανάγκας και την καλήν του όλου συγκροτήματος σύνθεσιν προσαρμόζει και οικονομεί, εις εύρυθμον εκάστοτε και λυσιτελή των επί μέρους τε και του όλου παράστασιν και διακυβέρνησιν, κηρύσσομεν εκ νέου ενεργόν τον Πατριαρχικόν και Συνοδικόν Τόμον του έτους 1923 περί της Ορθοδόξου Μητροπόλεως Εσθονίας εν πάσι τοις όροις αυτού, αναγνωρίζομεν δε ως νομίμους συνεχιστάς της Εσθονικής Αποστολικής Εκκλησίας τους αποδεχομένους τούτον και διαφυλάξαντας αδιαλείπτως την κανονικήν συνέχειαν εκείνης.

Συγχρόνως, δηλούμεν ότι έχοντες υπ' όψει τας ανησυχίας του Μακαριωτάτου αδελφού Πατριάρχου Μόσχας και πάσης Ρωσσίας κυρίου Αλεξίου περί των εν Εσθονία Ορθοδόξων μεταναστών Ρωσικής καταγωγής πιστών, των εκεί εγκατασταθέντων κατά το διάστημα ότε η Εσθονία απετέλει τμήμα της τότε Σοβιετικής Ενώσεως, διακηρύσσομεν την σταθεράν ημών βούλησιν όπως εξασφαλισθή η απρόσκοπτος αυτών εκκλησιαστική ζωή, αποτελούντων αναπόσπαστον τμήμα της κατ' Εσθονίαν αυτόνόμου Εκκλησίας, υπό ίδιον Ρωσόφωνον Επίσκοπον οργανομένων, ελπίζοντες ότι η κανονική και νόμιμος αυτών κατάστασις ρυθμισθήσεται εν πνεύματι αγάπης και ειρήνης, εν τη επιγνώσει της αδελφικής ενότητος πάντων των Ορθοδόξων λαών.

Εφ' ή, εις δήλωσιν και βεβαίωσιν και εις μόνιμον παράστασιν των ούτως εκκλησιαστικώς κριθέντων και ορισθέντων περί επανενεργοποίησεως του Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου του 1923, εγένετο και η παρούσα ημετέρα Πατριαρχική και Συνοδική Πράξις, καταστρωθείσα και υπογραφείσα εν τώδε τω Ιερώ Κώδικι της καθ' ημάς Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας, εν ίσω δε και απαραλλάκτω απολυθείσα και αποσταλείσα και τω ορισθέντι

Τοποτηρητή της Ορθοδόξου Αυτονόμου Αποστολικής Εκκλησίας Εσθονίας Ιερωτάτω Αρχιεπισκόπω Καρελίας και πάσης Φιλανδίας, αγαπητῷ δ' ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφῷ κυρίῳ Ἰωάννῃ, πρὸς κατάθεσιν ἐν τοῖς Ἀρχείοις της αὐτονόμου Εκκλησίας της Εσθονίας.
Εν ἔτει σωτηρίῳ 1996, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον (κ')

ΕΠΙΝΕΜΗΣΕΩΣ Δ'

- + Ο Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος Β' ἀποφαίνεται
- + Ο Χαλκηδόνος Ἰωακείμ συναποφαίνεται
- + Ο Ροδοπόλεως Ἰερώνυμος συναποφαίνεται
- + Ο Πριγκηποννήσων Συμεὼν συναποφαίνεται
- + Ο Πέργης Εὐάγγελος συναποφαίνεται
- + Ο Λύστρων Καλλίνικος συναποφαίνεται
- + Ο Δέρκων Κωνσταντῖνος συναποφαίνεται
- + Ο Ἡλιουπόλεως και Θεῖρων Ἀθανάσιος συναποφαίνεται
- + Ο Τρανουπόλεως Γερμανὸς συναποφαίνεται
- + Ο Φιλαδελφείας Μελίτων συναποφαίνεται.

Αριθμ. Πρωτ. 206

Μακαριώτατε και Αγιώτατε Πατριάρχα Μόσχας και πάσης Ρωσίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητέ και περιπόθητε ἀδελφέ και συλλειτουργγέ της ἡμῶν Μετριότητος κύριε Ἀλέξιε, τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι υπερῆδιστα προσαγορεύομεν.

Το ἀπὸ ς' Φεβρουαρίου ε.έ. γράμμα της Ὑμετέρας λίαν ἡμῖν ἀγαπητῆς και περισπουδάστου Μακαριότητος, ἀποδεικνύει ὅτι μέχρι τοῦδε δὲν ἠελησάτε να κατανοήσητε τὰς ἀληθῶς εἰρηνοποιούς προθέσεις της Ἀγιωτάτης Μητρός Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τοῦ Εσθονικοῦ Εκκλησιαστικοῦ ζητήματος. Ἀντὶ τούτου κατηγορεῖτε και πάλιν το Οικουμενικόν Πατριαρχεῖον ἐπὶ παραβάσει τῶν ἱερῶν κανόνων και ἐκτοξεύετε κατ' αὐτοῦ και καθ' ἡμῶν προσωπικῶς, ὡς μὴ ὠφελεν, ἀήθεις ἀπειλὰς.

Ἡ καθ' ἡμὰς Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως ἀπέφυγεν ἄχρι τοῦδε ἐπιμελῶς να κατηγορήσῃ τὴν Ἀγιωτάτην Εκκλησίαν της Ρωσίας. Ἀντιθέτως ἐξ ἀρχῆς προσεπάθησε να γεφυρώσῃ τὴν λόγῳ της Σοβιετικῆς κατοχῆς δημιουργηθεῖσαν ψυχολογικὴν ἀπόστασιν μεταξύ Ορθοδόξων Εσθονῶν και Ορθοδόξων Ρώσων, υπενθυμίζουσα ὅτι και ἡ Εκκλησία της Ρωσίας ἐβασανίσθη ὑπὸ το Σοβιετικόν καθεστῶς, και δι' ἐπὶ μακρότερον της ἐν Εσθονία χρόνον, και δικαιολογούσα τὴν προσωπικὴν Ὑμῶν, Μακαριώτατε ἀδελφέ, ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἀντίθεσιν ὡς οφειλομένην εἰς τὴν συναισθηματικὴν Ὑμῶν σύνδεσιν μετὰ της ἰδιαιτέρας πατρίδος Ὑμῶν Εσθονίας.

Ὑμεῖς ὅμως, Μακαριώτατε ἀδελφέ, και ἡ ὑφ' Ὑμὰς Εκκλησία μὴ ἀναποκρινόμενοι εἰς τὰς τοιαύτας προσπάθειας ἡμῶν, τοὺς μεν Ορθοδόξους Εσθονοὺς διαρκῶς κατηγορεῖτε ὡς παρασυναγωγὴν, ἡμὰς δὲ ὡς ἀντικανονικῶς ἐπεμβαίνοντας εἰς τὰς ἐσωτερικὰς υποθέσεις της Εκκλησίας της Ρωσίας. Και ἐνω διεξήγοντο διαπραγματεύσεις, ὅτε δημοσιεύοντες ἄρθρα καθ' ἡμῶν, ὅτε δι' ἐπιβολῆς της ποιῆς της ἀργίας εἰς ἀπευθυνθέντας πρὸς το Οικουμενικόν Πατριαρχεῖον κληρικοὺς ἐν Εσθονία, διεπράττετε ἐνεργείας σαφῶς μαρτυρούσας ὅτι ἐχρησιμοποιεῖτε τὰς διαπραγματεύσεις ὡς πρόσχημα πρὸς ἐπ' ἀόριστον παράτασιν, τὰ μέγιστα ζημιούσαν τὴν ἱεράν ὑπόθεσιν της ἐν Εσθονία Ορθοδοξίας. Κατόπιν τούτων οφείλομεν πλέον να διακηρύξωμεν ὅτι :

1) Οὐδὼς δικαιούσθε να θεωρήτε τοὺς Ορθοδόξους Εσθονοὺς ὡς ἐνόχους της ἀντικανονικῆς πράξεως της ἀπειθαρχίας εἰς τὸν τάχα κανονικόν Ἐπίσκοπον αὐτῶν, ἤτοι τὸν Αρχιεπίσκοπον Κορνηλίον, ἀφοῦ οὗτος ἀποτελεῖ συνέχειαν της ἐν ἔτει 1944ῳ συντελεσθείσης βιαίως ἀνατροπῆς της κανονικῆς τάξεως ὑπὸ τοῦ Σταλινικοῦ στρατοῦ. Τότε, ὡς γινώσκον και μεμαρτυρημένον, ο μεν κανονικός Μητροπολίτης Ταλλίννης και πάσης Εσθονίας Ἀλέξανδρος ἠναγκάσθη να διαφύγῃ εἰς τὴν ξένην μετὰ 23 κληρικῶν και 7.000 λαϊκῶν, ἐνῷ ἕτεροι 45 κληρικοὶ ἐφονεύθησαν ἢ ἐξετοπίσθησαν. Ταῦτα δὲ ἐγένοντο καθ' ὃν χρόνον οἱ διωγμοὶ κατὰ της Ρωσικῆς Εκκλησίας ἀπετέλουν πλέον παρελθόν, και οἱ προκάτοχοι ὑμῶν Σέργιος και Ἀλέξιος Α' ἐδέχοντο τοὺς δικαίους ἐπαίνους τοῦ Στάλιν διὰ τὴν ἡρωϊκὴν συμβολὴν αὐτῶν εἰς τὴν προάσπισιν της πατρίδος αὐτῶν ἐναντὶ τῶν Γερμανῶν εισβολέων. Τυχάνει, λοιπόν, φανερόν ὅτι ἡ τοσοῦτον τιμωμένη τότε Ρωσικὴ Εκκλησία ἠνείχετο τὴν δίωξιν τῶν Ορθοδόξων Εσθονῶν και ἐπωφελεῖτο ἐξ αὐτῆς διὰ να καταλάβῃ το ἔδαφος της Ορθοδόξου Εσθονικῆς Εκκλησίας. Τὰ θεμέλια της ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Αρχιεπισκόπου Κορνηλίου δὲν εἶναι κανονικά και δὲν δικαιούται να επικαλῆται τοὺς θεῖους και ἱεροὺς κανόνες.

2) Ἀλλ' οὐδὲ το ποιμνιον τοῦ Αρχιεπισκόπου Κορνηλίου δύναται να θεωρητὰ συνέχεια τοῦ ποιμνίου της πρὸς τοῦ 1940 Εσθονικῆς Αποστολικῆς Ορθοδόξου Εκκλησίας, διότι κατὰ τὴν μεγίστην αὐτοῦ πλειοψηφίαν ἀποτελεῖται ἐκ Ρώσων μεταναστῶν, οἵτινες ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τοῦ Στάλιν να ἐγκατασταθῶν μαζικῶς ἐν Εσθονία πρὸς ἀλλοίωσιν της Εσθονικῆς συνθέσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Πῶς ονομάζεται Εσθονικὴ μία Εκκλησία ἀποτελούμενη ἐκ Ρώσων μεταναστῶν;

3) Οὐδὼς δικαιούσθε, Μακαριώτατε, να κατηγορήτε τοὺς Ορθοδόξους Εσθονοὺς ἐπὶ φυλετισμῷ. Οὔτοι, ὡς ἴδιον ἔθνος δικαιούνται, συνωδὰ τῷ 34ῳ κανόνι τῶν Ἀγίων Αποστόλων, να ἀποτελέσωσιν ἴδιαν Εκκλησίαν, ἔχουσιν τοὺς ἐν αὐτῇ Ἐπισκόπους και τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἔθνους, μάλιστα ἀφ' ἧς και εἰς κράτος αὐθυπόστατον και ἀνεξάρτητον συγκεκροτημένοι.

4) Οὐδὼς δικαιούται ἡ Ἀγιωτάτη Εκκλησία της Ρωσίας να κατηγορή το Οικουμενικόν Πατριαρχεῖον, ὅτι παραβῶν τοὺς ἱεροὺς κανόνες, εἰσεπήδησεν εἰς τὰ ἐσωτερικά της Εκκλησίας της Ρωσίας. Ἀντιθέτως το Πατριαρχεῖον της Ρωσίας εἰσεπήδησε κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰς χώρους της πνευματικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦτέστιν ἐν Εσθονία, ἐν Ουγγαρία και ἀλλαχοῦ διὰ της δυνάμεως πάντοτε τοῦ Σοβιετικοῦ στρατοῦ. Ἡ Εκκλησία της Ρωσίας δὲν ἐζήτησε τότε τὴν γνώμην τοῦ Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου, οὐδὲ ἐσεβάσθη αὐτό. Ἡ προσάρτησις της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Εσθονίας ὑπὸ τὴν Ἀγιωτάτην Εκκλησίαν της Ρωσίας ἐγένετο αὐθαιρέτως και ἀντικανονικῶς. Και τυχάνει βέβαιον ὅτι τὰ ἅπαξ ἀντικανονικὰ γινόμενα οὐδέποτε εὐλογούνται, οὐδέποτε θεωροῦνται ἰσχυρά και οὐδέποτε δημιουργοῦσι προηγούμενα.

5) Ἀλλὰ και εἴαν δὲν ἐπρόκειτο περὶ χώρου ἀνήκοντος κατὰ τὴν κανονικὴν ἀκρίβειαν εἰς τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου, πάλιν θα ἔπρεπε να ἐπέμβῃ τούτο καθηκόντως, και οὐχὶ βεβαίως αὐτοβούλως, ἀλλ' εἴαν ἐκαλεῖτο ὑπὸ τινος τῶν ἀδικουμένων. Οἱ Ἅγιοι και θεοφόροι Πατέρες της ἐν Χαλκηδόνι Ἀγίας Τετάρτης Οικουμενικῆς Συνόδου διὰ τῶν κανόνων Θ' και ΙΖ'

επέθεσαν επί της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως το βαρύτατον καθήκον να εκδικάζη υποθέσεις και άλλων τοπικών Εκκλησιών, εφόσον κληθή να πράξη τούτο. Οπόσον δε βαρύ είναι το καθήκον τούτο αποδεικνύεται και εκ του παρόντος ζητήματος, ότε προς υπεράσπισιν του μικρού λαού των Ορθοδόξων Εσθονών το Οικουμενικόν Πατριαρχείον αναγκάζεται να δυσαρεστήσῃ τὴν Αγιωτάτην και προσφιλεστάτην θυγατέρα Εκκλησίαν της Ρωσσίας. Πράττει δε τούτο ακριβώς προς υπεράσπισιν του μικρού εκείνου ποιμνίου, ουχί δε προς ίδιον συμφέρον, διότι ουδέν έχει να ωφεληθῇ εκ της υποθέσεως ταύτης το Οικουμενικόν Πατριαρχείον, πέραν ίσως της ηθικής αμοιβῆς εκ της ευγνωμοσύνης των Ορθοδόξων Εσθονών, ενεργεί δε ούτως ασκούν το εκ παραδόσεως και μακραίωνος πράξεως χρέος και την ευθύνην αυτού του συναντιλαμβανέσθαι ταις χρεΐαις των εμπεριστάτων Εκκλησιών και ορθοδόξων εκασταχοῦ λαών.

6) Εκπληξιν προξενεί τη καθ' ημάς Εκκλησία περαιτέρω η ανησυχία της Υμετέρας Μακαριότητος περί ενδεχομένων ενεργειών του Οικουμενικού Πατριαρχείου εις βάρος των εν Εσθονία Ορθοδόξων Ρώσων. Πιστεύετε, τιμώτατε αδελφέ, ότι είναι δυνατόν, καθ' ον χρόνον υπερασπιζόμεθα καταπατηθέντα δίκαια των Ορθοδόξων Εσθονών, να αποδεχθώμεν ως Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως καταπάτησιν δικαίων των εν Εσθονία Ρώσων; Αλλ' ο Οικουμενικός Θρόνος ουδέποτε λησμονεί ότι το μέγα έθνος των Ρώσων εξ αυτού έλαβε το φως του Χριστού και το σωτήριο βάπτισμα, τέκνα δ' αυτού υπήρχον επί σειράν αιώνων οι πρόγονοι Υμών. Υμείς δε, οι νυν Ρώσσοι, αποτελείτε τέκνα των τέκνων εκείνων. Η Μητηρ ουδέποτε παύει να αγαπά τα τέκνα, και όταν εισέτι τα τέκνα αρνώνται την Μητέρα. Εάν δε Υμείς, Μακαριώτατε αδελφέ, συστηματικώς αποφεύγετε να αναφέρησθε εις την θεμελιώδη ιστορικήν σημασίαν της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως δια την γένεσιν και ανάπτυξιν της Υμετέρας Εκκλησίας, αποκαλείτε δ' αυτήν απλώς "πρεσβυτέραν αδελφήν", όμως προσωπικώς Υμείς εγεννήθητε εν Εσθονία υπό το ωμοφόριον της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως και ως τέκνον αυτής εβαπτίσθητε και διήλθετε την παιδικήν Υμών ηλικίαν.

Επιδηλούμεν, όθεν, ενώπιον Θεού και ανθρωπων, ότι οι εν Εσθονία ορθόδοξοι Ρώσσοι αποτελούν δι' ημάς τέκνα της Εκκλησίας αγαπητά όσον και οι Ορθόδοξοι Εσθονοί, είμεθα δε έτοιμοι να προσσπίσωμεν και αυτούς, εάν χρειασθῇ, επιθυμούμεν δε την αδελφικην συνεργασίαν όλων και αποδοκιμάζομεν οιανδήποτε μισάδελφον πράξιν εξ οιασδήποτε πλευράς προερχομένην.

Οπωσδήποτε όμως η παράτασις της αβεβαιότητος και το δι' αυτής καλλιεργούμενον κλίμα αμοιβαίας καχυποψίας μόνον βλάβην προξενεί και ευρύνει το χάσμα μεταξύ των δύο ομάδων των Ορθοδόξων αδελφών. Ειδικώς δε η επί μακρόν εγκατάλειψις των Ορθοδόξων Εσθονών άνευ της αναγκαίας εκκλησιαστικής χειραγωγίας μόνον κινδύνους εγκυμονεί προσχωρήσεως αυτών εις άλλας Χριστιανικάς Εκκλησίας, εφ' ω κρίναμεν αναγκαίον και δη και απαραίτητον -πασών των προσπαθειών ημών προς ειρηνικήν διευθέτησιν μεταξύ των δύο Εκκλησιών τη Υμετέρα υπαιτιότητα εις ουδέν αποληξασών-, να προχωρήσωμεν εις την εκ νέου ενεργοποίησιν του Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου του έτους 1923, ον Πατριαρχική και Συνοδική Πράξις του 1978 εγένετο χάριν των ομαλών σχέσεων μετά του Πατριαρχείου της Μόσχας, καθ' ον χρόνον η Εσθονία απετέλει εισέτι τμήμα της τότε Σοβιετικής

Ενώσεως, η νέα Πράξις γίνεται κατ' αίτησιν των αμέσως ενδιαφερομένων Ορθοδόξων Εσθονών και της πολιτείας αυτών μετά την ριζικήν πολιτικήν μεταβολήν εκ της ανεξαρτητοποιήσεως της Εσθονίας εν έτει 1991ω. Ανάλογον προηγούμενον παράδειγμα πρόκειται ενώπιον ημών το των εν Δυτική Ευρώπη υπό τον πανίερων Οικουμενικών Θρόνων Ορθοδόξων Ρωσικών Παροικιών, τας οποίας το Οικουμενικόν Πατριαρχείον εις ένδειξιν και απόδειξιν των ειλικρινών διαθέσεων προς το Πατριαρχείον Μόσχας δια Πράξεως του έτους 1965 απέλυσε της δικαιοδοσίας αυτού, ηναγκάσθη όμως κατόπιν να προσδεχθῇ ταύτας εκ νέου τη επιμόνῳ αίτήσει των μελών αυτών.

Ευελπιστούμεν ουν να κατανοήτε, Μακαριώτατε αδελφέ, Υμείς και η υφ' Υμῶς Αγιωτάτη κατά Ρωσίαν Εκκλησία, ότι η κανονική Πράξις εις ήν προήλθομεν ουδόλως στρέφεται κατά των εν Εσθονία ρωσικής καταγωγῆς Ορθοδόξων, αλλά μάλλον συντελεί εις την κατάπαυσιν των ταιπαιωριών και αυτών. Εξ άλλου, και εν τη επισυναπτομένη, εν αντιγράφῳ, προς ενημέρωσιν Υμών, Πατριαρχική ημών και Συνοδική Πράξις γίνεται ειδική μείνεια της καταστάσεως των Ρώσων Ορθοδόξων, ως δύνασθε ίνα διαπιστώσχητε.

Επί δε τούτοις, περιπτυσσόμενοι και αύθις την Υμετέραν προσφιλή Μακαριότητα αδελφικώς εν Κυρίῳ, διατελούμεν μετ' αναλλοιώτου της εν Αυτῷ αγάπης και τιμῆς εξαιρέτου.

1996 Φεβρουαρίου κδ'

Της Υμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος
αγαπητός εν Χριστῷ αδελφός
+Ο Κωνσταντινουπόλεος Βαρθολομαίος

Αριθμ. Πρωτ. 201

+ Β Α Ρ Θ Ο Λ Ο Μ Α Ι Ο Σ
ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΟΡΘΟΔΟΞΩ ΕΝ ΕΣΘΟΝΙΑ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ
ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ
ΠΑΡΑ ΘΕΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Οι την Εσθονικήν Αποστολικήν Ορθόδοξον Εκκλησίαν απαρτίζοντες ευλαβέστατοι ιερείς, οσιώτατοι μοναχοί και πάντες οι ευλογημένοι χριστιανοί, τέκνα εν Κυρίῳ αγαπητά και επιπόθητα, χάρις εἴη υμῖν και εἰρήνη παρά Θεού, παρ' ημών δε Πατριαρχική ευλογία και ευχή και συγχώρησις.

Ευλογητός ο Θεός ημών, ο και τω υμετέρῳ Έθνει χαρισάμενος το πολυτίμητον της ελευθερίας δώρον και ελεύθερον αυτό και ανεξάρτητον κράτος καταστήσας τω πανσθενεί Αυτού θείῳ βουλήματι.

Ευλογητός ο Θεός ημών, ο και υμῶς καθοδηγήσας ίνα τα της Ορθοδόξου Εσθονικής Εκκλησίας πράγματα των βιοτικών προτιμήσχητε και επιθυμήσχητε ιδεῖν αυτήν ελευθέραν και αυτόνομον, πάση δόξῃ εργαζομένην υπέρ του αγίου θελήματος του Θεού και της σωτηρίας του λαού Αυτού, του ιδίου οίκου καλῶς προϊσταμένην και μεριμνώσαν.

Ευλογητός ο Θεός ημών, ο δια των Αγίων Αποστόλων θεσπίσας ίνα παντός έθνους η Εκκλησία αυτόνομος ύπάρχη υπό ίδιον Προκαθήμενον τελούσα και τα δόγματα μέντοι γε και τας παραδόσεις της κοινῆς μητρὸς πάντων Ορθοδόξου Εκκλησίας τηρούσα.

Ευλογητός ο Θεός ημών, ότι και η νυν ελευθερία υμών καθιστά δυνατόν την αποκατάστασιν

και της αυτονόμου Εσθονικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, της επιβιώσάσης μεν επί μακρόν εν εξορία, σήμερον δε αναλαμβανούσης επισήμως τον πατριον αυτής οίκον, υπό την πνευματικήν προστασίαν και καθοδήγησιν του Αγιωτάτου Αποστολικού και Πατριαρχικού Οικουμενικού Θρόνου.

Ημέρα χαράς και αγαλλίασεως και ευφροσύνης η ημέρα αύτη. Σήμερον άρχεται νέα ιστορική περίοδος της Εκκλησίας υμών, πλήρης ελπίδων ενώπιον ανοικτών οριζώντων, υπό την σκέπην του εαυτον υπέρ αυτής παραδόντος, 'ινα καταστήσῃ αυτήν αγίαν και άμωμον, μη έχουσαν σπίλον ή ρυτίδα.

Η διακοπείσα παλαιά ειρηνική εποχή της Εσθονικής Ορθοδοξίας διεσώθη λαμπρότερα, δια της χριστιανικής καρτερίας και της εν Χριστώ αγάπης υμών.

Πολλοί εκ των πατέρων υμών, τέκνα προσφιλέστατα, επεπόθησαν ιδείν την κλητήν και αγίαν ταύτην ημεραν, αλλ' απήλθον εκ του κόσμου τούτου άνευ εκπληρώσεως της ελπίδος. Όμως χαίρουσι νυν εν ουρανοίς, θεωρούντες την χαράν υμών επι τη αναστηλώσει της Εκκλησίας υμών.

Χαίρει εν ουρανοίς σήμερον η μακαρία ψυχή του αειμνήστου Μητροπολίτου Αλεξάνδρου, του υμάς καθοδηγήσαντος εις την ευφροσύνην της φαεινής εποχής της Εσθονικής ελευθερίας μεταξύ των δύο παγκοσμίων πολέμων, και μετέπειτα τοσαύτας πικρίας γευσάμενου.

Χαίρουσιν εν ουρανοίς σήμερον αι μακάριαι ψυχαί των τεσσαράκοντα και πέντε Ορθοδόξων Εσθονών κληρικών, των μακράν της γενεθλίου γης της Εσθονίας θανατωθέντων ή εξορισθέντων ή άλλως διωχθέντων, επί μόνω τω λόγω ότι τον Χριστόν ηγάπων.

Χαίρει μεθ' υμών και η Μητήρ Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως και απευθύνει υμείν τας ενθέρμους αυτής ευχάς και ευλογίας.

Μεγάλη είναι η γεωγραφική απόστασις η χωρίζουσα υμάς αφ' ημών. Μείζων όμως ταύτης είναι η εν Χριστώ αγάπη, η καταργούσα τας αποστάσεις και συνενούσα ημάς εις εν σώμα, το σώμα του Χριστού: "Υμείς δε εστε σώμα Χριστού και μέλη εκ μέρους", διαβεβαιού ο Απόστολος Παύλος: "και είτε πάσχει έν μέλος συμπάσχει πάντα τα μέλη, είτε δοξάζεται εν μέλος, συγχαίρει πάντα τα μέλη" (Α Κορ. 12,26-27).

Εν ταύτη τη βαθυτάτη βίώσει της εν Χριστώ τελείας ενότητος πάντων ημών γινόμενοι κοινωνοί των παθημάτων και της χαράς αλλήλων, πάσχοντες πρότερον μακρόθεν μεθ' υμών, χαίροντες δε μεγάλως μετ' η απελευθερώσει της ευλογημένης υμών χώρας, μετά βαθείας συγκινήσεως εδεξάμεθα τας εξ υμών φωνάς τας δικαίως αιτουμένας την αποκατάστασιν εν τη ελευθέρα πατρίδι της ελευθέρας και αυτονόμου Εκκλησίας υμών. Όθεν συνοδικώς διασκεψάμενοι έγνωνμεν ενεργοποιήσαι τον Πατριαρχικόν και Συνοδικόν Τόμον του έτους 1923, δι' ου εοστερώτο πάλοι και παρά πασών των λοιπών Εκκλησιών ετιμάτο το αυτόνομον καθεστώς της Εσθονικής Αποστολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας υπό την πνευματικήν προστασίαν του καθ' ημάς Αγιωτάτου Αποστολικού και Πατριαρχικού Οικουμενικού Θρόνου. Δι' ημετέρας δε νυν Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως καθισφαλίσαντες την αποκατάστασιν της προτέρας εκείνης εκκλησιαστικής υμών τάξεως, ου παυσόμεθα φροντίζοντες περί της ανορθώσεως της όλης υμών εκκλησιαστικής οργανώσεως και της ασφαλεστέρας επιτεύξεως της προς τας νέας συνθήκας προσαρμογής και αναπτύξεως του εκκλησιαστικού υμών βίου.

Ταύτα δε μετά χαράς εις γνώσιν κοινήν εξαγγέλλοντες υμίν δια των Πατριαρχικών τούτων

Γραμμάτων ημών, προτρεπόμεθα όπως, άχρι της εκλογής του εξ υμών αναδειχθησομένου νέου υμών κανονικού Μητροπολίτου και ποιμένος, διατηρήτε άρρηκτον σύνδεσμον υικής αγάπης μετά του ορισθέντος υπό της Μητρός Εκκλησίας Τοποτηρητού της Εκκλησίας υμών Ιερωτάτου Αρχιεπισκόπου Καρελίας και πάσης Φιλανδίας κυρίου Ιωάννου, του προθύμως αναδεξαμένου προσωρινώς την ποιμαντικήν φροντίδα υμών κατά την μεταβατικήν ταύτην περιόδον. Υπομνησκοντες δ' υμίν το μέγα χρέος της επαξίας εκπροσωπήσεως της Ορθοδοξίας εν τη χώρα υμών, επαναλαμβάνομεν προς υμάς τους λόγους του Αποστόλου Παύλου προς Εφεσίους: "παρακαλώ σουν υμάς, εγώ ο δέσμιος εν Κυρίω, αξίως περιπατήσαι της κλήσεως ής εκλήθητε, μετά πάσης ταπεινοφροσύνης και πραότητος, μετά μακροθυμίας, ανεχόμενοι αλλήλων εν αγάπη, σπου δάζοντες τηρείν την ενότητα του Πνεύματος εν τω συνδέσμω της ειρήνης, έν σώμα και έν Πνεύμα, καθώς και εκλήθητε εν μιά ελπίδι της κλήσεως υμών" (Εφεσ. 4, 1-4).

Το λοιπόν, χαίρετε, αδελφοί: πάλιν ερώ χαίρετε. Χαίρετε εν Κυρίω, τα της αγάπης μετά πάντων διώκοντες και εν τη χαρά της Αναστάσεως των όπισθεν επιλανθανόμενοι, επί δε τα έμπροσθεν επεκτεινόμενοι, διώκετε το βραβείον της άνω κλήσεως, της εν Χριστώ Ιησού.

Αυτός δε ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, ο της Εκκλησίας Νυμφίος και Κυβερνήτης, κυβερνήσαι υμάς δια των λειτουργιών Αυτού εις παν το θέλημα του Θεού' χειραγωγήσαι από δόξης εις δόξαν' δώη υμίν χάριν αντί χάριτος και αναδείξαι την μεν Αγίαν Ορθόδοξον Εκκλησίαν της Εσθονίας μέλος τίμιον της οικογενείας των Ορθοδόξων Εκκλησιών, υμάς δε λαόν περιούσιον, κλητόν, άγιον, ικανόν και άξιον, ίνα διαγγέλλητε το υπερένδοξον και προσκυνητόν Όνομα Αυτού ακατακρίτως και ακαταίσχυντως, τίποι γινόμενοι πάσιν εις αγάπην, εις φιλαδελφίαν, εις ζήλον Θεού, εις πάσαν ευλογίαν πνευματικήν εν τοις επουρανίοις.

Η χάρις του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, και η αγάπη του Θεού και Πατρός, και η κοινωνία του Αγίου Πνεύματος, συν τη αφ' ημών ολοθύμω πατρική και Πατριαρχική ευλογία, είψαν μετά πάντων υμών, αγαπητοί Ορθόδοξοι Εσθονοί, αδελφοί και τέκνα.

1996 Φεβρουαρίου κ'

+Ο Κωνσταντινουπόλεως διάπυρος προς Θεόν ευχέτης Β.

+ Ο Χαλκηδόνης Ιωακείμ

+ Ο Πριγκηποννήσων Συμεών

+ Ο Ροδοπόλεως Ιερώνυμος

+ Ο Πέργης Ευάγγελος

+ Ο Δέρκων Κωνσταντίνος

+ Ο Ηλιουπόλεως και Θείρων Αθανάσιος

+ Ο Τρανουπόλεως Γερμανός

+ Ο Φιλαδελφείας Μελίτων

Η Α.Μακαριότης ο Πατριάρχης Μόσχας κ.κ. Αλέξιος με τον Σεβασμιώτατο Αρχιεπίσκοπο Θυατείρων και Μ. Βρετανίας κ. Γρηγόριο σε πρόσφατη επίσκεψη του Πατριάρχη στην Αρχιεπισκοπή Θυατείρων.

Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

“Καίτοι δε το φοβερόν δρέπανον του θανάτου εθέριζεν αδιακρίτως και αφειδώς τα μέλη της φρουράς, διειτηρήσεν απαραμείωτον την θαυμασίαν γενναιότητα και το θάρρος αυτής και μετά λυσσώδη και απελπιστικήν πάλην, η οποία εγένετο στήθος προς στήθος και βήμα προς βήμα και αφού έπεσαν εκεί θύματα εις τον βωμόν της φιλάτης Πατρίδος υπέρ τους 500, έφθασαν τέλος οι διασωθέντες με τα ξίφη εις τας χείρας εις την κορυφήν του όρους”
(από την εξιστόρηση της Εξόδου του Μεσολογγίου από τον αγωνιστή και αυτόπτη μάρτυρα Αρτέμη Μίχο).

Τις μέρες αυτές, και συγκεκριμένα στις 12 Απριλίου, ο Ελληνισμός εορτάζει τα 170 χρόνια από την ηρωική και ανεπανάληπτη σε θάρρος, αυτοθυσία και μεγαλείο Έξοδο του Μεσολογγίου. Μιά πράξη που συγκίνησε κι ανατάραξε τις συνειδήσεις ολοκλήρου του τότε Χριστιανικού κόσμου στην Ευρώπη και την Αμερική και οδήγησε τελικά τους ισχυρούς της γης ν' αντιληφθούν το μέγεθος του κινδύνου που απειλούσε πια για δεύτερη τώρα φορά την Ελλάδα και τους κατοίκους της και να αναλάβουν πρωτοβουλίες που τελικά οδήγησαν στη δημιουργία του Ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους.

Στο Μεσολόγγι είχε πεθάνει ο βάρδος της Αγγλίας Λόρδος Βύρωνας. Εκεί βρίσκονταν τότε πάμπολλοι ξένοι φιλέλληνες, που με δική τους αποκλειστικά επιλογή και αυτοθυσία είχαν επιλέξει να προσπιστούν μέχρι θανάτου την πόλη αυτή που ο αρχηγός των Μωαμεθανικών στρατευμάτων Ιμπραήμ είχε στην αρχή χαρακτηρίσει ειρωνικά σαν “φράχτη”, αλλά που στο τέλος τον είχε καθηλώσει με τις χιλιάδες τα στρατεύματά του για έναν ακριβώς χρόνο να την πολιορκεί και τελικά να υποχρεωθεί να πεισθεί πως ο φράχτης εκείνος ήταν κάτι περισσότερο από ένα απόρθητο φρούριο. Ήταν η ίδια η ψυχή και η ιστορία του αδάμαστου Ελληνισμού που αγωνιζόταν όχι πια για απλή επιβίωση, αλλά για ν' αποδείξει για πολλοστή φορά ότι ο Έλληνας ξέρει να ζει, αλλά και είναι αποφασισμένος ακόμη και να πεθάνει, προασπιζόμενος την τιμή και την ελευθερία του.

Η πολιορκία του Μεσολογγίου είχε αρχίσει στις 15 Απριλίου 1825, με αρχηγούς των πολιορκητών τον Ιμπραήμ και τον Κιουταχί, και με αρχηγούς των ηρωικών πολιορκημένων τον Νότη Μπότσαρη, τον Κίτσο Τζαβέλα και τον Δημήτριο Μακρή. Η Έξοδος αποφασίστηκε να γίνει τη νύχτα του Λαζάρου προς την Κυριακή των Βαΐων, 12 Απριλίου 1826. Και οι πολιορκημένοι ήταν ενήμεροι πως ο Ιμπραήμ και οι επιτελείς του είχαν ήδη πάρει όλα τα μέτρα για να παρεμποδίσουν την Έξοδο ή καλύτερα για να πετυκόψουν όλους, όσοι θα έπεφταν στα χέρια τους. Συνολικά 3.000 πολιορκημένοι πήραν μέρος στην απεγνωσμένη αυτή προσπάθεια είτε να διασωθούν πολεμώντας σώμα με σώμα με τους πολιορκητές, είτε να μπορέσουν να καταφύγουν σε άλλα μέρη της Ελλάδας και να συνεχίσουν από εκεί τον απελευθερωτικό τους αγώνα. Και οι πίο πολλοί το πέτυχαν, αφού γλύτωσαν γύρω στις δυόμισι χιλιάδες, μεταξύ των οποίων και οι δύο από τους τρεις τους αρχηγούς, ο Δημήτριος Μακρής και ο Νότης Μπότσαρης.

Βέβαια, η τελική πτώση της ηρωικής πόλης στα χέρια των Τουρκαλβανών και των Αιγυπτίων

επεσφράγισεν απλώς, αλλά με τα πίο μελανά χρώματα, την αιμοχαρή διάθεση των πολιορκητών. Ανέβασε όμως κατακόρυφα στα ύψη το μεγάλο και ανέσπερο φως της Ελευθερίας, για την οποία και μόνο είχαν προσφέρει τον εαυτό τους θυσία και σφάγιο οι κάτοικοι και οι υπερασπιστές του Μεσολογγίου. Και το θάνατο αυτό τον ατένισαν με ανοιχτά τα μάτια της ψυχής και του σώματός τους, όπως καταφαίνεται, μεταξύ άλλων, και από το παράδειγμα των 600 περίπου αρρώστων και πληγωμένων οι οποίοι, επειδή δεν μπορούσαν ν' ακολουθήσουν τους άλλους στην Έξοδο, είχαν μεταφερθεί στα πίο οχυρωμένα σπίτια της πόλης, για να πολεμήσουν τον εχθρό μέχρι θανάτου, και το μόνο που ζήτησαν ήταν “τα παράθυρα να μας αφήσετε ανοιχτά μοναχά, και ώρα καλή σας!... Ο Θεός να μας ανταμώσει στον άλλο κόσμο!”

Επιλέξαμε για τον φετινό μας Χαιρετισμό με την ευκαιρία των εορταστικών Εκδηλώσεων της Εθνικής μας Παλιγγενεσίας την επέτειο των 170 χρόνων από την Έξοδο του Μεσολογγίου για δύο κυρίως λόγους : Πρώτα για να τονίσουμε την πολύ μεγάλη σημασία της αυτοθυσίας και του ηρωισμού για την τελική επίτευξη των ιερών στόχων του Έθνους. Και δεύτερο για να υπομνήσουμε σε όλους ότι το μεγάλο αυτό θαύμα που ονομάζουμε Ελληνική Επανάσταση του 1821 πρέπει πάντα να καθοδηγεί τα βήματά μας, να μας εμψυχώνει, να μας παρηγορεί, να μας διδάσκει και να μας φρονηματίζει σ' όλες τις πράξεις και τις αποφάσεις της ζωής μας. Εκείνο το “τα παράθυρα να μας αφήσετε ανοιχτά μοναχά” των εξακοσίων ελεύθερων πολιορκημένων του Μεσολογγίου δεν αποτελεί απλώς μία ιστορική αλήθεια για την χωρίς ελπίδα σωτηρία τους από το μαχαίρι του εισβολέα κατακτητή. Αποτελεί νόμον απαραίτο εκείνων που σφραγίζουν με την αυτοθυσία τους τις όποιες παρόμοιες ιστορικές στιγμές, είτε αυτοί ονομάζονται Λεωνίδες και Παλαιολόγοι, είτε Αθανάσιοι Διάκοι και Γρηγόρηδες Αυγεντίου. Με τα μάτια τους ορθάνοιχτα και τη συνείδησή τους σε πλήρη εγρήγορση πορεύονται προς τον σταυρό του μαρτυρίου τους γιατί μέσα τους βαθιά και στέρεα πιστεύουν πως το αίμα τους θα γίνει ποτάμι για να πλεύσει πίο άνετα και με μεγαλύτερη σιγουριά το καρδί της Φυλής προς τα λιμάνια της γαλήνης, της τιμής και της Ελευθερίας.

Είναι, βέβαια, αναρίθμητες οι ηρωικές σελίδες, με τις οποίες δένεται και σφυρηλατείται, ανά τους αιώνες, το Ελληνικό φιλότιμο, το Ελληνικό ιδανικό της Ελευθερίας και γενικά το Γένος μας. Συνεπώς και η δική μας σήμερα ευθύνη κι επιταγή να φανούμε τουλάχιστον αντάξιοι της ανεκτίμητης αυτής κληρονομίας που μας κληροδότησαν οι πρόγονοί μας καθίσταται ακόμη πίο επιτακτική, όταν οι εχθροί του Γένους εμφυλοχωρούν παντού και μας απειλούν με φυσική και, το χειρότερο, ηθική διάβρωση και καταστροφή. Γι' αυτό και οφείλουμε να κρατάμε πάντοτε ορθάνοιχτα τα μάτια μας μπροστά στους φανeroύς ή τους συγκαλυμμένους αυτούς εχθρούς, οι οποίοι επιζητούν ν' ανεύρουν αφύλακτες τις κερκόπορτές μας για να μας καταφέρουν το θανάσιμο κτύπημα του ολέθρου και του εξευτελισμού.

Η Κύπρος, τα νησιά του Αιγαίου και άλλες περιοχές της Χώρας μας, οι οποίες δεν απουσίασαν ποτέ από τους αγώνες και τις αγωνίες της Φυλής,

διατρέχουν θανάσιμο κίνδυνο από τις επεκτατικές βουλίες των γειτόνων της. Έχουμε, λοιπόν, καθήκον ιερό να προσπίσουμε με όλες μας τις δυνάμεις τις προαιώνιες αυτές εστίες Ελληνικού Πολιτισμού και ανδρείας. Οι καιροί είναι χαλεποί και απαιτούν αυτοσυγκέντρωση, σοφία πολλή και σύνεση. Όμως απαιτούν επίσης κι ετοιμότητα πνευματική και σωματική και διάθεση κι αποφασιστικότητα να βαδίσουμε με το κεφάλι ψηλά και μιμούμενοι, ή καλύτερα, υπείκοντες “τοις κείνων ρήμασι”, στις επιταγές, τα διδάγματα και τα έμπρακτα παραδείγματα των προπατόρων μας, να κρατήσουμε πεντασφάλιστες τις πύλες και τις περγαμηνές που μας εξασφάλισαν με την ηρωική κι απaráμιλλή τους αυτοθυσία οι γενεές - γενεών των αθανάτων πρωταγωνιστών της ιστορικής πορείας του Γένους των Ελλήνων.

Αυτός άλλωστε είναι και ο απώτερος και ουσιαστικώτερος σκοπός του εορτασμού των Εθνικών μας Επετείων: Να τιμάμε αυτούς που πρωτοστάτησαν στην δημιουργία και την ανέσπερη δόξα των Επετείων αυτών. Αλλά και για να παραδειγματιζόμαστε από τη δική τους αυτοθυσία και τα κατορθώματα, ώστε να μην ορρωδούμε μπροστά στους κινδύνους και να μην ενδίδουμε αμαχητί και δουλόφρονα στις όποιες πιέσεις και απειλές που κατά καιρούς εκτοξεύονται εναντίον μας. Τελούντες συνεπώς τα ιερά τους μνημόσυνα ας τους διαβεβαιώσουμε ότι ο σπόρος που έσπειραν και το αίμα που έχυσαν δεν πήγαν χαμένα και ότι κι εμείς θ' αγωνιστούμε με σθένος και αυταπάρηση για να κρατήσουμε και ν' αναβαθμίσουμε εκείνα που μας εξασφάλισαν Εκείνοι με τη θυσία τους και τον ηρωισμό τους.

Η διπλή γιορτή που εορτάζουμε σήμερα, του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου και της Εθνικής Παλιγγενεσίας, αποτελεί ασφαλώς για μας τους Έλληνες μέσα χαράς και πνευματικής ανανέωσης. Γι' αυτό, μαζί με τις προσευχές που θ' αναπέμψουμε υπέρ αναπαύσεως της ψυχής όλων όσοι θυσιάσαν τη ζωή τους στο Βωμό της Ελευθερίας και της Τιμής, θα προσευχηθούμε και για τους Άρχοντες και τον Λαό του συγχρόνου Ελληνισμού ώστε και αυτοί, λουσμένοι από το άπλετο φως της 25ης Μαρτίου 1821, να βαδίζουν και να ενεργούν ανάλογα. Η Υπεραγία Θεοτόκος, της οποίας τον Ιερό Ευαγγελισμό από τον Αρχάγγελο Γαβριήλ μνημόνως και δοξάζουμε, να μεσιτεύει στο Θρόνο του Δεσπότη και Υιού αυτής υπέρ της ειρήνης του κόσμου και της προστασίας και καθοδήγηση του Γένους των Ελλήνων.

Προσεύχομαι για όλους σας και διατελώ μετά της εν Κυρίω αγάπης και ευχών.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1996

ΤΑ ΤΡΙΑΝΤΑΧΡΟΝΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Αγαπητοί,

Με πολλή χαρά απευθύνω σε όλους σας εγκάρδιο Χαιρετισμό με την ευκαιρία του εορτασμού των Τριάντα Χρόνων συνεχούς και καρποφόρου ζωής της Κοινότητός σας. Ιδιαίτερα χαιρετίζω τον ιδρυτή και πρόεδρό σας, τον φίλτατο Κώστα Κυριάκου, και τους συνεργάτες του που για τόσα τώρα χρόνια υπηρετούν αφοσιωμένα και με ενθουσιασμό την Κοινότητα του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου στην

περιοχή σας.

Η ίδρυση, πριν τριάντα ακριβώς χρόνια, της Κοινότητάς σας, όπως και η ίδρυση την ίδια περίπου περίοδο άλλων Κοινοτήτων σε διάφορα μέρη του Ηνωμένου Βασιλείου απετέλεσαν το έναυσμα για την επέκταση σε πλάτος και σε βάθος της προσφοράς της Ιεράς μας Αρχιεπισκοπής προς το πολυπληθές Χριστεπώνυμο ποιμνίό μας, το οποίο έχει αυξηθεί κατακόρυφα στις αρχές της δεκαετίας του 1960 με την αβρόα μετανάστευση στο Ηνωμένο Βασίλειο χιλιάδων ομογενών κυρίως από τη Μεγαλόνησο Κύπρο. Όπως δε είναι γνωστό, οι Έλληνες μετανάστες, οπουδήποτε και αν εγκατασταθούν, μιά από τις πρώτες τους φροντίδες είναι και η ικανοποίηση των Θρησκευτικών και, παράλληλα, των Εκπαιδευτικών τους αναγκών, οι οποίες άλλωστε πάντοτε συμβαδίζουν και επιλύονται κάτω από τη θερμουργό φροντίδα και πείρα της Εκκλησίας.

Ήταν δε τόσο η Ομογένεια όσο και η Εκκλησία ευτυχείς γιατί απ' ενός είχαμε τότε σαν πνευματικό προϊστάμενο τον ακούραστο Ιεράρχη μακαριστό Αρχιεπίσκοπο Θυατείρων Αθηναγόρα Κοκκινάκη, απ' ετέρου όμως τους ανθρώπους εκείνους που με ευλάβεια και ειλικρινή πίστη στην Ορθοδοξία και τον Ελληνισμό δούλεψαν χέρι-χέρι κι έτσι κατορθώθηκε η δημιουργία, αλλά κυρίως η κανονική οργάνωση και συνεχής λειτουργία τόσων πολλών Κοινοτήτων σε ολόκληρο το Ηνωμένο Βασίλειο.

Θεωρώ, λοιπόν, χρέος μου, στο σύντομο αυτό Χαιρετισμό να εκφράσω τις ευχαριστίες όλων μας προς τον Ύψιστο, γιατί μας φωτίσε και μας ενδυνάμωσε και μας κατηύθυνε τα βήματα στη σωστή μας απόφαση να δημιουργήσουμε τόσες ωραίες Κοινότητες, με Ναούς για να δοξάζουμε το Όνομά Του και με Ελληνικά Σχολεία για να μαθαίνουμε στα παιδιά μας τη γλώσσα του Γένους και του Ευαγγελίου. Ταυτόχρονα θα ήθελα να αποδώσω δίκαιον έπαινο σε όλους τους επώνυμους και στους αφανείς Εργάτες στον Αμπελώνα του Κυρίου, χάρη στις φροντίδες, τους κόπους και τις θυσίες των οποίων μπορούμε σήμερα να υπερηφανευόμαστε για όσα έχουμε δημιουργήσει, αλλά και για τα ισχυρά θεμέλια, πάνω στα οποία εδράζεται το όλο οργανωτικό μας οικοδόμημα, το οποίο εγγυάται τη συνέχεια και τη συνέπεια που πρέπει να χαρακτηρίζει τις όλες μας προσπάθειες για διατήρηση και προστασία του Ποιμνίου μας που ζει και προοδεύει στη φιλόξενη αυτή Χώρα της Παροικίας μας.

Εύχομαι, λοιπόν, σε όλους σας υγεία και δύναμη για να συνεχίσετε να προσφέρετε τις υπηρεσίες σας στην Εκκλησία και τον Ελληνισμό με τον ίδιο ζήλο και αφοσίωση όπως και στο παρελθόν.

Προσεύχομαι στον Άγιο Θεό όπως προστατεύει την Κοινότητά σας και το ευσεβές μας ποιμνίο και ευδοκήσει να της χαρίσει πολλά χρόνια για να παρέχει τις υπηρεσίες της στις γενεές που θα πάρουν τη σκυτάλη από τα χέρια μας για να την παραδώσουν με τη σειρά τους στις επερχόμενες γενεές.

Διατελώ δε μετά πολλής εν Κυρίω αγάπης και ευχών.

Λονδίνο, Μάιος 1996

+Ο Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και
Μεγάλης Βρετανίας Γρηγόριος

ΣΥΝΕΣΤΙΑΣΙΣ ΟΦΦΙΚΙΑΛΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

Το Σάββατο, 9 Μαρτίου 1996, πραγματοποιήθηκε στο πολυτελές ξενοδοχείο Claridges του Λονδίνου η πρώτη συνεστίαση της Αδελφότητας των Οφφικιάλων "Παναγία η Παμμακάριστος" του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Η εκδήλωση αυτή, την οποία τίμησαν με την παρουσία τους ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και Μ. Βρετανίας κ. Γρηγόριος και εκπρόσωποι της Ελληνικής Πρεσβείας και της Υπάτης Αρμοστείας της Κύπρου στο Λονδίνο, υπήρξε καθ' όλα επιτυχεσάτη χάρη κυρίως στις άσκνες προσπάθειες και το ζήλο του Προέδρου της Αδελφότητας Νίκου Χατζηπατέρα, τον οποίο δίκαια επέλεξε ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος να ηγείται της Αδελφότητας.

Δημοσιεύουμε πιο κάτω τις σχετικές ομιλίες και χαιρετισμούς, εκφράζουμε όμως από των στηλών του "Ορθοδόξου Κήρυκος" τα θερμά μας συγχαρητήρια και τις ευχές όπως οι συνεστιάσεις αυτές συνεχισθούν επ' αγαθώ του Σεπτού Κέντρου της Ορθοδοξίας και προς σύσφιξη των δεσμών μεταξύ όλων, όσους το Οικουμενικό Πατριαρχείο τίμησε με τον ύψιστο τίτλο των Οφφικιάλων της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΕΒ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Εντιμολογιώτατε κ. Πρόεδρε και λοιποί Άρχοντες της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας,

Με πολλή χαρά απευθύνω τον σύντομο αυτό χαιρετισμό προς όλους εσάς τους οποίους χάρη στις πολλές σας υπηρεσίες προς την Εκκλησία και ειδικώτερα προς το Σεπτό Κέντρο της Ορθοδοξίας, το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο, σας τίμησε με τον επίσημο τίτλο του Άρχοντος της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας.

Η αποψινή σας συνεστίαση αποτελεί την πρώτη στο είδος της εκδήλωση των Οφφικιάλων "Παναγία η Παμμακάριστος", στη μεγαλούπολη του Λονδίνου, όπου και η έδρα της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μ. Βρετανίας, την οποία έχω την τιμή να διακονώ κατά την τελευταίαν οκταετία από μέρους της Μητρός Εκκλησίας. Η Αδελφότης των Οφφικιάλων ιδρύθηκε ακριβώς για να φέρει όσο πιό κοντά μπορεί τα Μέλη της με το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο. Χαίρω μάλιστα ιδιαίτερα γιατί η Α.Θ. Παναγιότης ο Οικουμενικός Πατριάρχης και πνευματικός μας Πατέρας κ.κ. Βαρθολομαίος επέλεξε για τη θέση του Προέδρου της Αδελφότητας τον επί σειράν ετών Πρόεδρο του Συνδέσμου Ελληνορθοδόξων Κοινοτήτων Μ. Βρετανίας και φιλότατο σε όλους μας κ. Νικόλαο Χατζηπατέρα, γόνου της εις πάντας γνωστής Οινουσιακής εφοπλιστικής οικογενείας, λάτρη και ένθερμο υποστηρικτή και σταθερόν εργάτη του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας. Είμαι δε βέβαιος ότι, κάτω από την αφοσιωμένη ηγεσία του, η Αδελφότης των Οφφικιάλων θα μπορέσει να πραγματοποιήσει τη μεγάλη της αποστολή και να φανεί αντάξια των προσδοκιών και του Παναγιωτάτου και όλων, όσοι εργαζόμαστε στην υπηρεσία του ευσεβούς ημών Γένους και της Ορθοδοξίας.

Όλοι μας γνωρίζουμε τον κοσμοϊστορικό ρόλο που καλείται να διαδραματίσει το Σεπτό Κέντρο της Ορθοδοξίας, το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο, στους

Ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και Μ. Βρετανίας κ. Γρηγόριος

δύσκολους αυτούς και κοσμογονικούς χρόνους για την Εκκλησία, την ανθρωπότητα και το Γένος των Ορθοδόξων Χριστιανών. Χρειάζεται συνεπώς όλη μας την συμπάρασταση, ηθική και υλική, για να μπορέσει απερίσπαστο να επεκτείνει και να υλοποιήσει τα μεγαλεπήβολα, αλλά και απολύτως επιβεβλημένα ποιμαντικά και ιεραποστολικά σχέδιά του για την προβολή της Ορθοδοξίας σε παγκόσμια κλίμακα, αλλά και για την καλλιέργεια της ιερής ιδέας της ενώσεως των Αγίων του Θεού Εκκλησιών με βάση την ιερά παράδοση και τας Οικουμενικές Συνόδους της Εκκλησίας.

Εύχομαι από βάθους καρδιάς όπως οι εκδηλώσεις της Αδελφότητας των Οφφικιάλων στεφθούν από κάθε επιτυχία και όπως όλα τα Μέλη της Αδελφότητας συμβάλετε, ο καθένας κατά δύναμη, στην πρόοδο και τη συνεχή αναβάθμιση του έργου και των επιδιώξεων της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας και της Ιεράς Αρχιεπισκοπής μας εν Μεγάλη Βρετανία.

16 Φεβρουαρίου 1996

+Ο Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και
Μεγάλης Βρετανίας Γρηγόριος

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΧΑΤΖΗΠΑΤΕΡΑ

Σεβασμιώτατε,
Εντιμολογιώτατοι Άρχοντες,

Ως Πρόεδρος της Αδελφότητός μας "Παναγία η Παμμακάριστος" τιμήν και προνόμιον, δια τα οποία η Αυτού Θειοτάτη Παναγιότης με έκρινεν επιεικώς Άξιον, και δια τα οποία είμαι βαθύτατα ευγνώμων προς την Αυτού Θειοτάτην Παναγιότητα, αισθάνομαι μεγάλην τιμήν και χαράν και βαθύτατην ικανοποίησιν, δια την ευκαιρίαν της αποψίνης ωραίας συναντήσεώς μας.

Ιδιαίτερα χαίρω που η ετησία συνεστίασις της Αδελφότητός μας λαμβάνει χώραν εφέτος εδώ εις το Λονδίνο, και εκ μέρους όλων, των εν Λονδίνω Οφφικιάλων, καλωσορίζω όλα τα Μέλη μας που εταξίδευσαν από την Ελλάδα και την Ευρώπην δια να μας πλαισιώσουν και τους ευχαριστώ θερμά δια την

Ο κ. Νικόλαος Ι. Κατσηπατέρας

συμμετοχήν και την παρουσίαν τους.

Όπως πληροφορούμαι, και ασφαλώς θα το γνωρίζετε και Σεις, εις την Βυζαντινήν Αυτοκρατορίαν, τόσο εις την βασιλικήν αυλήν του Ιερού Παλατίου, όσον και εις την Πατριαρχικήν αυλήν της Αγιοτάτης Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας, του θρυλικού Ναού της του Θεού Σοφίας, υπήρχον δύο παράλληλα σώματα ταξινομημένα αυστηρώς ιεραρχικά, με ένα περίπλοκον σύστημα προβαδίσματος. Το ένα των Θεοφιλεστών, όπως ελέγοντο, βασιλικών αρχόντων, και το έτερον, των Εκκλησιαστικών Οφφικιάλων, ως επι το πλείστον κληρικών με τον βαθμόν του Διακόνου, τεταγμένων κατά πεντάδας.

Μετά την άλωσιν της Βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως υπό των Οθωμανών, ο Οικουμενικός Πατριάρχης Γεννάδιος ο Σχολάριος ανέλαβε μαζί με το ύπατον εκκλησιαστικόν αξίωμα της προστασίας της Εκκλησίας "των του Χριστού πενήτων" και τα δύσκολα και ακόμη δυσβάστακτα καθήκοντα του Εθνάρχου του δεδουλωμένου Γένους των Ορθοδόξων Χριστιανών, με ωρισμένας πολιτικές ευθύνas και αρμοδιότητας.

Επί της Πατριαρχείας λοιπόν του Γενναδίου τα προαναφερθέντα δύο σώματα των Αρχόντων ενώθηκαν εις ένα, και έγινε μια ανακατάταξις ή μάλλον μια αναπροσαρμογή του παλαιού συστήματος των εκκλησιαστικών Οφφικιάλων, συμφώνως προς τας νέας απαιτήσεις των καιρών. Πολλά από τα ενεργεία Οφφίκια, τα οποία εδίδοντο εις κληρικούς, τώρα απενεμήθησαν εις διαπρεπείς λαϊκούς ευεργέτας και προστάτας των κοινών του Γένους, ιδίως της Παιδείας και των Γραμμάτων. Οι άνδρες αυτοί, οι γνωστοί ως Λογάδες του Γένους, ήσαν ευσεβή, δραστήρια και εύπορα μέλη του Ορθοδόξου πληρώματος, γνωστά διά τα ηγετικά προσόντα και την φιλανθρωπικήν των δράσιν.

Και σήμερα η Αγία του Χριστού Μεγάλη Εκκλησία δορυφορείται υπό εκλεκτών προσωπικοτήτων, εις τας οποίας κατά καιρούς έχουν απονεμηθεί Εκκλησιαστικά Οφφίκια "κατ' ιδίαν Πατριαρχικήν φιλοτιμίαν και προαίρεσιν", τόσον εις επιβράβευσιν της προς αυτήν και γενικώτερον διά την ευεργετικήν διακονίαν αυτών προς το Οικουμενικόν Πατριαρχείον, όσον και προς διδασκαλίαν και οικοδομήν και άλλων, ώστε να ενισχυθεί ο ζήλος

αυτών εις προσφοράν προς τα ιερά της Εκκλησίας συμφέροντα.

Με απόφασιν της Αγίας και Ιεράς Συνόδου το 1992 οι Αρχόντες του Πατριαρχείου ημών, οι απανταχού της γης, πλην της Αμερικής, συνέστησαν Αδελφότητα με έδραν τας Αθήνας υπό την επωνυμίαν "Παναγία η Παμμακάριστος", της οποίας έχομε την τιμήν και το προνόμιον να αποτελούμε μέλη.

Οι σκοποί της Αδελφότητός μας είναι γνωστοί και είμαι βέβαιος ότι όλοι μας θα πράξουμε το καθήκον μας με βασικόν στόχον την ηθικήν και υλικήν υποστήριξιν του Ορθοδόξου Οικουμενικού μας Πατριαρχείου.

Με αυτές τις σκέψεις και με αισθήματα τιμής και χαράς και με βαθυτάτην ικανοποίησιν Σας καλωσορίζω και πάλιν όλους εις την μεγάλην αυτήν πρωτεύουσαν του Ηνωμένου Βασιλείου.

Εύχομαι κάθε επιτυχίαν στους υψηλούς και ιερούς στόχους και σκοπούς της Αδελφότητός μας και προσδοκώ την ευρύτεραν δυνατήν συμμετοχήν των Μελών μας και άλλων φίλων εις την ετησίαν επίσκεψιν που θα κάνομε στο Φανάρι τον προσεχή Μάϊον.

Καλό Πάσχα και Καλή Αντάμωση.

Ευχαριστώ

9 Μαρτίου 1996

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΑΛΩΝ

Σεβασμιώτατε Αρχιεπίσκοπε Θυατείρων και Μεγάλης Βρεταννίας Κύριε Γρηγόριε, εκπρόσωπε της Αυτού Θειοτάτης Παναγιότητος του Οικουμενικού Πατριάρχου Κυρίου Βαρθολομαίου, Θεοφιλέστατοι, Εξοχώτατοι, Εντιμολογιώτατοι Οφφικίαλοι της Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας, Πνευματική και ευγενική σύναξις,

Επιτρέψατέ μου να εκφράσω τας θερμάς ευχαριστίας διά την μεγάλην τιμή της ευγενούς παρουσίας σας εις την αποψινήν εκδήλωσιν.

Κατόπιν αποφάσεως της Αυτού Θειοτάτης Παναγιότητος του Οικουμενικού Πατριάρχου Κυρίου Βαρθολομαίου, την 9ην Μαρτίου εκάστου έτους, εορτήν των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, εορτάζεται η ημέρα των Οφφικιάλων της Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας.

Εφέτος, την ημέραν αυτήν, την εορτάζομεν εις το Λονδίον και θα μου επιτρέψετε να εκφράσω τις θερμές μας ευχαριστίες προς τον νέον Πρόεδρόν μας κ. Νικόλαον Χατζηπατέραν, δια την επιτυχίαν της βραδυάς.

Η Αγία και Ιερά Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου μετά από εισήγηση της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου συνέστησεν την 19ην Νοεμβρίου 1991 την Αδελφότητα των Οφφικιάλων της Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας με την επωνυμίαν "Παναγία η Παμμακάριστος".

Η "Παναγία η Παμμακάριστος" έχει ιδιαίτεραν ιστορικήν και θρησκευτικήν σημασίαν δια το Σεπτόν

Αγαπητοί Αδελφοί,

Χαιρετίζω με μεγάλη χαρά την αποψινή σύναξη των εκλεκτών μελών της ελληνορθόδοξου εκκλησίας της διασποράς στη Μ. Βρετανία.

Συμπίπτει ακριβώς σήμερα να συμπληρώνονται εικοσιπέντε χρόνια από της ημέρας εκείνης που ο αείμνηστος Πατριάρχης Αθηνάγορας για των χειρών του αοιδίμου Αρχιεπισκόπου Αθηνάγορα Κοκκινάκη με κάλεσε και με τίμησε με το οφφίκιο του Άρχοντος Νοταρίου του Οικουμενικού Θρόνου.

Η κλήση μας, αγαπητοί αδελφοί, στις τάξεις των επισήμων, δηλαδή των Οφφικιάλων της Ορθοδόξου Εκκλησίας έγινε σαν αναγνώριση της αφοσίωσης και της προσήλωσης ενός εκάστου από μας εις την υπηρεσία της εκκλησίας. Εξυπακούεται όμως, ότι η αποστολή μας δεν τελειώνει εδώ. Από το σημείο αυτό ακριβώς αρχίζει το καθήκον, επωμιζόμαστε τις ευθύνες ο κάθε ένας από τη θέση που βρίσκεται, όχι μόνο μέσα στα πλαίσια του κοινοτικού περιβάλλοντος αλλά και στο ευρύτερο κοινό.

Η εκκλησία μάς ενεπιστεύθη το τάλαντο με την προτροπή να το πολλαπλασιάσουμε και να το επιστρέψουμε εκατονταπλάσιο. Το στάδιο λοιπόν του αγώνα για συμπάρσταση παρά το πλευρό της εκκλησίας αρχίζει. Με θώρακα και πανοπλία τις αρχές και την παράδοση των μεγάλων αξιών της Ορθοδοξίας να κατέλθουμε στο στίβο του καλού αγώνα.

Καιρός να αποβάλουμε την αδιαφορία και κάθε ένας από την σκοπιά στην οποία ευρίσκεται να γίνει ζωντανός συμπαραστάτης του έργου της εκκλησίας, να συσπρωθούμε και συντονίσουμε τις προσπάθειές μας για την τήρηση και διάδοση των Ελληνορθόδοξων αξιών. Είμαστε κάτοχοι και φορείς ενός αξιόλογου κεφαλαίου του οποίου την κατάλληλη επένδυση οφείλουμε να επιδιώξουμε για να αξιοθούμε να δούμε την Ελληνορθόδοξη Εκκλησία θριαμβεύουσας.

Το προβάδισμα ανά την υφήλιον του σεπτού προκαθημένου της Ορθοδοξίας Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου ας ακολουθήσουμε σαν συνεπικοί και συμπαραστάτες, στο διαφωτιστικό έργο του και την παρουσία της Ορθοδοξίας στον κόσμο. Τα σημεία των καιρών είναι πολύ ευνοϊκά. Οι λαοί συγκλίνουν περισσότερο παρά ποτέ άλλοτε προς ενα στόχο, την ειρήνην. Αυτός όμως ο επιδιωκόμενος σκοπός, η εμπέδωση μίας διαρκούς και βιώσιμης ειρήνης, τότε μόνο μπορεί να εφαρμοσθεί όταν στηρίζεται στις προδιαγραφές και τα υψηλά διδάγματα της Ορθόδοξης διδασκαλίας.

Επομένως ας μη ακολουθήσουμε το παράδειγμα του κρύψαντος το τάλαντο της παραβολής του Ευαγγελίου, αλλά ας ενστερνισθούμε την πίστη και να αναλάβουμε την αναγκαία δράση για να πολλαπλασιάσουμε το τάλαντο που μας εμπιστεύθη η Εκκλησία και να αξιωθούμε να ακούσουμε την μακαρία φωνή:

“Εύ δούλε αγαθέ και πιστέ, επί ολίγα είς πιστός, επί πολλών σε καταστήσω. Είσελθε εις την χαρά του Κυρίου σου.”

Οικουμενικόν Πατριαρχείον. Αξιολογώτατον μνημείον της Βασιλευούσης, γνωστή από τον 11ον αιώνα, Πνευματική καθέδρα της Ορθοδοξίας κάποτε. Το έτος 1456 η Μονή της Παμμακαρίστου στεγάζει το Οικουμενικόν Πατριαρχείον, μέχρι το 1587, οπότε ο Σουλτάνος Μουράτ Γ΄ την κατάσχεσεν δια να την μετατρέψει εις τέμενος. Το έτος 1930 ανευρέθη η εικών της Παναγίας της Παμμακαρίστου, έργον του ενδεκάτου αιώνος, η οποία σήμερον μαζί με άλλα ιερά Κειμήλια φυλάσσεται εις τον Πάνσεπτον Πατριαρχικόν Ναόν του Αγίου Γεωργίου εις την Κωνσταντινούπολιν.

Ο Θεσμός των οφφικίων ξεκινά από την Βυζαντινήν εποχήν, η δε ορολογία είναι ως επι το πλείστον Ρωμαϊκής προελεύσεως. Μετά την Άλωση, αρκετά από τα Οφφίκια διατηρήθηκαν από το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο, το οποίο και τα προσήρμοσε στη σημερινή τους τάξη. Ο τίτλος του Άρχοντος ή τα καλούμενα Αρχοντίκια εισήλθαν στη ζωή της Εκκλησίας κατ' απομίμηση της αυτοκρατορικής τάξης με τους διαφόρους τίτλους. Στην εποχή μας τα διάφορα οφφίκια υπάρχουν ως αναμνηστικοί τίτλοι μιας μεγάλης προσφοράς προς την Εκκλησία, και είναι τιμητικά.

Σήμερα τα οφφίκια αποτελούν τον απόηχο μιας μακράς και ένδοξης ιστορικής παράδοσης, στη ζωή της Εκκλησίας και του Οικουμενικού Πατριαρχείου, που αποτελεί τον θεματοφύλακα της παράδοσης και απονέμει οφφίκια και τιμητικές διακρίσεις σε άτομα που συμβάλλουν στην προβολή του έργου και του ονόματος της Εκκλησίας που έμπρακτα είναι υποστηρικτές της Εκκλησίας και του έργου της αποστολής Της.

Η Αγία του Χριστού Μεγάλη Εκκλησία τίμησε πάντοτε τα πρόσωπα εκείνα τα “εν ευσεβεία και αρετή κεκοσμημένα και πολυειδώς και πολυτρόπως χρήσιμα και ευεργετικά τη Εκκλησία γεγόμενα” με την απονομήν σε αυτά οφφικίων.

Ο σημερινός αριθμός των Οφφικιάλων κατά περιοχές και Μητροπόλεις έχει ως εξής :

Αυστραλίας 17, Βελγίου 7, Γαλλίας 17, Γερμανίας 3, Ελβετίας 21, Ελλάδος 154, Ιταλίας 6, Κορέας 3, Κωνσταντινουπόλεως 11, μεγ. Βρετανίας 133, Ν. Ζηλανδίας 8, Ολλανδίας 1, Φιλιππίνες 2. Σύνολον 383. Το Βυζάντιο έπεσε στις 29 Μαΐου 1453 μ.Χ., αλλά το Ελληνορθόδοξο Πνεύμα και η Ελληνορθόδοξη Σκέψη και Σοφία δημιούργησαν τον ελληνο-χριστιανικό πολιτισμό. Ο Ελληνικός λαός δεν μπορεί να λησμονήσει την Εκκλησία του, διότι η ζωή του είναι συνυφασμένη με την υπόστασή Της και συνδεδεμένη με την υψηλήν αποστολήν Της. Η ψυχή του είναι ποτισμένη από τα νάματά Της και η σκέψη του γαλουχημένη από τη θεία και υψηλή διδασκαλία Της. Την στιγμήν αυτήν, κατά την οποίαν ο κόσμος όλος τάρασσεται και η ειρήνην κινδυνεύει, η αφοσίωσις και η αγάπη προς την Αγίαν ημών Εκκλησίαν είναι το στήριγμα και η ελπίς μας. Εις τας δυσκόλους μας στιγμάς προς την Παναγίαν καταφεύγουμε, προς Αυτήν προσευχόμεθα και παρακαλούμεν να μας βοηθήσει.

Αθανάσιος Αρβανίτης
Άρχων Μέγας Δικαιοφύλαξ

Η ΑΝΑΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΗΜΙΤΗ

του Οικον. Αναστασίου Δ. Σαλαπάτα

Ήταν Παρασκευή βράδυ, 15 του Μάρτη 1996. Μόλις είχαμε τελειώσει τους Γ' Χαιρετισμούς της Παναγίας. Στην ήρεμία του Πρεσβυτερίου απολαμβάναμε την οικογενειακή κοινωνία. Τα παιδιά έπαιζαν χαρούμενα, η Πρεσβυτέρα ασχολούνταν με τα οικιακά κι ο γράφων παρακολουθούσε τις ειδήσεις στην τηλεόραση.

Κτύπησε το τηλέφωνο. Η άλλη φωνή ήταν μια ήρεμη, αλλά ανήσυχη και λυπημένη ιερατική φωνή. Μας μετέφερε το μήνυμα. Ο φίλος ερημίτης είχε αναχωρήσει το προηγούμενο βράδυ.

Από κει και πέρα η βραδιά έγινε διαφορετική. Έγινε μελαγχολική, βουβή, έγινε μνήμη και νοσταλγία. Πόσο οδυνηρό είναι πραγματικά να συνειδητοποιείς κάποια στιγμή ότι βρίσκεσαι στην επαύριο της ζωής, η οποία κατά τον ποιητή (πρόσφατα κι αυτός χαμένος), αλλά και σύμφωνα με την Ορθόδοξη πίστη μας, είναι πάλι ζωή.

Ετούτη η αναφορά μας δεν επιθυμούμε να είναι μια κοινή, όπως τις έχουμε συνηθίσει, νεκρολογία. Ας είναι μόνο μια αίσθηση αγάπης και θύμησης, πνευματικό αντίδωρο στον ερημίτη της Κελτικής αγίας γης.

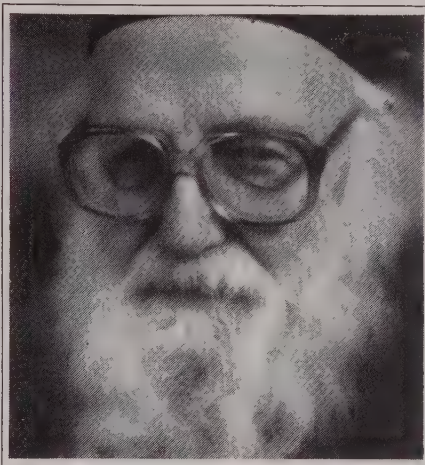
Ο πατήρ-Βαρνάβας, όπως όλοι τον γνωρίζαμε και τον αποκαλούσαμε, ήταν ένα γνήσιο τέκνο της αρχαίας δυτικής Ορθοδοξίας. Ξεκίνησε την επίγεια άσκησή του μέσα από τους εκκλησιαστικούς και ευσεβιστικούς κόλπους της Αγγλικανικής Κοινωνίας. Ήταν η μόνη σοβαρή επιλογή που εμφανιζόταν εμπρός του, στα χρόνια που κινούσε για την δική του αφιέρωση, στα χρόνια της νιότης και του ενθουσιασμού.

Αργότερα σε χρόνους ώριμους, όταν η γνώση και η εμπειρία πλημμύρισαν το νου και την καθαρία του ψυχής, προσέγγισε με ευθύνη και σιγουριά πνευματική την Αγία μας Ορθοδοξία. Από τότε, όσο κι αν περιπλανήθηκε τοπικά, δεν μετακινήθηκε τροπικά ποτέ. Έμεινε βαθειά ριζωμένος μέσα στο γνήσιο χριστιανικό κορμό της Βυζαντινής ζωής και της αληθινής πίστης.

Ο Μεγάλος Θεός του χάρισε απλόχερα χαρίσματα πολλά. Τον έπλασε γλυκύ, αυθόρμητο, γεμάτο ελπίδα και χαρά. Τον έκανε άνθρωπο απλό, με αγάπη για την φύση, για τα λουλούδια και τα δέντρα του κήπου του και του κόσμου ολάκερου.

Η συναναστροφή του με τον κόσμο του κόσμου, τον πιστό του Θεού μας λαό, ήταν η πεμπτουσία της προσφοράς του. Δύσκολα συναντάς ανθρώπους, και μάλιστα ερημίτες, με τέτοια έμφυτη και ειλικρινή δυνατότητα επικοινωνίας.

Δεν ξεχνά κανείς εύκολα εκείνες τις ατέρμονες πνευματικές και λειτουργικές αναζητήσεις του γέροντα, στις οποίες εκείνος με έταξε συνοδό του, στα βουνά και τις ερημίτες της αγαπημένης του γης, της Ουαλίας. Μιας γης που γέμει απο μοναστικές προσευχές από άκρου σε άκρον. Μιας γης αγιασμένης και περήφανης.

Η προσευχή του σε χώρους ερημικούς, αλλά και σ' άλλους, σε τόπους που το δάκρυ του πόνου είχε περισσέψει, εξαγνίζει τα αισθήματα και την ανθρωπιά μας. Τα μοναστήρια και τα μετόχια δεν ήτανε για τον γέροντα κτήματά του. Ήτανε η αφετηρία της ψυχής και η δυναμική της ορθοπραξίας του.

Ελληνες και ξένοι σε περιοχές πολλές, κύρια στην Ουαλία, αλλά και στην Αγγλία και αλλού, γνώρισαν από κοντά και βίωσαν εμπειρικά την λαμπρότητα του προσώπου και του ήθους του πατρός - Βαρνάβα.

Εστήσε μοναστήρια, φάρους πέτρινους και φωτεινούς, στη Νότια Αγγλία και την Κεντρική

Ουαλία. Επίσης και μετόχια, στο Llanelli, όπου οργάνωσε μέσα από το μετόχι του μια γνήσια Ορθόδοξη ομάδα, και στο Aberfan, μια πικραμένη απο την ανθρώπινη δυστυχία περιοχή. Εκεί το 1966 μια μπάλα μεγάλη από χιόνι και κάρβουνο κύλησε κάτω στην πλαγιά του βουνού και καταπλάκωσε το Σχολείο του χωριού, ξεκληρίζοντας μια ολόκληρη νέα γενιά.

Για τούτη την ανεπίπτη τραγωδία δεν μπόρεσε η φτερωτή ψυχή του να βρεί δικαιολογία, και αποφάσισε με οδύνη και αγάπη περισσή να πορευθεί προς τους αγαπημένους του ομογενείς, και να τους προσφέρει την σιγουριά της προσευχής και της παρουσίας του.

Απ' όπου και αν πέρασε - μπορώ ετούτο να το βεβαιώσω - άφησε ανεξίτηλα τα αποτυπώματα της πνευματικής αφής του. Σε όλη του την ζωή πορεύθηκε σαν γνήσιος προσκυνητής, ίδιος με κείνον τον Ρώσο του περασμένου αιώνα, που ταξίδευε χωρίς σταματημό με μια δίψα υπαρξιακή για νάβρει εξήγηση και ερμηνεία στον αποστολικό λόγο "αδιαλείπτως προσεύχεσθαι".

Αξίζει εδώ να πούμε πως μέναμε όλοι με το στόμα ανοιχτό, όταν εκείνος, ένα γνήσιο τέκνο της Εσπερίας, μας μιλούσε με πειστικότητα και πάθος, αλλά και εμπειρία ζηλευτή, για την βυζαντινή οδό της προσευχής.

Οι φίλοι και τα πνευματικά του τέκνα δεν "ανήκαν" στον "παππούλη" - όπως κάποτε συμβαίνει. Απλά λειτουργούσαν, και θα παραμείνουν για πάντα έτσι, σαν μετόχοι και δέκτες της αγάπης και της θυσίας του.

Δεν κράτησε ποτέ τίποτε για τον εαυτό του. Το ράσο του και το σκουφί τριμμένα και ευτελή. Οι Πατέρες μάς λέγουν πως, "πραγματικός μοναχός είναι εκείνος που θα αφήσει το ράσο του σε σταυροδρόμι και δεν θα γυρίσει κανείς να το κοιτάξει". Τέτοιο ήταν το ράσο του γέροντα.

Η ψυχή του όμως νεανική, μικρού παιδιού θα έλεγε κανείς. Αθώα, αγνή, άδολη και καθάρια. Έχω την ευλογία να φυλάσω " ως κόρην οφθαλμού" μια όμορφη φωτογραφία. Ο γέροντας καθιστός σε καρέκλα απλή, μέσα στον καταπράσινο αγαπημένο του κηπάκο, και τα παιδιά ένθεν και ένθεν, μέσα στην

μεγάλη και ζεστή του αγκαλιά. Χαρούμενοι κι οι τρεις και χαμογελαστοί. Νάναι, άραγε, έτσι ο Παράδεισος!

Η καρδιά του, που πάντα κτυπούσε στον αλάνθαστο ρυθμό της βυζαντινής Ορθόδοξιας, έπαψε για πάντα να πάλλει σε στιγμές δύσκολες. Η ζωή μας χρειάζεται σήμερα ερμηίτες, η βιοτή μας έχει ανάγκη από ανθρώπινη γνησιότητα και από το Πνεύμα του Θεού.

Ο πατήρ - Βαρνάβας, που βρίσκονταν πάντα σε αδιάκοπη κίνηση, γιατί, όπως μας θυμίζει ο ποιητής "μετέφερε ουρανό στις ψυχές των ανθρώπων", ανεχώρησε. Κι εμείς γίναμε τώρα φτωχότεροι.

Παραμένουμε όμως χαρούμενοι κι ευτυχισμένοι, γιατί νοιώσαμε από κοντά την πνοή της κοινωνίας και της φιλίας του. Ο Άγιος Θεός μας πρόσφερε πραγματική πνευματική ευεργεσία στο πρόσωπο του ερμηίτη γέροντα.

Η ευχή σου, αγαπημένε μας κι ευλογημένε, πατέρα - Βαρνάβα, ας είναι πάντοτε μαζί μας.

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

του Οικον. Αναστασίου Δ. Σαλαπάτα

Μέσα από το σύντομο αυτό αφιέρωμά μας θα θέλαμε να προσεγγίσουμε - κατά κάποιο τρόπο - το πρόσωπο και το έργο του μεγάλου μας Νεοέλληνα νομπελίστα ποιητή Οδυσσέα Ελύτη, τον οποίο ο Άγιος Θεός κάλεσε κοντά του, την Δευτέρα 18η Μαρτίου 1996.

Ιδιαίτερα δε, θα θέλαμε να αναφερθούμε στα στοιχεία εκείνα που δείχνουν την θρησκευτικότητα και την ευλάβεια του ποιητή, αλλά και την πολύ καλή γνώση που είχε των εκκλησιαστικών και λειτουργικών πραγμάτων της Ορθόδοξιας.

Ο Οδυσσέας Ελύτης γεννήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης το 1911, μέσα σε μια οικογένεια εύπορη και με πολύ καλές κοινωνικές και θρησκευτικές αρχές. Σπούδασε στην Αθήνα και το Παρίσι, αλλά οι σπουδές και οι κοσμικές γνώσεις δεν τον απορρόφησαν ποτέ. Εκείνος ζούσε από πάντα στον δικό του κόσμο, τον μαγεμένο κόσμο της ποίησης. Το 1979 τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας.

Έχει κυκλοφορήσει μια πληθώρα ποιητικών συλλογών, μέσα από τις οποίες ξεπηδούν αυθόρμητα τα καταγάλανα νερά του Αιγαίου, και ο αλάνθαστος ήλιος της Ελλάδας, που για τον ποιητή είναι το κέντρο του κόσμου.

Το πιο γνωστό ποιητικό έργο του είναι το "Άξιον Εστί", το οποίο έγινε ευρύτερα γνωστό μετά την μελοποίησή του από τον μεγάλο Έλληνα μουσικό Μίκη Θεοδωράκη το 1964.

"Στο "Άξιον Εστί" οσφραινόμαστε το γλυκό άρωμα του λιβανιού από ορθόδοξα βιώματα, τα οποία ξεπετάγονται με ενάργεια και λεπτότητα οσμής ευωδίας πνευματικής", όπως μας επισημαίνει σύγχρονος σχολιαστής (π. Ευ. Παχυγιαννάκη, Οδυσσέα Ελύτη "Το Άξιον Εστί", Εκδ. "ΤΗΝΟΣ", σελ. 13).

"Το "Άξιον Εστί" απηχεί ενσυνείδητα τη διάρθρωση μιας Ακολουθίας της Ορθόδοξης λατρείας" (Γ. Ορφανόπουλου, Αναφορά στη θρησκευτικότητα της ποίησης του Οδυσσέα Ελύτη με ειδική αναφορά

στο "Άξιον Εστί"). Μα και ο ίδιος ο τίτλος του είναι φράση που η Εκκλησία μας χρησιμοποιεί στους ύμνους και στην λατρεία της.

Ανάμεσα στις κύριες πηγές του έργου αυτού είναι η Αγία Γραφή και η Υμνολογία της Εκκλησίας μας. Η διήγηση της δημιουργίας του κόσμου συναρπάσσει τον ποιητή κι αυτή αποτελεί το πρώτο τμήμα του έργου, που ονομάζεται "Γένεσις".

Το δεύτερο τμήμα του έργου τιτλοφορείται "Τα Πάθη", κι αυτό χωρίζεται σε 18 "ψαλμούς", σε 12 "άσματα" και σε 6 "αναγνώσματα", διάρθρωση που θυμίζει πολύ μεγαλοπρεπή εκκλησιαστική ακολουθία.

Το τρίτο και τελευταίο μέρος του "Άξιον Εστί" τιτλοφορείται "Το Δοξαστικόν", ονομασία που χρησιμοποιείται εκτενώς στην υμνολογία της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Ο δρόμος που ακολουθεί ο ποιητής σε τούτη την άσκησή του είναι ο δρόμος της ανθρώπινης ιστορίας, ο δρόμος της Ορθόδοξης χριστιανικής εμπειρίας και ζωής : Γέννηση - Πάθος - Θάνατος - Ανάσταση - Αθανασία.

Αλλά δεν είναι μόνο το "Άξιον Εστί", που είναι διάχυτο με την εκκλησιαστική ορολογία και εμπειρία. Όλη του η δημιουργία είναι πλήρης από ένα πνεύμα ελπίδας και ζωής, από ένα πνεύμα αιωνιότητας και αθανασίας.

Ο αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος Ηράκλειτος έλεγε πως : "Εαν μη έλπηται, ανέλπιστον ουκ εξευρήσει". Με μια ανάλογη αίσθηση και ο Οδυσσέας Ελύτης στρέφεται συνειδητά "γύρω από την Ελπίδα του Αιωνίου και μ' αυτήν τ ο λ μ ά μέσα στο Άγνωστο" (Μαρία Λαμπαδαρίδου - Πόθου, Οδυσσέας Ελύτης ένα όραμα του κόσμου, Εκδ. "ΦΙΛΙΠΠΟΤΗ", Αθήνα 1981, σελ. 195).

Κι αυτή η τόλμη και η αγωνιστικότητά του, παράλληλα με την άσκηση μιας ολόκληρης ζωής, που μόνο με την πλήρη αφιέρωση του Ορθόδοξου μοναχού μπορεί να συγκριθεί, τον καταξιώνει και τον ανεβάζει πολύ ψηλά στη συνείδηση του Ελληνορθόδοξου λαού.

Θα πρέπει εδώ να θυμίσουμε ότι ο Ελύτης είναι ένας από εκείνους που τόλμησαν - με βαθεία και ειλικρινή σεμνότητα- να μεταφράσουν το ιερό κείμενο της Αποκάλυψης του Ιωάννη. Και τα κατάφερε θαυμάσια. Εκείνος, βέβαια, γνωρίζοντας την απεραντοσύνη και τον προφητικό δυναμισμό της Αποκάλυψης, δεν μίλησε ποτέ για μετάφραση στα Νέα Ελληνικά, είπε απλά πως ήθελε να προσφέρει μια "Μορφή της Αποκάλυψης στα Νέα Ελληνικά".

"Της δικαιοσύνης ο ήλιος ο νοητός", "ο άνεμος της Παναγίας", "τα λευκά των αγγέλων", "ο Άθως ο κρεμάρμενος από τον ουρανό", η Ρωμιοσύνη και η καθάρια Ορθόδοξία, είναι όλοι παρόντες στο προσκλητήριο της ποίησης και της ζωής του ενός και μόνου ποιητή, με όλη την σημασία της λέξης.

Του μεγάλου Έλληνα, του μεγάλου νομπελίστα ποιητή μας, ας είναι ευλογημένη η μνήμη του αιώνια !

Σημείωση : Το παραπάνω κείμενο παρουσιάστηκε σαν "Σχόλιο της Εβδομάδος" μέσα από την "Φωνή της Εκκλησίας" στον Ελληνικό Ραδιοφωνικό Σταθμό του Λονδίνου, Δευτέρα 1η Απριλίου 1996.

PATRIARCHAL DECLARATION ON THE OCCASION OF HOLY EASTER

Protocol no. 359

VARTHOLOMAEOS

By the mercy of God, Archbishop of Constantinople, New Rome, and Oecumenical Patriarch. To all the Faithful of the Church be Grace, Peace and Mercy from Christ the Saviour, Who is gloriously risen.

Brethren and beloved children in the Risen Christ, The Lord is risen indeed!

From this venerable see of the Oecumenical Patriarchate, where we endure the grief of Great Friday throughout the year, we are justly able to proclaim to you the joyful message of the dawn of the first day of the week, as the event which confirms the life and hope of the universe.

Christ is Risen! And with Him, He raises fallen Adam. Christ is Risen! And He has raised the human universe. Christ is Risen! And He has filled the universe with fragrance.

We give thanks to the Giver of Life, since He continually grants us the renewal of crosses in this present life. We give praise to the Saviour of the world, since He has enriched us by the gifts of continuous trials, and Who has made us partakers in His unceasing consolation.

You who weep and you who are treated unjustly, you who seek and you who have doubts, take courage! Wait patiently, for He comes in the middle of the night, as did the Bridegroom of life. He rises as the sun from the utter abasement of the Tomb, as Victor over death.

We were waiting to see the end, and it was the beginning that was revealed to us. We have reached the fullness. Now everything is filled with light. All are reconciled in fervent joy. The choirs of Angels and Archangels sing in chorus with the humble, the disgraced, the desperate, the deceased.

You were waiting to see the end. Let each one bestir himself and express himself freely and individually. Run with haste to the Tomb together with Peter and John, and you will believe in Him Who is Risen; await with Mary at the Sepulchre weeping, and you will meet the Lord; journey to Emmaus, delighting in your questioning; formulate your doubts, confess your despair. You will find that He Who is Risen is, unknown to you, walking beside you and interpreting your bewilderment - "expounding in all the scriptures the things concerning Himself"; He will reveal to you the great mystery of life; that "Christ ought to have suffered these things and to enter into His glory".

The Passion is bound up with the Resurrection; Great Friday with Easter. The fact of the death of the seed in the earth is an inseparable part of the science of germination. Misfortune and consolation are woven together, and the Resurrection of Christ is victorious.

Within the grief that brings gladness of our Holy Church, so great is the light of joy and the unlimited goodness of the Lord, that He fills every living being with His good pleasure, inebriates the earth of the human soul, dug up

by trials and scourges, and makes it sprout with heavenly gladness.

The truth of our personal pain foretells and confirms the genuineness of the joy of the Resurrection, which is to come and which has already come to the entire human world by way of the cross.

Live the pain of history with gratitude and faith in Him Who is Risen. It is He Who directs the fate of the world. Endure the trials and tribulations of your personal life with confidence in the Lord of Glory; and you will always find Him as a companion in travel, a helper and a protector in your life.

Continue in the struggle of your work. Descend into the sea of life and your endeavours. You will see Him Who is Risen on the shore. And coming out of the boat with a draught of fish in the nets of quest, you will find on the shore food ready to eat - "a piece of broiled fish and of an honeycombe" - which will sweeten your mouth's bitterness and support your heart.

And no one will ask Him Who He is; since you will be certain that it is the Risen Lord, Who blesses and sanctifies the universe.

Then, discovering the hidden secrets of His love and compassion, you will proceed in the light of His face, and you will know Him as perfect God and perfect man, as the Alpha and Omega of history and of your life.

You will remember that at one time you thought that He had abandoned you as you hung on a cross of woes. However, it was precisely then that He was the more watchful beside you, fashioning the mystery of your salvation.

Now, as we have experienced the Resurrection, be certain that the Lord Who died and rose from the dead was, is and will remain with us all days, until the end of the centuries, as the unique hope and and salvation of us and of all mankind to the furthest parts of the earth. Christ is risen from the dead and life rules!

To Him be the glory and the power to the ages. Amen.

Vartholomaeos of Constantinople
fervent intercessor to God for your all

Her Majesty the Queen Elizabeth II greets Archbishop Gregorios at Westminster Abbey, 11 March 1996, on the occasion of this year's Commonwealth Celebrations.

**A SHORT ADDRESS DELIVERED BY
HIS EMINENCE ARCHBISHOP GREGORIOS OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN
AT THE HELLENIC CENTRE ON THURSDAY 7th MARCH 1996
TO MARK THE OCCASION OF THE RECEIPT BY SIR SIGMUND STERNBERG OF
THE PRESIDENTIAL DECREE CONFERRING ON HIM
THE RANK OF THE COMMANDER OF THE ORDER OF HONOUR**

Dear Brothers and Sisters,

We have been invited here this evening to share in the joy of a common friend, Sir Sigmund Sernberg. Sir Sigmund is wellknown to many of us here through his connections with various organisations and institutions all over the world.

Although born in Hungary, he is now a British citizen; and it is here that he has both had the opportunity and been given the potentials to express his dynamic personality. In appearance, he may not cut an impressive figure. But as is so often the case, appearances can prove deceptive, and this rather small and seemingly weak human frame contains the heart, will and stamina of a very strong and multi-talented personality. Of course, there is an explanation for this: he comes from the race of the Chosen People of God, which God Himself endowed with so many virtues. My dear friend, Sir Sigmund, has enriched the God-given talents that he received in numerous ways; and now by the grace of God he has surpassed the threescore years and ten of which the Psalmist speaks [Ps.89(90),10] and in strength goes on towards his fourscore.

In this short address, I have no intention of enumerating all Sir Sigmund's achievements, which have been recognised and acknowledged by so many people, organisations and States. What I do wish to emphasise, however, is that he has achieved things which were thought unthinkable fifty, even thirty, years ago. With his patience and spirit of tolerance and understanding, with his ability to appreciate and shorten the spiritual, religious and cultural distances that exist between religions and nations, he has proclaimed his message of the need to find ways to bridge our differences, and live and work together in a spirit of understanding, a spirit of tolerance, a spirit of accepting one another with brotherly love and dignity.

He has thus succeeded in building bridges between former enemies, as well as between people who were strangers and unknown to each other in their quests for a better life and peace. We must be grateful to him for his work, and recognise his contribution towards reconciliation between religions and races. In this, he has always had the support of his family, and above all of his beloved Hazel, "a prudent wife (who is) from the Lord" [Prov.13,14], and who shares his interests and encourages whatever initiative he is taking for reconciliation and friendship.

Since I became Archbishop of Thyateira, I have been privileged to enjoy a close and sincere friendship with Sir Sigmund's family, and this continues to flourish. Since we first got to know each other through our common interests, he has been kind enough to invite me to his house, to the Centre that bears his name, and he greatly honoured me when he invited me to inaugurate the Leopold Muller Inter-Faith Centre at the Sternberg Centre for Judaism in 1994. I am also one of the presidents of the Council of Christians and Jews in this country, and in our contacts through this organisation our friendship has continued to develop and has been enriched. It is for this reason that I feel very happy and privileged to be here this evening and make this address to my dear friend and collaborator in good deeds on the occasion of his receiving the Decree of the President of the Hellenic Republic naming him as a Commander of

the Order of Honour.

Sir Sigmund has devoted his whole life to the service of good causes. He is a devout Jew of the Diaspora, has an open heart and is able to appreciate and respect all other religions, civilisations and people. For this reason, he feels at home in every place and at every gathering he attends. For this reason, he has gained the respect, honour and love of thousands of people all over the world. For this reason, he has been given so many awards, citations and medals.

He has been able to achieve a great deal, and not only things that are material (despite being a very successful businessman). He has succeeded in serving causes which are so essential and sacred to the hearts of man and which serve the cause of peace and reconciliation, and which reflect all the other virtues which inspire man and help him to live happily and in peace and harmony with his fellow human beings.

This evening, we have with us so many people, friends, and in particular His Excellency Mr. Ilias Gounaris, the Ambassador of Greece, and his wife, all of whom are here to share in Sir Sigmund's joy and to congratulate him for the new award he has received, which has been bestowed on him by the Hellenic State in recognition of his contribution towards reconciliation and in acknowledgement of his work for the enrichment of the friendship between Greeks and Jews in the (present-day) Hellenic State, where for so many centuries there were flourishing Jewish communities, as well as in the Diaspora.

Sir Sigmund, on the occasion of your investiture here in the Hellenic Centre at whose opening you were present, I take the opportunity to thank you for your friendship and wish you many Happy Returns for your forthcoming 75th birthday; and I pray that Almighty God will grant you many years to come to work for all those good causes which are close to your heart and to which you have wholeheartedly devoted your life.

THE SEVENTIETH BIRTHDAY OF HER MAJESTY THE QUEEN

Archbishop Gregorios sent the following telegram to Buckingham Palace in the name of the Faithful of the Archdiocese to mark the Seventieth Birthday of Her Majesty Queen Elizabeth II.

On the occasion of Your Majesty's Seventieth Birthday, the Archbishop, Bishops, Clergy and Faithful of the Greek Orthodox Archdiocese of Thyateira and Great Britain loyally submit their congratulations and pray that Almighty God will grant Your Majesty long life and health to rule in justice, equity and peace in accordance with His Holy Will.

The following reply was received a few days later:

The Private Secretary is commanded by The Queen to thank you, and those associated with you, for your kind message of greetings sent on the occasion of Her Majesty's seventieth birthday.

The Queen received this message with much pleasure and has asked me to send her warm thanks for the sentiments in your message and good wishes to everyone concerned.

THE ECUMENICAL PATRIARCH BARTHOLOMEW'S FIRST ADDRESS TO POPE JOHN PAUL II DURING HIS VISIT TO ROME 27-29 JULY 1995

On the afternoon of July 27th 1995, soon after his arrival in Rome, the Ecumenical Patriarch Bartholomew I of Constantinople was escorted to the Private Library of Pope John Paul II for their first official meeting during this visit.

In reply to the Pope's warm words of welcome (see Eastern Churches Journal Summer 1995 Volume 2 Number 2 pp 7-8 for the text in English) the Patriarch spoke as follows (Greek text in Episkopis No 320 31 July 1995 pp 2-7, French text in Chrétiens en Marche, Bulletin Oecumenique No 49 Janvier-Mars 1996 p 4).

As we said a short while ago at the airport to representatives of the press, we are all deeply and genuinely moved by the fact that God has granted us the opportunity to visit Your Holiness today, accompanied by my chosen circle of companions here. This fulfils the fraternal duty imposed on me (though it is a very welcome one indeed) of paying my first visit to your venerable and respected Holiness since I took the helm of the Church of Constantinople, the most senior See in the East. I come with gratitude in obedience to the express will of Christ as it is revealed through the Church.

We have come, Your Holiness, to continue the laudable, godly and blessed tradition established by our Sister Churches of Ancient and New Rome of reaffirming that, despite the differences in faith which still keep us apart, we are motivated by an awareness of our particular responsibilities as we face our common Lord and the whole world in which we live. This drives us continually to seek out new opportunities to meet, converse, and co-operate with one another. We act in a spirit of 'unceasing prayer'. We have therefore not been deprived, either of us, of particularly moving experiences especially during the last forty years when God has blessed us greatly.

Indeed, we must say with all frankness that, despite the unfortunate happenings which have recently created such massive difficulties in our fraternal relationships, it is equally clearly affirmed by all that we simply must not allow the love so carefully cultivated between us hitherto to disappear. We must do all in our power on both sides to restore as quickly as possible, especially among all the Orthodox Churches and people, that climate of mutual trust, which should never have been disturbed, but which has deteriorated as a result of the resurgence of Uniatism, and of political wrangling in most Central and East European countries, in which, according to the most well-informed observers, it appears that the Vatican State was not wholly uninvolved.

Both personally and as the Church of Constantinople we have no reason to ignore or underestimate just how much Your Holiness's tireless and courageous action enabled people today to taste the sweet fruits of liberation and peace. Your Holiness made a real contribution to the hastening of the fall of atheistic regimes in the East. Indeed we make a special point of constantly reminding everyone, in a sincere and brotherly way, of the excellent services you have rendered generally to the contemporary world. For not only do we know better than many others what you have done, but we also consider it our fraternal duty to give our testimony to the truth.

Moreover, because of the special bonds which link Rome and Constantinople, we are not only entitled but also obliged to speak the truth on this manner, and to become above all peacemakers, as far as in us lies. For we know well that saying of our Lord's in the Beatitudes that only the peacemakers will truly 'be called the children of God' (St Matthew 5:9).

In exercising the calling of a peacemaker imposed upon all of us as Christians, as well as the obligation to care for one another with brotherly love, we are bound, Most Holy Brother, to remind you that the official Theological Dialogue between us constitutes in fact - as Your Holiness has rightly again indicated - the surest means and the most effective way, in accordance with God's will, of resolving the differences

between us. For this reason we have also been compelled by what has happened to confine this Dialogue strictly to the problems of Uniatism and the Proselytism that is linked with it, given that a crisis has recently broken out between us because of this.

With precisely this in mind, the Joint Commission for Dialogue drew up the Balamand Document in which it attempted to find a solution for these matters as far as possible by doing two things simultaneously. First, there was the clearest possible joint condemnation of Uniatism both as a method and as a model for achieving unity. Second, there was a pastoral tolerance towards those 'ecclesiastical' communities which had been formed long ago through this Uniate method of reunion. For it was proposed that they should be treated with the necessary measures of pastoral care and healing to enable them to find the path made easier for their natural return to the mother churches of the East from which they originally broke off in various ways.

Unfortunately however, it seems that this tolerance, which provoked such a storm of criticism from a number of Orthodox Churches against the Orthodox members of the Commission for Dialogue, has not been properly understood and appreciated by the Church of Rome.

We have therefore been greatly surprised to see, first, that the situation in those countries where there have been clashes has not improved in accordance with the provisions of the Balamand Document; and, second, that, even in Your Holiness's otherwise admirable Encyclical *Lumen Orientale*, there is an attempt to celebrate, Most Holy Brother, the Uniate Communities of the East as if they were on an equal footing with the Ancient Orthodox Churches which have maintained uninterruptedly the authentic Tradition and Theology of the first millennium of the undivided Church. This clearly signifies that the Church of Rome has considered the irregular ecclesiastical situation of the existence of Uniatism today - which has only been accepted 'by economy' as a temporary measure in accordance with a special dispensation - somehow to have been given a total amnesty by you, as if Uniatism has at last been given canonical status and a lawful ecclesiastical form within the context of our mutual relations. Yet this is something which we assuredly will never consent or agree to, despite our immovable stance for peace and our readiness for reconciliation at all times in the spirit of the Gospel.

At all events, as we stand at the threshold ready to enter the third millennium of the Christian Church's life, we must render due honour to this important anniversary, by giving sure signs of encouragement and hope not only to all Christian people but to the whole contemporary world.

Such signs should not be restricted only to spectacular events and declarations at the official moment when the century changes. They should be signs which thereafter secretly irrigate the Christian Churches' public life, by bringing about a deep repentance and humility and a willingness to obey the will of God, whose Most Holy Name has, alas, been still so frequently 'blasphemed among the Gentiles because of us' (Romans 2:24).

May God count us worthy to bear such persuasive testimony to all about the regeneration and renewal, in the life of today's Church, of all that is outdated or anachronistic, so that finally the world may believe that truly God the Word was incarnate among us and that the Paraclete has never ceased to guide the Church 'into all truth'.

I must thank you with all my heart for the warm welcome already given us at the airport by representatives of the clergy and laity of Your Church of Ancient Rome. We are delighted that we shall celebrate with you here the Feast of your See. With brotherly affection we pray that Your Beloved Holiness may be given many long and blessed years of life.

Translated from the Greek by Rev Dr Colin Davey

ARCHIMANDRITE BARNABAS BURTON

(1915-1996)

On 14th March, Archimandrite Barnabas (Ian Burton) passed into eternity in his eighty-first year, having been born on 3rd September 1915, in Pennal Machynlleth in Powys (Wales). He received his B.A. from the University of Wales, Lampeter, and for a time was an Anglican clergyman. After becoming Orthodox, he pronounced the vows of a Stavrophore Monk on 21st November 1960 before Archimandrite Denis (d.1965) of the Priory of Ss. Seraphim & Denis - a western-rite [Benedictine] monastery situated in the rue d' Alleray in Paris and within the jurisdiction of the Patriarchate of Moscow. He was ordained deacon on 15th December 1960 and priest three days later, with both ordinations being performed by Metropolitan Nicholas (Irmin) of Korsun, Exarch of Western Europe of the Russian Patriarchal Church.

Father Barnabas returned to England in 1965 with the blessing of Metropolitan Nicholas. He founded his first small monastic community in St. Leonards in East Sussex, assisted among others by Peter Alderson (now Bishop Paul of Tracheia), who was to live there with him for a time as a novice. Father Barnabas was later to move to Willand (near Cullompton in Devon), and finally, on 24th May 1974, to Felin Newydd (New Mills) in his native Powys (creating in later years monastic Metochia of St. David in Llanelli and St. Tydfil in Aberfan). He was incardinated into the Archdiocese of Thyateira and Great Britain on 29th July 1974. It was his deeply-held belief that, in addition to his monastic vocation, he was also called to be a missionary; and he wrote of visiting the 'pockets of believers scattered all over Britain ... (to) take them the Sacraments and finally to bury many in different parts of these islands.' He told of his 'long and painful' spiritual journey in an autobiography, which he entitled "Strange Pilgrimage".

Writing in his news-letter 'Carmel', Father Barnabas described the mission of his monastery in the following unassuming words: "Many have asked about St. Elias Monastery, and here I must tell all that it is really a hermitage, i.e. there is an aged archimandrite but no novices or young monks, as is the case with the Essex Monastery. You who come here are very welcome but you must not expect the perfection of the great monasteries of Greece, Russia, Cyprus, Crete. This house is an off-shoot of a Russian Seminary-Monastery [Villemoisson-sur-Orge] in France, where I had my training, but which has since closed down... The house in New Mills was set up eighteen years ago. In those days monasteries all over the Communist world were being closed down, and I felt St. Elias could atone for this by keeping going." [Carmel, Pentecost, 1992]

"Was the project of founding a monastic community too high, and was I guilty of pride in attempting this? Yes, in retrospect I believe this to be so, and God has refused to grant me the increase... But the need remains for oases of monastic prayer on Orthodox lines in Western countries, and some ventures in Britain and on the continent and in America seem to have taken root, but there

ought to be many more as the number of searchers for peace of soul continues to grow in our God-forsaken climates. I hope St. Elias will not close when I am gone, but that it will arise from the foundations which have been laid." [Carmel, Christmas, 1994 and New Year, 1995]

Of Orthodoxy, he wrote: "What exactly does Orthodoxy convey over and above western Confessions? It conveys clearly an ordered Church emanating from the time of the Apostles, and believes in development from these roots but not to the extent of reaching infallibility in one of its Patriarchates. It remains a conciliar Church and does not normally decide on any development without the agreement of all the autocephalous Churches which are in full communion with Constantinople... There are many ways in which with our varying jurisdictions we do not present a very unified view of the Church, but if we stick to our prayers and practise what the Church prescribes, leaving ecclesiastical problems alone, we shall grow in grace and not be far out in the final reckoning. We do not run the Christian race alone but are surrounded by a cloud of witnesses made real to us if we pray with the Church which commemorates Christ's athletes in its daily offices while remembering the faithful departed in Liturgies and prayers. In addition, Orthodoxy presents its treasury of iconographic art to the world, for every Church has its iconostasis and the walls of every Church are festooned with icons, - windows into heaven indeed, and some of them possessing miraculous powers." [Carmel, Christmas, 1994 and New Year, 1995]

"The test of our Orthodoxy is our life of prayer - do we pray with the Church?, do we feed sacramentally?, confession and Communion at regular intervals?, do we help others in need?, do we go beyond talk to the living of our faith and being positive elements in society? As I grow older, I see more and more our need to be well-read in the Bible. It is indeed the written Word of God, testifying to His Incarnate Word and justifying the personal Word which comes directly to our souls from God. The Bible, read regularly, in the context of the Church which gave it to our world, can never lead us astray but can be a 'lantern unto our feet' leading us to our 'long Home'." [Carmel, Pentecost, 1992]

"Orthodoxy has its own deeply-rooted Tradition in the Bible and the Fathers, it clings to the Creed as hammered out in the early centuries of Christendom and is not willing to barter away its heritage nor to accept new-fangled doctrines which seem popular in certain places."

Then, turning to the subject of Conversion, he goes on: "In the life of the Grand Duchess Elizabeth of Russia ... there is a very full account of her conversion from the Lutheran faith in which she was reared to the Orthodox Church. She took this step with great seriousness and did not become Orthodox to please her husband, and it cost her a great deal of suffering. But she became a very sincere Orthodox Christian, and in the pre-Revolution years, after the assassination of the Grand

Duke Sergius, her husband, founded an active Sisterhood in Moscow which did good work among the people. But after the Revolution she, with other members of the Royal Family, was brutally put to death by being thrown down a mine-shaft, tho' her body was later brought up and transported to Jerusalem, where she and Sister Barbara now lie. These words of St. Elizabeth are worth remembering: 'I change from pure conviction, feeling it to be the highest religion and that I do so with faith and profound belief and trust in God's blessing'" [Carmel, Pentecost, 1995] Father Barnabas could have added that these were his sentiments too.

With reference to advancing old age, he expressed the opinion that "There is one sense in which while we are young and in good health we should take full advantage of Church services at our disposal. Christ said in John IX, verse 4: "The night cometh when no man can work", and prayer is very definitely work, the work of God, Opus Dei, and we cannot pray deeply when we are ill. The desert Fathers committed long passages of Scripture to memory and repeated them as they worked at their basket making. It is likewise a good thing for us to learn Scripture, prayers, troparia and kontakia by heart, so that when we are too ill to read we can repeat these sacred words and bring consolation to soul and body. Similarly, we should receive the Sacraments while we are able, and communicate spiritually when on our beds of sickness. When we are very old, it is no longer possible to go to public services. Let us learn interior prayers, the Jesus Prayer, so that we remain in contact with the Divine and not become totally divorced from God. There is no such thing as a retired Christian, and it is up to us to maintain the link we have established with God. He comes finally in an 'hour when we know not' and like the Bridegroom in the Parable of the Ten Virgins (Matt. XXV, 1-13) who comes unexpectedly and finds Five without oil in their lamps." [Carmel, Pentecost, 1995]

The death of Father Barnabas (who, despite his age and the ill-health he experienced in later years, could never have been referred to as a 'retired Christian') was itself unexpected. On hearing of it, Archbishop Gregorios wrote to the Trustees of the Monastery:

It was with deep emotion that I learnt a few minutes ago of the passing of one of the stalwarts of Orthodoxy in these islands, Archimandrite Barnabas Burton, Abbot of the Monastery of St. Elias in New Mills.

During his long life, he was closely associated with the creation and progress of local Orthodox communities; and he will be long remembered for his missionary zeal, his promotion of the monastic life and his widespread influence as an Orthodox priest and spiritual father for more than thirty years.

His Eminence visited the Monastery during the afternoon of Sunday 17th March, following his visit to Manchester, and read a Trisagion for Father Barnabas, whose funeral was held the following day. This, one writer remarked, was attended by 'many of his old friends as well as a large contingent of his scattered relations, and also by several local people and others from the various Welsh Chapels in the area where he had preached'.

MAY THE MEMORY OF FATHER BARNABAS BE
ETERNAL

During the month of March, His Eminence performed three ordinations - two to the priesthood and one to the diaconate.

On Saturday 16th March, he ordained Subdeacon Daniel Fyles to the diaconate in the church of St. Nicholas, Liverpool, giving him the religious name Christodoulos in honour of the founder of the Sacred Monastery of Patmos whose feast-day it was. The new deacon was born in 1946, is married with four children and lives in Wigan (where he has been active in the parish of the Holy Apostles). He is employed by H.M. Customs and Excise. For the time-being, he will serve in the parish of the Holy Fathers of Nicaea and St. John the Baptist in Shrewsbury.

The following day, he ordained Archdeacon Alexander Sidorowicz to the priesthood in the church of the Annunciation in Manchester. The new priest was born in 1932 in Novogrudok, Belarus (coming to England in 1948), is married with three children and four grandchildren, and lives in Stoke-on-Trent. He is a retired company director. He will serve the Byelorussian parish of St. Nicholas in Blackley (Greater Manchester).

On Monday 25th March, he ordained Deacon Pancratios Sanders to the priesthood in the Cathedral of the Dormition of the Mother of God in Wood Green. The new priest was born in Liverpool in 1947, is married with two children, and now lives in Wallasey (Cheshire). He is the proprietor of the Anargyroi Press and the editor of the bi-monthly 'Orthodox Outlook'. He was ordained to the diaconate in 1994, and will continue to serve the parish of St. Barbara in Chester.

In his address, Father Pancratios said:

Your Eminence, I have many people to thank; His All-Holiness, the Oecumenical Patriarch Bartholomew, Your Eminence for your loving guidance and watchfulness over the years and for your confidence in me. Also I must thank many priests of our Archdiocese: Fr. Ephrem, Fr. Alban, Fr. Stephanos, Fr. Athanasios, Fr. Stephen, Fr. Iakovos, Fr. Christopher, and more recently Fr. Athanasios and the staff of this beautiful Cathedral. I must also thank the newly-ordained Deacon Christodoulos and Spyridon Reynolds, a dear friend of many years who first brought me into contact with the Orthodox Church so long ago. There are many others whom I should thank but for fear of omitting names. All of them have supported me in so many ways in my spiritual journey. Above all, I thank my wife Anna and our children Ruth and Helen, without whose loving support and friendship I would not be here today. Many people have prayed for me over the years and I count them all as my friends. I think it is significant that I did not understand the value of friendship until I became a part of Christ's Church. I shall need their prayers in the years to come more than ever before.

Your Eminence, in the last few days I have been learning new prayers for the Divine Liturgy. One of them is the vesting for the Zone. In it, the priest blesses God Who 'sets me on high places'.

Your Eminence, I know all about 'high places' because, years ago, I used to climb mountains. I also know how easy it was to fall from those 'high places'. As a priest, I realise that there will be very many temptations put in my way by the Evil One to make me fall from the 'High Places' to which I now aspire.

I will pray often that, through God's Grace and with the help of the Theotokos and through your prayers, Your Eminence, I may not fall from those 'High Places' and that I will be ever mindful of the great and awesome responsibility that has been invested in me by the Holy Spirit through your hands

Η ΙΔΡΥΣΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

υπό Χάρη Μεττή

(συνέχεια από το τεύχος 84-85)

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΟΛΛΕΓΙΟΝ Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ 1870

Με τον τίτλο «Ελληνικό Κολλέγιο στο Μπαϊνσγουτερ», η εφημερίδα «Τάιμς» του Λονδίνου της 19ης Οκτωβρίου 1870, σε μονόστηλη είδηση - αγγελά, γράφει τα εξής : «Είχε από καιρό γίνει αντιληπτό στην Κοινότητα των Ελλήνων στο Λονδίνο - που αριθμούν συνολικά 80 οικογένειες, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων ασχολούνται με το εμπόριο στο σίτυ - ότι η απουσία ενός κολλεγίου για την εκπαίδευση των παιδιών τους ήταν μια πραγματική έλλειψη· και πρόσφατα είχαν αποκτήσει τη δύναμη, κι έχουν δείξει ότι έχουν επίσημη τη θέληση, να καλύψουν αυτή την έλλειψη. Πριν λίγους μήνες, όπως φαίνεται, περίπου 20 ηγετικά στελέχη της Ελληνικής Κοινότητας, μεταξύ των οποίων παρουσιάστηκαν τα πολύ γνωστά ονόματα των Ιωνίδη, Ράλλη, Ζίφφου, Βαλιέρη, Σπάρταλη κλπ, συνεισέφεραν τα αναγκαία ποσά για να γίνει η αρχή· και υπήρξαν αρκετά τυχεροί ώστε να εξασφαλίσουν τις υπηρεσίες του Δρος Ι. Ν. Βαλέττα, εκδότη των «Επιστολών του Φωτίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως», και συγγραφέα μιας ευπαιδευτικής εργασίας για τη «Ζωή και τα Ποίηματα του Ομήρου», ως διευθυντή του Κολλεγίου που ίδρυσαν. Ο κ. Βαλέττας, πρέπει να προσθέσουμε, ήταν προηγουμένως επικεφαλής ενός μεγάλου εκπαιδευτικού ιδρύματος στην Ελλάδα, και συνόδευσε τον Αρχιεπίσκοπο Σύρου πριν λίγους μήνες στην επίσκεψή του στην Οξφόρδη και το Καϊμπριτζ, όταν το πρώτο Πανεπιστήμιο του απένειμε τιμές ένεκεν το δίπλωμα του D.C.L., ενώ το δεύτερο τον έκαμε τιμής ένεκεν έναν από τους δικούς του Masters of Arts. Το Κολλέγιο, το οποίο άνοιξε μόλις πρόσφατα, την πρώτη του τρέχοντος μηνός (Οκτωβρίου), βρίσκεται στο 84, Kensington Gardens Square, κοντά στο Westbourne Grove, μια περιοχή γύρω από την οποία ζουν τώρα και μαζεύονται οι πλείστες των Ελληνικών οικογενειών, οι οποίες, πριν από λιγώτερο από 20 χρόνια, ήταν ικανοποιημένες να κατοικούν στην Finsbury Square και τη γειτονιά του London Wall, όπου βρίσκεται η εκκλησία εκείνης της Κοινότητας. Το Κολλέγιο ήδη αριθμεί 16 μαθητές (σχεδόν αποκλειστικά αγόρια εξωτερικά), από 7-8 μέχρι 13-14 χρονών· και οι αιτήσεις για εγγραφή είναι τόσο πολλές ώστε μελετάται συντόμως η έναρξη λειτουργίας οικοτροφείου του Κολλεγίου που θα στεγασθεί σε γειτονικό σπίτι. Τα αγόρια παρακολουθούν μαθήματα δυο φορές την ημέρα, από τις 10 - 1 και από τις 2 - 4· και αντιλαμβανόμαστε ότι αφιερώνουν τακτικά τρεις ώρες την ημέρα για τη μελέτη των αρχαίων και νέων Ελληνικών. Το αναλυτικό πρόγραμμα, όμως, απέχει πολύ από του να είναι στενό ή αποκλειστικό, του διευθυντή βοηθουμένου στα Ελληνικά από ένα συμπατριώτη του, τον κ. Γ. Ζανέτο, ενώ τα Γαλλικά διδάσκονται από τον κ. Λερίς, και τα Αγγλικά και Γερμανικά από τον κ. Ρ. Γ. Ράικες, παλαιό τρόφιμο του Ράγκμπυ, και πρώην μαθητή του Αρχιεπισκόπου Ταιήτ και του Ντην Γκώλμπουργν. Οι διατάξεις και οι κανονισμοί του Κολλεγίου, που είναι τυπωμένοι σε ένα Ελληνικό φυλλάδιο με τον τίτλο «Κανονισμός της εν Λονδίνω Σχολής» (ο τίτλος δεν μεταφράζεται στο κείμενο της εφημερίδας αλλά δίδεται με λατινικούς χαρακτήρες), υπεισέρχονται στις πιο λεπτομερειακές εκπαιδευτικές διευθετήσεις· και η διοίκηση της σχολής, όπως αντιλαμβανόμαστε, βρίσκεται κάτω από τη δικαιοδοσία μιας επιτροπής, αποτελούμενης από τον κ.-Λουκά Γ. Ζίφφου, (πρόεδρο της αρχικής επιτροπής), τον κ. Μ. Ζαρίφφη και τον Μ. Πασπάτη. Το μάθημα των θρησκευτικών στους μαθητές

βρίσκεται κάτω από τον έλεγχο του π. Ν(άρκισσου) Μορφινού, προϊσταμένου ιερέα της Ελληνικής Εκκλησίας στη London Wall».

ΟΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ

Στα Αρχεία της Αγίας Σοφίας Λονδίνου, στα οποία διατηρούνται αρκετά στοιχεία γύρω από το πρώτο εκείνο ημερήσιο Ελληνικό Σχολείο του Λονδίνου, δεν υπάρχει το «Καταστατικό» ίδρυσης και λειτουργίας του, παρόλο που στο προμνημονευθέν δημοσίευμα της εφημερίδας «Τάιμς» του Λονδίνου αναφέρεται ρητά η ύπαρξή του, και μάλιστα στα Ελληνικά. Ευτυχώς όμως στο Αγγλόφωνο έντυπο του Λονδίνου «Γρηκ Γκαζέτ» του Φεβρουαρίου 1982 δημοσιεύτηκε Αγγλιστί το «Καταστατικό» αυτό, όπως δε με πληροφόρησε ο εκδότης του εντύπου αυτού, το βρήκε, και μάλιστα στα Αγγλικά, στο Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών!

Σύμφωνα λοιπόν με την Αγγλική αυτή μετάφραση του «Καταστατικού», τούτο αποτελείται από 53 άρθρα, τα οποία χωρίζονται σε έξι Κεφάλαια, προστίθεται δε στο τέλος σαν επίλογος η πληροφορία ότι το «Καταστατικό» έγινε στο Λονδίνο στις 25 Αυγούστου 1870, τα δε άρθρα του είχαν συζητηθεί σε συνεδρία των Ιδρυτών της Σχολής, επικυρώνονται τώρα και μπαίνουν σε εφαρμογή από την 1η Οκτωβρίου 1870. Αναφέρονται μάλιστα και οι εξής ως οι Ιδρυτές της Σχολής: Λουκάς Ζίφφος, Ξενοφών Μπαλλής, Μιχαήλ Πασπάτης, Οκτάβιος Βαλιέρης, Εμμανουήλ Α. Μαυρογορδάτος, Αντώνιος Α. Ράλλης, Σοφία Π. Ράλλη, Μιχαήλ Ζαρίφης, Ευστράτιος Εμμανουήλ Πετροκόκκινος, Μιχαήλ Σπάρταλης, Ιωάννης Μ. Αγέλαστος, Π. Π. Ροδοκανάκης, Μιχαήλ Ν. Αυγερινός, Παρασκευάς Γ. Σεκηάρης, Α. Γ. Ευμορφόπουλος, Κωνσταντίνος Γεραλόπουλος, Δημήτριος Ν. Κατινάκης, Κωνσταντίνος Α. Ιωνίδης, Θεόδωρος Κορωνιός. Προστίθενται επίσης στο τέλος και Σημειώσεις, στις οποίες οι Ιδρυτές εκθειάζουν τα πολλαπλά χαρίσματα του Διευθυντή του Κολλεγίου κι εκφράζουν την πεποίθησή τους ότι κάτω από την ικανή του διεύθυνση η Σχολή θα αποβεί ένα επιτυχημένο Ίδρυμα. Ιδιαίτερα τονίζεται η φιλολογική και θεολογική κατάρτιση του Βαλέττα, ο οποίος «καίγεται από πατριωτισμό και από μια ηχηρή αγάπη για την αγαπημένη του Ορθόδοξη θρησκεία».

Του «Καταστατικού» αυτού, όπως δημοσιεύεται στην προαναφερθείσα «Γρηκ Γκαζέτ», προτάσσεται αchronολόγητη επιστολή του Βαλέττα προς κάποιον άγνωστο παραλήπτη, στα Αγγλικά και πάλιν (πρόκειται μάλλον για μετάφραση), όπου αναφέρονται, μεταξύ άλλων, ότι «το Κολλέγιο προσδεύει θαυμάσια», ότι «κατά το διαρρέυσαν σχολικό έτος είχαμε 18 μαθητές», ότι «διδάχτηκαν από επτά καθηγητές», ότι ο Διευθυντής διδάσκει επίσης τις ανώτερες Ελληνικές Επιστήμες και παραδίδει ωσαύτως και απογευματινές διαλέξεις, τις οποίες παρακολουθούν κυρίως και κύριοι της Ελληνικής Κοινότητας, ότι ένας άλλος καθηγητής διδάσκει Ελληνικά, ο Αρχιμανδρίτης Νάρκισσος Μορφινός Θρησκευτικά, ένας άλλος καθηγητής διδάσκει Λατινικά και Μαθηματικά, δυο καθηγητές διδάσκουν Αγγλικά, ένας Γαλλικά, ένας Καλλιγραφία, ενώ τα μαθήματα της Ιστορίας, της Μυθολογίας και της γεωγραφίας διδάσκονται από τους ίδιους καθηγητές. Παρέχεται επίσης η πληροφορία ότι ήδη λειτουργούν δυο Τμήματα, και σε ένα χρόνο θα οργανωθεί και τρίτο, είτε ολόκληρο είτε μέρος του ανάλογα με τον αριθμό και τις ανάγκες των μαθητών. Τονίζει όμως ο Βαλέττας ότι το μεγαλύτερο μέρος της δουλειάς πέφτει στους ώμους του Διευθυντή, ο οποίος, για παράδειγμα, «πέρασε έδωσε

τέσσερις διαλέξεις για την Καταγωγή, την Άνθιση και την Παρακμή της Ελληνικής Ρητορικής, κυρίως της από Άμβωνος Ρητορικής, οι οποίες, σύμφωνα με τις δηλώσεις ατόμων που τις παρακολούθησαν, πέτυχαν τον σκοπό τους...

Από τους «Κανονισμούς» αυτούς πληροφορούμαστε όχι μόνο τους σκοπούς του Κολλεγίου, αλλά και το Αναλυτικό του Πρόγραμμα, όπως επίσης τους πόρους, από τους οποίους θα συντηρείται και τα καθήκοντα, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τόσο του διδακτικού προσωπικού όσο και της Σχολικής Εφορείας.

Το πρώτο Κεφάλαιο των «Κανονισμών» αποτελείται από τρία Άρθρα, στα οποία περιγράφονται οι βασικές επιδιώξεις και η γενική δομή του Κολλεγίου. Έτσι, στο πρώτο Άρθρο τονίζεται ότι «οι Έλληνες, που κατοικούν στο Λονδίνο και των οποίων τα ονόματα εμφανίζονται στο τέλος των «Κανονισμών» αυτών, επειδή κατανοούν πλήρως την ανάγκη να διατηρήσουν σαν βάση για τη μόρφωση των παιδιών τους τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας και Φιλολογίας μαζί με την κατήχηση στα δόγματα της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας, και επειδή επιθυμούν επίσης να προσθέσουν σε αυτή τη διπλή βάση τη γνώση διαφόρων γλωσσών και μαθημάτων που διδάσκονται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα των μορφωμένων εθνών, ίδρυσαν ένα ειδικό Κολλέγιο, επονομαζόμενο «Ελληνικό Κολλέγιο», το οποίο θα ανοίξει την 1η Οκτωβρίου 1870». Στο δεύτερο Άρθρο παρέχεται η ενδιαφέρουσα πληροφορία ότι στο Κολλέγιο γίνονται δεκτοί και μη Έλληνες μαθητές, αλλά υπό την προϋπόθεση να παρακολουθούν το μάθημα των Θρησκευτικών ανελλιπώς. Εξ άλλου, στο τρίτο Άρθρο ορίζεται ότι το Κολλέγιο συντηρείται από δίδακτρα και, αν παραστεί ανάγκη, από εθελοντικές εισφορές. Τα δε άτομα, των οποίων τα ονόματα εμφανίζονται στο τέλος των «Κανονισμών», θα αποτελούν τους «Ιδρυτές του Κολλεγίου» και από αυτούς θα εκλέγεται η Εφορευτική Επιτροπή της Σχολής κάθε χρόνο.

Το δεύτερο Κεφάλαιο αποτελείται από τα Άρθρα 4-15, στα οποία δίδεται το Αναλυτικό Πρόγραμμα, οι ώρες διδασκαλίας, οι αργίες και τα δικαιώματα των Ιδρυτών του Κολλεγίου, της Εφορευτικής Επιτροπής και των γονέων και κηδεμόνων.

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα διαλαμβάνει τη διδασκαλία του Συντακτικού και της Ελληνικής και Λατινικής Γραμματικής των διαλεκτών της Ελληνικής Γλώσσας μαζί με μεταφράσεις ποιητών και πεζογράφων· ποίηση, προσώδια και ρητορική και ταυτόχρονη άσκηση στις Ελληνικές εκθέσεις· Ιστορία της Ελληνικής και Λατινικής Φιλολογίας· Κατήχηση, Εκκλησιαστική Ιστορία και ανάγνωση της Αγίας Γραφής· Αγγλική Γλώσσα και Φιλολογία, με ασκήσεις στην έκθεση· το ίδιο για τη Γαλλική Γλώσσα· τα Μαθηματικά θα διδάσκονται σε όλες τις τάξεις μέχρι τέλους των σπουδών· Μαθηματική και Φυσική Γεωγραφία και Φυσική Ιστορία· πειραματική Φυσική· Αρχαία Ιστορία και, στη συνέχεια, Ιστορία των Μέσων και Νεωτέρων Χρόνων· απλά μαθήματα στη Φιλοσοφία, Ανθρωπολογία και Ηθική· το ίδιο και για την Εμποριολογία συμπεριλαμβανομένου του Εμπορικού Δικαίου, της Ιστορίας του Εμπορίου, και με ασκήσεις στην Εμπορική Αλληλογραφία στα Ελληνικά, Αγγλικά και Γαλλικά· η ανάγνωση Ελλήνων ποιητών και πεζογράφων αρχαίων και νεωτέρων, όπως και εκείνων από άλλες Γλώσσες. Συμπληρωματικά προς τα πιο πάνω υποχρεωτικά μαθήματα, είναι και τα προαιρετικά στα Γερμανικά και τα Ιταλικά, τη Ζωγραφική, την Εγχορδή και Φωνητική Μουσική, και την Ξιφασκία, για τα οποία όμως καταβάλλονται επιπρόσθετα δίδακτρα. Μπορεί επίσης ο Διευθυντής και όποιος άλλος από τους καθηγητές να οργανώσουν τη διδασκαλία μαθημάτων διάρκειας μίας ώρας (να αρχίζουν στις 9 μ.μ.) για τους μεγαλύτερους μαθητές, στα θέματα που διδάσκουν. Στην περίπτωση όμως αυτή, δύνανται να παρίστανται όχι μόνο μέλη της

Εφορευτικής Επιτροπής και άλλοι Ιδρυτές του Κολλεγίου, αλλά οπωσδήποτε ο Διευθυντής και, αν θέλουν, οι γονείς και οι κηδεμόνες των μαθητών και άλλοι οικογενειακοί φίλοι και γνωστοί των μαθητών και των οικογενειών τους. Δύνανται επίσης να παρευρίσκονται και άλλοι, αλλά μόνο μετά από γραπτή άδεια των Εφόρων, οι οποίοι μπορούν επίσης να προκαλούν και διακεκριμένους ομιλητές να δώσουν βραδινές διαλέξεις στο Κολλέγιο, αλλά μόνο πάνω σε φιλολογικά θέματα και ποτέ στην πολιτική.

Το Τρίτο Κεφάλαιο (Άρθρα 16—25) φέρει την προμετωπίδα «Η Διοίκηση της σχολής και οι Καθηγητές της», ορίζεται δε ότι αυτή θα βρίσκεται πάντοτε κάτω από την επίβλεψη ενός Έλληνα καθηγητή, ο οποίος θα διδάσκει τους ανώτερους κλάδους εκπαίδευσης στην Ελληνική Γλώσσα και στη Φιλοσοφία. Θα κανονίζει επίσης όλα τα μαθήματα, θα αναλαμβάνει τη συντήρηση και την επιδιόρθωση όλων των επίπλων και θα ενεργεί, σε όλα τα θέματα που συνδέονται με τη διοίκηση του Κολλεγίου, ως ο απ' ευθείας επιθεωρητής, και θα είναι υπόλογος μόνο απέναντι στην Επιτροπή Εφόρων για την διεκπεραίωση των καθηκόντων του. Στη συνέχεια ορίζεται ότι «ο Διευθυντής του Κολλεγίου διαμένει στο οίκημα και δεν πρέπει ποτέ να το εγκαταλείπει στις ώρες διδασκαλίας εκτός όταν υπάρχει απόλυτη ανάγκη. Σε περίπτωση δε ασθενείας ή μακράς απουσίας του (ύστερα από άδεια της Επιτροπής Εφόρων) θα τον αντικαθιστά ο Καθηγητής που έχει την πιο μακρά υπηρεσία στο Κολλέγιο. Θα πρέπει επίσης ο Διευθυντής να εξετάζει όλους τους υποψήφιους μαθητές του Κολλεγίου, θα τους τοποθετεί στην κατάλληλη τάξη, θα τηρεί Μαθητολόγιο και κάθε πρώτη εκάστου μηνός θα στέλλει στους γονείς ή στους κηδεμόνες έκθεση προόδου για τον κάθε μαθητή. Επίσης, σε συνεργασία με τους άλλους Καθηγητές, θα καταρτίζει ετήσιο σχέδιο εργασίας που θα το κοινοποιεί ένα μήνα πριν από την έναρξη της σχολικής χρονιάς, και θα συμβουλευεται, είτε γραπτώς είτε προφορικά, τους Επιθεωρητές σχετικά με όλες τις ανάγκες του Κολλεγίου. Πάντως τόσο ο Διευθυντής όσο και οι λοιποί καθηγητές διορίζονται ή παύονται μόνο από την Επιτροπή Εφόρων του Κολλεγίου, οι οποίοι άλλωστε και κρίνουν όλα τα προσόντα του διδακτικού προσωπικού πριν προβούν στο διορισμό τους. Όσο δε για τα γενικά καθήκοντα των λοιπών καθηγητών, ορίζεται ότι αυτοί οφείλουν να παρευρίσκονται ανελλιπώς στις τάξεις τους (εκτός δεδηλωμένης ασθενείας) και να διδάσκουν τα ανατεθέντα σ' αυτούς μαθήματα ενδελεχώς. Σε περίπτωση παραμέλησης των καθηκόντων τους χωρίς να υπάρχουν λόγοι ασθενείας και αφού θα τους έχουν γίνει δυο παρατηρήσεις από τον Διευθυντή αλλά χωρίς αυτοί να διορθωθούν, τότε απολύονται από την Επιτροπή Εφόρων του Κολλεγίου. Στην περίπτωση όμως αυτή, η Επιτροπή οφείλει να δώσει προειδοποίηση τουλάχιστον ενός μηνός στον απολυόμενο, διαφορετικά θα πρέπει να του καταβληθεί ο ανάλογος μισθός. Το ίδιο ισχύει και για τον καθηγητή εκείνο, ο οποίος θέλει να αποχωρήσει της υπηρεσίας οικειοθελώς, μόνο που τη φορά αυτή ο παραιτούμενος καθηγητής, για τον οποίο δύσκολα βρίσκεται αντικαταστάτης, οφείλει να δώσει προειδοποίηση τριών τουλάχιστον μηνών προτού εγκαταλείψει την υπηρεσία του στο Κολλέγιο. Όσο για τη μισθοδοσία των καθηγητών, αυτή θα τους καταβάλλεται στο τέλος εκάστου μηνός από τον Διευθυντή, στον οποίο η Επιτροπή Εφόρων θα έχει ήδη καταβάλει το συνολικό ποσό των μισθών του προσωπικού. Το κάθε δε μέλος του προσωπικού θα υπογράφει απόδειξη παραλαβής του μισθού του, η οποία και θα αποστέλλεται αμέσως από τον Διευθυντή προς την Επιτροπή Εφόρων, θα κρατεί δε ο ίδιος το Βιβλίο Πληρωμών στο οποίο θα καταχωρείται ο μισθός του κάθε μέλους του προσωπικού και θα αφαιρείται το ανάλογο ποσό από τυχόν απουσίες, το οποίο και θα σημειώνεται σε ειδική στήλη του Βιβλίου.

Το Κεφάλαιο 4 (Άρθρα 26-36) φέρει προμετωπίδα «Η

Επιτροπή Εφόρων του Κολλεγίου», ορίζεται δε ότι το Ελληνικό Κολλέγιο Λονδίνου τίθεται κάτω από τη διεύθυνση Επιτροπής Εφόρων αποτελούμενης από τρία μέλη εκλεγόμενα κάθε χρόνο υπό των Ιδρυτών της Σχολής, εκ των οποίων ο πρεσβύτερος Προεδρεύει, οι δε άλλοι δύο εκτελούν αντιστοιχώς τα καθήκοντα του Γραμματέα και του Ταμία. Η Επιτροπή αυτή διορίζει και παύει τους Καθηγητές του Κολλεγίου, προεδρεύει δε των βραδινών διαλέξεων, λαμβάνει μέτρα για την κανονική καταβολή των διδάκτρων και γενικά τον έλεγχο των εσόδων και εξόδων του Κολλεγίου, επιβλέπει δε και επιθεωρεί, όσο τούτο είναι δυνατό, τη συντήρηση και την πρόδο του. Το καθήκον συνεπώς της Επιτροπής των Εφόρων είναι να επιθεωρεί το Κολλέγιο τουλάχιστον μια φορά το μήνα, να ελέγχει την πρόοδο των μαθητών και το επιβεβλημένο έργο του διδακτικού προσωπικού και, επίσης, τη συντήρηση και τις επιδιορθώσεις της επίπλωσης του Κολλεγίου. Πάντως τις σχετικές με τα πιο πάνω θέματα πληροφορίες θα λαμβάνει η Επιτροπή από τον Διευθυντή του Κολλεγίου, μέσω δε αυτού θα διοχετεύει και τις δικές της απόψεις και αποφάσεις προς το υπόλοιπο προσωπικό της σχολής. Σε περίπτωση, τώρα, διαφωνίας είτε μεταξύ του Διευθυντή με κάποιο μέλος του διδακτικού προσωπικού, είτε μεταξύ δασκάλου και μαθητή, η Επιτροπή Εφόρων θα συνέλθει χωρίς καθυστέρηση στην αίθουσα συνεδριάσεων του Κολλεγίου για να επιλύσει την αναφεύσα διχονομία, μπορεί δε να προσκληθεί να μετάσχει και ο Διευθυντής για να παράσχει τυχόν αναγκαίες πληροφορίες. Ορίζεται επίσης στο Κεφάλαιο αυτό ότι η Επιτροπή οφείλει να συνεδριάζει τακτικά κάθε τρεις μήνες, μετά από πρόσκληση του Προέδρου της, τόσο για τα οικονομικά, όσο και για άλλα θέματα που τυχόν να αντιμετωπίζει το Κολλέγιο. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής έχει επίσης τη δύναμη να καλεί έκτακτες συνεδριάσεις είτε κατόπιν δικίας του πρωτοβουλίας είτε μετά από εισήγηση άλλου μέλους της Επιτροπής. Πάντως τόσο στις τακτικές όσο και στις έκτακτες αυτές συνεδριάσεις κρατούνται Πρακτικά, τα οποία προσυπογράφονται και από τα τρία μέλη της Επιτροπής. Στο τέλος εκάστου Σχολικού Έτους και μετά τις εξετάσεις και την απονομή των βραβείων, η Επιτροπή των Εφόρων θα προσκαλεί, μέσω του Προέδρου της, όλους τους Ιδρυτές του Κολλεγίου και όλους εκείνους, οι οποίοι διετέλεσαν κατά καιρούς μέλη της Επιτροπής (όχι κατ' ανάγκη Ιδρυτές του Κολλεγίου) σε Γενική Συνέλευση, κατά την οποία θα υποβάλλεται αναλυτική έκθεση για την οικονομική και ηθική κατάσταση του Κολλεγίου, όπως επίσης και ένας πρόχειρος προϋπολογισμός των εξόδων του επομένου έτους. Πρέπει όμως στη Συνέλευση αυτή να παρίστανται τουλάχιστον το ένα τρίτο των Ιδρυτών του Κολλεγίου, διαφορετικά οι αποφάσεις που θα ληφθούν δεν θα έχουν νομική ισχύ. Μετά την υποβολή του Ισολογισμού, θα ανατεθεί ο έλεγχός του σε δύο μέλη που θα εκλέξει η Γενική Συνέλευση και στη συνέχεια θα εκλεγεί η νέα Επιτροπή Εφόρων, η οποία, σύμφωνα με το Άρθρο 3 του Καταστατικού, θα πρέπει να εκλεγεί υπό των Ιδρυτών του Κολλεγίου και υπό εκείνων των μελών που διετέλεσαν ήδη Έφοροι. Η εκλογή αυτή θα γίνεται με ψηφοδέλτια, στα οποία αναγράφονται πέντε ονόματα υποψηφίων, εκ των οποίων εκλέγονται οι τρεις που θα συγκεντρώσουν τις περισσότερες ψήφους. Σε περίπτωση όμως ισοψηφίας, το τελικό αποτέλεσμα αποφασίζεται με κλήρο, την δε αναγγελία των αποτελεσμάτων της ψηφοφορίας κάνει ο Πρόεδρος της Γενικώς Επιτροπής, ο οποίος και προεδρεύει της Περικλής Συνελεύσεως, καλεί δε τους επιτυχόντες να παρευρίσκονται στο Κολλέγιο σε μια συγκεκριμένη ημερομηνία και ώρα ώστε να γίνει η επίσημη παρουσίασή τους στο προσωπικό του Κολλεγίου και να αναλάβουν από της στιγμής εκείνης τα καθήκοντά τους. Σε περίπτωση όμως που ένας από τους επιτυχόντες επιθυμεί να παραιτηθεί, ή απουσιάζει για πολύ καιρό από το Λονδίνο, τότε τη θέση του θα κληθεί να καταλάβει ένας από τους επιλαχόντες κατά τις

τελευταίες εκλογές.

Το Κεφάλαιο 5 (Άρθρα 37-49) φέρει προμετωπίδα «Οι μαθητές του Κολλεγίου» κι εκθέτει τους γενικούς όρους, σύμφωνα με τους οποίους ένας μαθητής γίνεται δεκτός για εγγραφή στο Κολλέγιο, όπως και τις υποχρεώσεις του κατά τη διάρκεια της φοίτησής του εκεί. Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι ένας μαθητής, όταν πρωτοπαρουσιάζεται στο Κολλέγιο, πρέπει απαραίτητα να συνοδεύεται από τον γονέα ή τον κηδεμόνα του, ο οποίος και θα υπογράψει στο Μητρώο Εγγραφών, εφόσον βέβαια ο μαθητής θα έχει ήδη γίνει δεκτός από την Επιτροπή Εφόρων του Κολλεγίου. Οι οικονομικές όμως υποχρεώσεις του μαθητή αρχίζουν αμέσως μετά την εγγραφή του, αδιάφορο αν παρακολουθεί τακτικά τα μαθήματα ή όχι, τα δε διδάκτρα ορίζονται για μεν το Κατώτερο Σχολείο 50 Λίρες, για το Μέσο Σχολείο 80 Λίρες, για δε το Ανώτερο Σχολείο 120 Λίρες ετησίως. Δεν επιστρέφεται όμως κανένα μέρος των διδάκτρων σε περίπτωση είτε εκουσίας αποχώρησης είτε μετά από ποινή αποβολής κάποιοι μαθητή. Στην περίπτωση όμως που στο Κολλέγιο φοιτούν δυο αδέρφια, τότε δικαιούνται 20% έκπτωσης στα διδάκτρα. Το σχολικό έτος χωρίζεται σε τέσσερις περιόδους ή τρίμηνα που αρχίζουν αντίστοιχα την 1η Οκτωβρίου, την 1η Ιανουαρίου, την 1η Απριλίου και την 1η Ιουλίου. Οι μαθητές οφείλουν να βρίσκονται στην τάξη τους στην ακριβή ώρα έναρξης των μαθημάτων, απαγορεύεται δε αυστηρά η αποχώρησή τους από το Σχολείο χωρίς προηγούμενη άδεια του Διευθυντή ή, σε περίπτωση απουσίας του, του αντικαταστάτη του. Οι μικροί μάλιστα μαθητές πρέπει να συνοδεύονται στο σπίτι τους από κάποιον υπηρέτη.

Πριν από την έναρξη των μαθημάτων το πρωί, όλοι οι μαθητές συγκεντρώνονται στη μεγάλη αίθουσα του Κολλεγίου για κοινή προσευχή παρόντος του Διευθυντή και των παρευρισκομένων στο Σχολείο την ώρα εκείνη καθηγητών.

Οι μαθητές οφείλουν να συμπεριφέρονται με σεβασμό κι ευγένεια και προς τους καθηγητές τους αλλά και μεταξύ τους, και να είναι φρόνιμοι και προσεκτικοί την ώρα του μαθήματος. Σε περίπτωση όμως που παρατηρηθεί από κάποιο μαθητή ανυπακοή ή αν δεν είναι προετοιμασμένος στο μάθημα, τότε, και μετά από δυο προειδοποιήσεις από τον οικείο καθηγητή, ο μαθητής θα παραπεμφθεί σε άλλο δωμάτιο όπου θα του γίνουν αυστηρότερες παρατηρήσεις, πιθανόν μάλιστα και να κρατηθεί για τιμωρία στο Σχολείο για μια ώρα μετά τη λήξη των μαθημάτων. Τις τιμωρίες όμως αυτές μόνο ο Διευθυντής μπορεί να τις επιβάλει ύστερα από προσεκτική εξέταση της κάθε καταγγελίας. Την αποβολή μάλιστα μαθητή από το Κολέγιο για σοβαρά παραπτώματα μόνο οι Έφοροι μπορούν να επιβάλουν. Η πρόοδος και η συμπεριφορά εκάστου μαθητή καταγράφονται καθημερινά σε ειδικό βιβλίο, από το οποίο αντλούνται τα στοιχεία για να ετοιμασθεί σχετική μηνιαία έκθεση προς τους γονείς ή τους κηδεμόνες των μαθητών. Επίσης, οι μελετηροί και επιτυγχέοντες μαθητές επιαινούνται για τις επιδόσεις τους στα μαθήματα τόσο μέσα στις τάξεις τους όσο και κατά τη διάρκεια των δημοσίων εξετάσεων, στο τέλος των οποίων η Εφορεία του Κολλεγίου απονέμει στους αριστεύοντες ειδικά βραβεία για επίδοση και καλή συμπεριφορά.

Στο Άρθρο 49, που είναι και το τελευταίο του πέμπτου Κεφαλαίου, ορίζεται σε συντομία ότι, σε περίπτωση που ένας μαθητής επιθυμεί να εγγραφεί στο Κολλέγιο σαν οικότροφος, οι Έφοροι υποχρεούνται να του εξασφαλίσουν κατάλληλη στέγη κ.λ.π., τους δε σχετικούς όρους θα κανονίσουν με τους γονείς ή τους κηδεμόνες των ενδιαφερομένων.

Το έχτο και τελευταίο Κεφάλαιο των Κανονισμών (Άρθρα 50 - 53) φέρει προμετωπίδα «Η Διάρκεια του Σχολικού Έτους και οι Εξετάσεις και Διακοπές», ορίζει δε ότι το Σχολικό Έτος αρχίζει στις 20 Σεπτεμβρίου, τελειώνει στις 20 Ιουλίου και παραμένει κλειστό κατά το διάστημα των δυο μηνών μεταξύ των ημερομηνιών

αυτών. Κατά τη διάρκεια όμως του Σχολικού Έτους το Κολλέγιο θα είναι κλειστό τις Κυριακές και τις εορτές εκείνες που η Ελληνική Εκκλησία θα τελεί τη Θεία Λειτουργία. Επιτρέπονται επίσης διακοπές δυο εβδομαδών τα Χριστούγεννα (από 24 Δεκεμβρίου μέχρι 8 Ιανουαρίου) και μιας εβδομάδας του Πάσχα (από τη Μεγάλη Δευτέρα μέχρι τη Δευτέρα της Διακαινησίμου), το δε Σάββατο τα μαθήματα θα τελειώνουν μεν το μεσημέρι, θα πρέπει όμως οι μαθητές να βρίσκονται στο Κολλέγιο για μια ώρα το απόγευμα για τον Εσπερινό, οπότε ο Ιερέυς που διδάσκει το μάθημα των Θρησκευτικών θα τους εξηγήει το Ευαγγέλιο της Κυριακής.

Το τελευταίο Άρθρο 53 ορίζει ότι οι Κανονισμοί θα ισχύσουν από την 1η του επομένου Οκτωβρίου (1970) και ότι μετά παρέλευση τριών ετών από την ημερομηνία αυτή θα θεθούν και πάλιν προς εξέταση από τους Ιδρυτές του Κολλεγίου ώστε, ύστερα από τη δοκιμαστική αυτή περίοδο, θα είναι δυνατό είτε να επανεγκριθούν στην ολότητα τους είτε να τροποποιηθούν ανάλογα με τις τυχόν ανάγκες ή προτιμήσεις που θα εγερθούν. Σημειώνεται δε σαν κατακλείδα ότι η απόφαση λήφθηκε στις 25 Αυγούστου 1870 και ότι οι Κανονισμοί, αφού είχαν συζητηθεί σε συνεδρία των Ιδρυτών του Κολλεγίου, εγκρίνονται τώρα και τίθενται σε ισχύ από την 1η Οκτωβρίου 1870. Ακολουθούν τα ονόματα των Ιδρυτών της Ελληνικής Σχολής Λονδίνου και οι Σημειώσεις, για τα οποία έχει γίνει λόγος πιο πάνω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΛΕΤΤΑΣ

Όπως είδαμε πιο πάνω, οι Ιδρυτές της Ελληνικής Σχολής Λονδίνου πρόβαλαν πολύ το όνομα του Διευθυντή του, του Δρα Ιωάννη Βαλέττα, από τον οποίο περίμεναν οπωσδήποτε να συμβάλει αποφασιστικά στην μακροπρόθεσμη επιτυχία της εκπαιδευτικής αυτής πρωτοβουλίας τους. Έτσι, τόσο στους Κανονισμούς λειτουργίας του Κολλεγίου, όσο και στο δημοσίευμα που είχαν προωθήσει στην εφημερίδα Τάιμς του Λονδίνου, αναγράφονται πολλά κολακευτικά σχόλια και πληροφορίες που φαίνεται να μην αποτελούσαν καθόλου υπερβολή για την αξία και την προσωπικότητα του Σιφνίου αυτού εκπαιδευτικού και διανοούμενου. Όταν μάλιστα πέθανε στις 2 Ιανουαρίου 1900 σε ηλικία 82 χρονών (είχε γεννηθεί στη Σίφνο στις 12 Ιανουαρίου 1818), οι Τάιμς της 9ης Ιανουαρίου ασχολήθηκαν και πάλι με την προσωπικότητα και τις δραστηριότητές του, όπου αναφέρονται τα εξής :

«Στον Δρα ΙΩΑΝΝΗ ΒΑΛΕΤΤΑ, ο οποίος πέθανε στο Λονδίνο σε ηλικία 82 ετών, στις 2 τρέχοντος, η Ελληνική κοινότητα έχει χάσει ένα από τα πιο σεβαστά της μέλη και ο κόσμος των γραμμάτων έναν διακεκριμένο φιλόλογο. Γεννηθείς το 1818 στη Σίφνο, μια από τις Κυκλάδες, μορφώθηκε στη Σύρα, όπου, μετά που πήρε το απολυτήριο του στη νεαρή ηλικία των 15 ετών, άρχισε την μακρά εκπαιδευτική του σταδιοδρομία διδάσκοντας στα εκεί Κυβερνητικά σχολεία. Το 1859 ήρθε στην Αγγλία και αφιερώθηκε στην παράδοση ιδιωτικών μαθημάτων. Κάτω από την επιβλήψή του άρχισε τη λειτουργία του το Ελληνικό Κολλέγιο το 1870, το οποίο λειτούργησε καρποφόρα για μια περίοδο 15 χρόνων, ήταν δε το μόνο μέσο μόρφωσης πολλών Ελλήνων της παροίκιας γενεάς. Το 1885, όμως, το Κολλέγιο υποχρεώθηκε να κλείσει τις πύλες του από έλλειψη αρκετής υποστήριξης. Ο Δρ Βαλέττας τότε περιορίστηκε στην παράδοση ιδιωτικών μαθημάτων, που συνεχίστηκαν πραγματικά μέχρι το θάνατό του. Υπήρξε ο συγγραφέας πολλών επιστημονικών έργων, μεταξύ των οποίων μπορούν ιδιαίτερα να αναφερθούν τα έργα του «Φωτίου Επιστολαί» (1864), που εξακολουθεί ακόμη να αποτελεί την πληρέστερη έκδοση των επιστολών αυτών· «Ομήρου Βίος και Ποιήματα» (1867)· και μία μετάφραση του έργου του Ντόλκιτσον « Ιστορία της Ελληνικής Φιλολογίας » (1871)· επίσης (1871) ένα βιβλίο για την ορθή ερμηνεία και στίξη του Αποστολικού Συμβόλου της Πίστεως (Σημ. Ο πλήρης

τίτλος του βιβλιαρίου αυτού του Βαλέττα είναι: ΕΠΙΣΤΟΛΙΜΑΙΑ ΔΙΑΤΡΙΒΗ κατά των λεγόντων, ότι ενιστότεον εστί προ του Θ' άρθρου του Συμβόλου της πίστεως το ρήμα «πιστεύω»), που προκάλεσε μια κάπως εξημμένη αντιγνώμια στους θρησκευτικούς κύκλους. Το 1870 ανακηρύχθηκε Επίτιμος Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, και το ίδιο έτος δόθηκε τιμή ένεκεν ο τίτλος Μ.Α. από το Πανεπιστήμιο του Καίμπριτζ. Το 1883 του απονεμήθηκε από τον Βασιλέα των Ελλήνων (Γεώργιο Α') ο Χρυσός Σταυρός του Σωτήρος.»

Στις πιο πάνω πληροφορίες των Τάιμς θα μπορούσαμε να προσθέσουμε και τα εξής : Ο Βαλέττας σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, μετά δε την αποφοίτησή του διορίστηκε αρχικά σαν καθηγητής και στη συνέχεια Διευθυντής του Παιδαγωγικού Κολλεγίου στη Σύρο, παντρεύτηκε δε εκεί την επίσης Σιφναία Σμαράγδα, με την οποία απέκτησε δυο γιους και μια κόρη. Ταυτόχρονα επιδόθηκε σε ευρύτερες φιλολογικές μελέτες και στη συγγραφή άρθρων και βιβλίων γύρω από φιλολογικά και εκπαιδευτικά θέματα. Στα δε πιο πάνω έργα του θα μπορούσαμε να προσθέσουμε μια «Γεωγραφία της Ελλάδος» και την «Ομιλία» που εξεφώνησε κι ετύπωσε στη Σύρο το 1841. Τελικά όμως υπέβαλε παραίτηση από τη θέση του στο Παιδαγωγικό Κολλέγιο της Σύρου και μετανάστευσε στην Αγγλική πρωτεύουσα ίσως δελεασθείς από προτάσεις γνωστών του για ευρύτερες φιλολογικές μελέτες, αλλά και την ανάληψη της κατ' όκον διδασκαλίας των παιδιών των πλουσίων Ελλήνων που ζούσαν και μεγαλουργούσαν στο διεθνές διαμετακομιστικό εμπόριο, και οι οποίοι θα του εξασφάλιζαν ασφαλώς μια άνετη απόψη ζωής.

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΟΛΛΕΓΙΟΥ

Ένα σχολείο, και μάλιστα ιδιωτικό, για να επιβιώσει χρειάζεται βέβαια ένα ικανοποιητικό αριθμό μαθητών (εκτός από την οποιαδήποτε άλλη εξωτερική οικονομική ενίσχυση). Το Κολλέγιο όμως του 1870 ούτε το ένα πέτυχε ούτε το άλλο, και μάλιστα ο αριθμός των μαθητών του δεν κατορθώθηκε να ξεπεράσει τους 31 στα 15 τόσα χρόνια της ζωής του. Για την ιστορία όμως θεωρούμε σκόπιμο να παραθέσουμε τα ονόματα των μαθητών (και μαθητριών) εκείνων, των οποίων οι γονείς ριψοκινδύνεψαν πραγματικά το μέλλον των παιδιών τους στέλλοντάς τα σε ένα εκπαιδευτήριο που για πρώτη φορά λειτουργούσε και του οποίου το μέλλον κάθε άλλο παρά βέβαιον ήταν, αφού οι πλείστοι των Ελλήνων παροίκων της εποχής εκείνης προτιμούσαν να στέλλουν τα παιδιά τους στα αναγνωρισμένα και φημισμένα για την επίδοσή τους Αγγλικά ιδιωτικά ή και δημόσια σχολεία.

Έχουμε εδώ υπόψη μας τον κατάλογο των μαθητών για τα σχολικά έτη 1971-72, 1973-74 και 1974-75. Σημειωτέον ότι, παρόλο που το Κολλέγιο είχε αρχικά ιδρυθεί σαν αρρενωγείο, στον Κατάλογο του 1871-72 αναφέρεται σαν μικτό, με 21 αγόρια και 8 κορίτσια. Ο Κατάλογος αυτός, όπως δημοσιεύεται από τον Επίσκοπο Μιλητοπούλεως Τιμόθεο (εγώ δεν τον έχω δει), έχει ως εξής :

Μαθητές : Λουκάς Ζίφος, Στέφανος Ζίφος, Παύλος Νεγρεπόντης, Παντιάς Νεγρεπόντης, Γ. Α. Ράλλης, Παντιάς Ράλλης, Αντώνιος Ράλλης, Α. Ζερβουδάκης, Π. Ζερβουδάκης, Ιωάννης Φραγκόπουλος, Γεώργιος Φραγκόπουλος, Αντώνιος Εμπεδοκλής, Γρηγόριος Εμπεδοκλής, Νικόλαος Ταμβάκος, Γεώργιος Ευμορφόπουλος, Γεώργιος Σκαρामαγκάς, Φίλιππος Πασπάτης, Θεόδωρος Ζαρίφης, Γεώργιος Σεβαστόπουλος, Εμμανουήλ Δ. Ράλλης και Γεώργιος Ε. Ροδοκανάκης. Μαθήτριες : Μαρία Π. Ροδοκανάκη, Πολύμνια Π. Ράλλης, Ιουλία Ράλλης, Βιργινία Ράλλη, Κορνηλία Ράλλη, Σμαράγδα Ευμορφοπούλου, και δυο κόρες του Ζ. Ταμβάκη.

Στους Καταλόγους όμως των Σχολικών Ετών 1873-74

(τέταρτη χρονιά λειτουργίας της Σχολής) και 1874-75 (για τους οποίους έχω φωτοτυπίες) δεν αναφέρονται μεν ονόματα μαθητριών, χωρίζονται όμως οι μαθητές σε Τάξεις και Τμήματα. Έτσι έχουμε, για το 1873-4, την εξής κατάταξη των 25 μαθητών του Κολλεγίου, αλλά και τα καταβαλλόμενα από τον κάθε μαθητή διδάκτρα :

Στην Β' τάξη, Γ' τμήματος : Θεόδωρος Μ. Ζαρίφης (120 Λ.), Εμμαν. Δ. Ράλλης (120 Λ.), Ιω. Κ. Χατζόπουλος (120 Λ.), Φίλ. Μ. Πασιπάτης (120 Λ.), Ιάκωβος Σ. Φραγκόπουλος (96 Λ.), Γεώργ. Σ. Φραγκόπουλος (96 Λ.).

Στην Γ' τάξη, Β' τμ. : Γ. Α. Ευμορφόπουλος (80 Λ.), Π. Ε. Πετροκόκκινος (80 Λ.), Γρ. Π. Εμπεδοκλής (64 Λ.), Αντ. Π. Εμπεδοκλής (64 Λ.), Αμβρ. Κ. Ζερβουδάκης (64 Λ.).

Στην Β' τάξη, Β' τμ. : Παντίας Π. Ράλλης και Αντώνιος Π. Ράλλης (96 Λ. έκαστος «ως μαθητεύοντες και εν τω Γ' τμήματι»), Ιω. Σ. Φραγκόπουλος (64 Λ.), Παύλος Π. Νεγρεπόντης (64 Λ.), Νικόλαος Ξ. Μπαλής (64 Λ.), και Γ. Ε. Ροδοκανάκης (δωρεάν).

Στην Α' τάξη, Β' τμήμ. : Λουκάς Γ. Ζίφος (64 Λ.), Γ. Κ. Ζερβουδάκης (64 Λ.), Παντίας Π. Νεγρεπόντης (64 Λ.), Γεώργιος Α. Ράλλης (80 Λ.), και Παύλος Εμ. Φραγκιάδης (50 Λ.).

Α' τμήμα : Ανδρέας Ν. Αργέντης (50 Λ.), Μιχαήλ Ι. Αγέλαστος (50 Λ.), και Στέφανος Γ. Ζίφος (40 Λ.).

Συνολικό ποσό διδασκτρων 1910 Λ.

Για το Ε' έτος (1874-75) λειτουργίας του Κολλεγίου η κατάταξη των μαθητών κατά τάξεις και τμήματα έχει ως εξής :

Γ' τάξι του Γ' τμήματος : Φίλιππος Μ. Πασιπάτης (120 Λ.), Ιω. Κ. Χατζόπουλος, Ιακ. Σ. Φραγκόπουλος και Γ. Σ. Φραγκόπουλος (96 Λ. έκαστος «έκπτωσης 20%).

Α' τάξι του Γ' τμ. : Γ. Α. Ευμορφόπουλος (120 Λ.), Π. Ε. Πετροκόκκινος (120 Λ.), Αμβρ. Κ. Ζερβουδάκης (96 Λ.), το οποίο όμως διαγράφεται με πλάγια γραμμή), και οι Αντ. Π. Εμπεδοκλής και Γρ. Π. Εμπεδοκλής (64 Λ. έκαστος, παρόλο που αρχικά αναγράφει το ποσό των 96 Λ. για τον καθένα αλλά διαγράφηκε με πλάγια γραμμή και αντικαταστάθηκε από το νέο ποσό, ενώ στην περίπτωση του Ζερβουδάκη η διαγραφή δεν αντικαταστάθηκε μεν από άλλο ποσό, όμως δίδεται σαν ολικό ποσό για τους πέντε μαθητές του τμήματος αυτού ο αριθμός 528 Λ., πράγμα που μας επιτρέπει να συμπεράνουμε ότι ο Ζερβουδάκης θα πρέπει να καταβάλει το ποσό των 160 Λ.).

Γ' τάξι του Β' τμήμ. : Παντίας Π. Ράλλης και Αντώνιος Π. Ράλλης (96 Λ. έκαστος «ως ανήκοντες, εξαιρέσει των Ελληνικών, εις το Γ' τμήμα κατά τα λοιπά μαθήματα»), Νικόλαος Ξ. Μπαλής (64 Λ.), Παύλος Ν. Νεγρεπόντης (64 Λ.), και Κ. Κ. Χατζόπουλος (64 Λ.). Σημειώτεον ότι για τους τρεις τελευταίους αναγράφεται το ποσό των 80 Λ., αλλά πιο μικρά, πριν από το ποσό των 64 Λ., και χωρίς καμμία άλλη ένδειξη που να εξηγεί το λόγο για τη διαφορά αυτή.

Β' τάξι του Β' τμήμ. : Ιω. Σ. Φραγκόπουλος (64 Λ.), Λουκάς Γ. Ζίφος (64 Λ.), Γ. Κ. Ζερβουδάκης (64 Λ.), και Γ. Ε. Ροδοκανάκης (δωρεάν).

Α' τάξι του Β' τμήμ. : Π. Σ. Φραγκιάδης (50 Λ., ενώ αρχικά αναγράφεται το ποσό των 80 Λ. που διαγράφεται όμως με δυο πλάγιες γραμμές), Παντολ. Π. Νεγρεπόντης (64 Λ.), Γεώργιος Α. Ράλλης (80 Λ.), Παντολ. Ν. Καρυδιάς (80 Λ.), Στέφ. Γ. Ζίφος και Ξενοφών Σ. Μπαλής (40 Λ. έκαστος αντί 50 «έκπτωσης 20%), Ανδρέας Ν. Αργέντης (50 Λ.), Παντίας Π. Ροδοκανάκης (50 Λ.), και οι Μιχ. Ι. Αγέλαστος, Παντολ. Ι. Αγέλαστος, Αλέξ. Β. Νικολόπουλος, Δημ. Β. Νικολόπουλος, Κωνστ. Β. Νικολόπουλος (40 Λ. έκαστος «έκπτωσης 20 %). Συνολικό ποσό διδασκτρων 2196 Λ.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Το κατά καιρούς διδακτικό και λοιπό βοηθητικό προσωπικό του Ελληνικού Κολλεγίου ήταν σχετικά ολιγάριθμο και, εκτός από τον Διευθυντή Ιωάννη

Βαλέττα, απετελείτο από τους κάτωθι (όλοι άρρενες) : Αρχιμ. Νάρκισσος Μορφινός, προϊστάμενος του Ελληνικού ναού του Σωτήρος στο Σίτυ, για το μάθημα των Θρησκευτικών· Αρχιμ. Ιερώνυμος Μυριανθεύς (διαδέχθηκε τον Αρχιμ. Νάρκισσο Μορφινό), για το μάθημα των Θρησκευτικών· Ρ. Γ. Ράικες, για Αγγλικά και υπεύθυνος του Οικοτροφείου· Δημήτριος Μωραΐτης, για Ελληνικά (διορίστηκε στο Κολλέγιο το 1872 σε αντικατάσταση του Γεωργίου Ζαννέτου, ο οποίος υπηρέτησε από τον 1870 - 72)· Δρ Έβарт, για Φιλοσοφία· Π. Π. Λιούης, για Αγγλικά, Μαθηματικά και Λατινικά· Ι. Α. Λερίς, για Γαλλικά· Αντρέ Μιοννέτ, για Γαλλικά· Ι. Έμερυ, για καλλιγραφία και ιχνογραφία· Ταϊάρος Ρίτσιαρς, οδηγός της αμάξης του Κολλεγίου· και Αλφρετ Κόουλς, παιδονόμος (φύλακας του Σχολείου).

Σημείωση : Ιερέας στο Ναό του Σωτήρος στο Σίτυ του Λονδίνου και συνεπώς δάσκαλος των Θρησκευτικών στο Ελληνικό Κολλέγιο ήταν, μέχρι τις 25 Δεκεμβρίου 1873, ο Αρχιμ. Νάρκισσος Μορφινός, ο οποίος υπηρέτησε εκεί ανελλιπώς από τις 15 Σεπτεμβρίου 1848, αναγκάστηκε όμως να υποβάλει παραίτηση από τη θέση του όταν υπέστη αποπληκτικό κρούσμα. Σε όλο το διάστημα του 1874 η Κοινότητα εξυπηρετήθηκε από διάφορους Ιερείς, μεταξύ των οποίων ο εφημέριος της Κοινότητας της Μασσαλίας Θεμιστοκλής Παντελίδης, ο Κωνσταντινουπολίτης Αρχιμ. Γερμανός Αφρονίδης και ο παρεπιδημών στο Μάντισεστερ Αρχιμ. Ευστράτιος Φιλοθεΐτης. Τελικά όμως εξελέγη ως τακτικός εφημέριος ο μέχρι τότε Διευθυντής της Θεολογικής Σχολής του Σταυρού στα Ιεροσόλυμα και διαπρεπήτης θεολόγος, ο Κύπριος Αρχιμ. Ιερώνυμος Μυριανθεύς, ο οποίος ανέλαβε τα καθήκοντά του την 1η Δεκεμβρίου 1874. Είναι συνεπώς πολύ πιθανόν οι προσωρινοί αυτού Ιερείς να δίδαξαν και το μάθημα των Θρησκευτικών, το οποίο ήταν άλλωστε υποχρεωτικό.

Όπως ήδη αναφέραμε, η Εφορεία του Κολλεγίου παρέδιδε στο Διευθυντή τα χρήματα για τη μισθοδοσία του προσωπικού κάθε μήνα, όλοι τους δε, συμπεριλαμβανομένου και του Διευθυντή, υπέγραφαν μια κοινή απόδειξη για την είσπραξη του μισθού τους (χωρίς να αναφέρεται σ' αυτή το ποσόν), την οποία υπέβαλλε ο Διευθυντής στην Σχολική Εφορεία, μαζί με αναλυτική κατάσταση της μηνιαίας μισθοδοσίας και του μαθήματος εκάστου, με σημείωση για τυχόν απουσίες και περικοπή μισθού. Αν όμως δεν απουσίαζε κανείς, τότε υπήρχε η σημείωση «πάντες υπηρέτησαν τακτικώς και ανελλιπώς», υπέγραφε δε την κατάσταση ο Διευθυντής του Κολλεγίου.

Έχουμε μπροστά μας τέτοιες αποδείξεις για το σχολικό έτος 1977-78 με τις υπογραφές των Ι. Ν. Βαλέττα, Αρχιμ. Ιερώνυμου Μυριανθεύς, Δ. Μωραΐτη, Πέρεγκριν Λιούης, Ι. Α. Λερίς, Α. Μιοννέτ, Ι. Έμερυ και Άλφρετ Κόουλς. Παραθέτουμε λοιπόν εδώ ενδεικτικά τον «Πίνακα μισθοδοσίας των κατά τον μήνα Δεκέμβριον 1877 διδασκάντων και άλλως υπηρετησάντων εν τη Σχολή», με τις σχετικές παρατηρήσεις που αναγράφονται σ' αυτόν.

Ο Πίνακας χωρίζεται σε τέσσερις κάθετες στήλες : Όνομα και επώνυμον· Βαθμός και υπηρεσία· Μηνιαίος μισθός· Πληρωτέον ποσόν· Παρατηρήσεις. Έτσι έχουμε :

Ιω. Ν. Βαλέττας, Διευθυντής, Λ.41-13-4, Λ.41-13-4.
Ιερ. Μυριανθεύς, Διδ. τ. ιερ. μαθ., Λ.3, Λ.3.
Δημ. Μωραΐτης, β' Διδ. τ. Ελλην., Λ.6-13-4, Λ.6-13-4
Π. Π. Λιούης, Διδ. τ. Αγγλ., κ. Μαθηματικ, Λ.6-13-4
Ο αυτός, ως Διδ. τ. Λατ., Λ.5 --, Λ.5 --
Ι. Α. Λερίς, Διδ. τ. Γαλλικ., Λ.7 --, Λ.7 --
Α. Μιοννέτ, β' Διδ. τ. Γαλλικ., Λ.3-10-, Λ.3-10-, Τα 10 σελίνια ανήκουν εις τον παρελθόντα μήνα, ότι κατά λάθος εγράφη Λ.1 αντί Λ.1-10-.
Ι. Έμερυ, Διδ. Καλλιγραφ. κ. Ιχνογραφίας, Λ.3 --, Λ.3 --.
Άλφρετ Κόουλς, Υπηρέτης, Λ.5 --, Λ.5 --
Σύνολον Λ.81 - 10 -.

«Πάντες (πλην του β' Διδ. τ. Ελλην. εξ ασθενείας ελλείψαντος τρεις ημέρας) υπηρέτησαν τακτικώς και ανελλιπώς μέχρι της 22ας Δεκεμβρίου, ότε κατά το 57ον (στην πραγματικότητα πρόκειται για το 52ον) άρθρον του Κανονισμού της Σχολής διεκόπησαν τα μαθήματα.

Στον Πίνακα, όμως, μισθολογίας των διδασκάντων κ.λ.π. του Ιουλίου 1878 προστίθεται ένας ακόμα καθηγητής, ο Δρ Γιούαρτ, «καθηγ. φιλοσ. μαθ. », στον οποίο κατεβλήθη το ποσό των Λ.21- -, με τη σημείωση «Το δεύτερον ήμισυ του συμφωνηθέντος μισθού διά την διδασκαλίαν των Φιλοσοφικών μαθημάτων». Ίσως όμως ο καθηγητής αυτός να παρέδωσε μόνο σειράν φιλοσοφικών μαθημάτων κατά το μήνα Ιούλιο 1878, ο δε μισθός του θα αποτελούσε προσυμφωνημένο ποσό, αφού στην κοινή απόδειξη του Ιουλίου 1878, που υπέγραψε το μόνιμο προσωπικό, το όνομά του απουσιάζει εντελώς, όπως επίσης απουσιάζει τόσο από τους πίνακες μισθοδοσίας όσο και από τις αποδείξεις των προηγούμενων και των επομένων μηνών του Ιουλίου 1878.

Το ίδιο, πάντως, φαίνεται ότι γινόταν και σε άλλες περιπτώσεις, όταν το Κολλέγιο χρησιμοποιούσε τις υπηρεσίες επιπρόσθετου ειδικού προσωπικού, που πλήρωναν όμως οι ίδιοι οι μαθητές (μέσω βέβαια των Εφόρων). Αυτό το συμπεραίνουμε από μια απόδειξη πληρωμής σε κάποιον Α. Μ. Τσιόζο « για ενός τριμήνου μαθήματα στην Άσκησι και τη Γυμναστική μέχρι τις 12 Φεβρουαρίου 1880 προς τους πιο κάτω μαθητές» (οι οποίοι, σημειωτέον, πλήρωσαν Λ.1-1-0 έκαστος, εκτός αν είχαν κάνει πιο λίγα μαθήματα οπότε πλήρωσαν πιο λίγα. Π.χ. στους 21 μαθητές του διασωζόμενου καταλόγου, οι 18 πλήρωσαν κανονικά, οι δυο από 14 σελίνια για μαθήματα δύο τρίτων του τριμήνου, και ένας 10 σελίνια και 6 πέννες για μισό τρίμηνο. Επίσης πλήρωσαν μερικοί και για παπούτσια, προς 3 σελίνια το ζευγάρι):

Α. Ζίφος, Σ. Ζίφος, Γ. Ζίφος, Γ. Καρυδιάς, Π. Καρυδιάς, Α. Καρυδιάς, Μ. Αγέλαστος, Π. Αγέλαστος, Σ. Μαργαρίτης, Γ. Μαργαρίτης, Ε. Ευμορφόπουλος, Ν. Ευμορφόπουλος, Γ. Γριμάδης, Σ. Γριμάδης, Πετροκόκκινος, Παπαρρήτωρ, Α. Κωνσταντινίδη, Λ. Ρουσίν, Σ. Σεβαστόπουλος, Α. Σεβαστόπουλος, Τ. Ροδοκανάκης. Συνολικά Λ.21-14-6, μείον 18 σελίνια για παπούτσια, Λ.20-16-6». Την απόδειξη υπογράφει ο Τσιόζος ότι παρέλαβε τα χρήματα από τον κ.Παπαρρήτορα στις 23 Φεβρουαρίου 1880.

Εδώ θα πρέπει επίσης ν' αναφέρουμε και το θέμα του Οικοτροφείου του Κολλεγίου, για το οποίο γίνεται ειδική μνεία στον «Κανονισμό». Δεν γνωρίζουμε, βέβαια, με θετικότητα, υποθέτουμε όμως ότι όλα τα αγόρια που φοιτούσαν στο Κολλέγιο ήταν και οικότροφοι. Γι' αυτόν άλλωστε το λόγο και οι Ιδρυτές του Κολλεγίου προέβησαν στην ενοκίαση και δεύτερης μεγάλης οικίας, και μάλιστα συνεχόμενης με το οικοδόμημα της Σχολής, προς στέγαση των τροφίμων του Κολλεγίου. Για τον σκοπό μάλιστα αυτόν προσελήφθησαν Διευθυντής του Οικοτροφείου ο Ρ. Γ. Ράικες, με τον οποίο η Εφορεία (Α. Α. Ράλλης, Ξενοφών Μπαλής και Ε. Ε. Πετροκόκκινος) υπέγραψε και ειδικό συμβόλαιο, ημερ. 13 Νοεμβρίου 1871. Το Συμβόλαιο αυτό, με τη διευθύνση του Οικοτροφείου (85 Kensington Gardens Square) κ.λ.π. όλα γραμμένα στο χέρι, έχει ως εξής:

1ο. Το συμβούλιο του Ελληνικού Κολλεγίου στο Λονδίνο, αφού έχει αποφασίσει να ιδρύσει Οικοτροφείο, σε σχέση με το Κολλέγιο, για την υποδοχή εκείνων των μαθητών που θα ήθελαν να εισαχθούν ως Οικότροφοι - έχουν προς τον σκοπό αυτό ενοικιάσει και επιπλώσει οίκημα που βρίσκεται στο 85 Kensington Gardens Square Bayswater.

1. Το Συμβούλιο διά του παρόντος διορίζει και προτείνει τον Κρ Ρόμπερτ Γουίλιαμ Ράικες να είναι ο Διευθυντής του εν λόγω Οικοτροφείου.

2. Ο Διευθυντής ασκεί τον υπέρτατο έλεγχο και Εξουσία σε όλα τα θέματα που σχετίζονται με τη διοίκηση και τα έξοδα του Οίκου, όντας υπεύθυνος απέναντι του Συμβουλίου μόνο ως προς την πιστή άσκηση των καθηκόντων του, κατέχει διαμέρισμα εν τω Οίκω και του παρέχεται Κατοικία και Πλύσιμο, ως επίσης η χρήση Κάρβουνου και Υγραερίου, απαλλαγμένα από κάθε έξοδο από μέρους του, αντί των οποίων, και με ετήσιο μισθό Λ.100, αναλαμβάνει να παρέχει στους Οικοτρόφους κατάλληλο φαγητό, στέγη και καθημερινή εξάσκηση, να προσέχει την υγεία τους και να τους συνοδεύει κάθε Κυριακή και στις Εορτές στην Ελληνική Εκκλησία και ενώ εφαρμόζει αυστηρή τάξη και πειθαρχία να μην παραμελεί τίποτα που αφορά προς τη γενική τους άνεση, χαρά και καλοπέραση και καλή συμπεριφορά.

3. Είναι επίσης καθήκον του Διευθυντή να επιβλέπει ώστε το Οικοτροφείο και τα έπιπλα να διατηρούνται σε καλή κατάσταση στην περίπτωση όμως που παραστεί ανάγκη για τη διάθεση μεγάλων ποσών για τον σκοπό αυτό, τότε το θέμα πρέπει να παραπεμφθεί στο συμβούλιο προς απόφαση και έγκριση.

4. Την 1η ημέρα εκάστου μηνός ο Διευθυντής θα παραλαμβάνει προκαταβολικά από το Συμβούλιο τα ποσά που θα χρειαστούν για τα τρέχοντα έξοδα του Οίκου και κατά τη λήξη του εν λόγω μηνός θα θέτει υπόψη του Ταμία λεπτομερή λογαριασμό γι' αυτά τα έξοδα.

5. Πρέπει να δοθεί γραπτή προειδοποίηση τριών μηνών αν εκάτερος των δύο συμβεβλημένων μελών της συμφωνίας αποφασίσει να απαλλαγεί από τις αντίστοιχες υποχρεώσεις του.

Υπεγράφη στο Λονδίνο την 13η ημέρα του Νοεμβρίου 1871

Το Συμβούλιο

Α. Α. Ράλλης, Ξενοφών Μπαλής, Ε. Ε. Πετροκόκκινος

Ο Διευθυντής του Οικοτροφείου

Ρ. Γ. Ράικες

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΟΥ ΚΟΛΛΕΓΙΟΥ

ΜΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΟΛΛΕΓΙΟ (1877)

Τα Πρακτικά της ίδρυσης, αλλά και λεπτομέρειες για τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του Κολλεγίου δυστυχώς δεν σώζονται. Υπάρχει όμως στα Αρχεία του Καθεδρικού Ναού της Αγίας Σοφίας Λονδίνου μια χειρόγραφη Έκθεση, γραμμένη, αν κρίνουμε από τον γραφικό της χαρακτήρα, από τον ίδιο τον Βαλέττα, από την οποία πληροφορούμαστε αρκετά ενδιαφέροντα πράγματα, τα οποία διαφορετικά θα αγνοούσαμε. Κι εδώ οφείλω να ευχαριστήσω τον Αρχιερατικό Προϊστάμενο του Ναού Επίσκοπο Μιλητιούπολεως Τιμόθεο, ο οποίος δέχτηκε να φωτοτυπήσω όχι μόνο την Έκθεση αυτή, αλλά και άλλα έγγραφα σχετικά με το Κολλέγιο που έχουν διασωθεί στο Αρχείο του Ναού. Η Έκθεση είναι γραμμένη σε δυο σελίδες, από τις οποίες η πρώτη φέρει τυπωμένη επικεφαλίδα τη διεύθυνση του Κολλεγίου (αλλά χωρίς να αναφέρεται το ίδιο το Κολλέγιο): 84 Kensington Gardens Square, Bayswater, London, West, και δίπλα από το London West, χειρόγραφη, την ημερομηνία: Τη 29 Οκτωβρίου 1877, ακολουθεί δε το κείμενο, ως εξής:

«Προς τους Κυρίους Ιδρυτάς της εν Λονδίνω Ελληνικής Σχολής.

Κύριοι,

Δεν αγνοείτε βεβαίως, ότι η προ οκτώ ετών διά της Υμετέρας φιλοκάλου συνδρομής συστάσα ενταύθα Ελληνική Σχολή διήνησεν μετά πολλής της επιτυχίας επτά όλα έτη, προαγομένη και βελτιωμένη από έτους εις έτος, και κατά πάντα εκπληρώσασα τον σκοπόν της συστάσεως αυτής. Αλλ' ουχ ήττον υπάρχει γνωστόν εις πάντας Υμάς, ότι αι προ δύο ετών επελθούσαι

δυστυχείς περιστάσεις ουκ ολίγον επηρέασαν και την Σχολήν ταύτην, ελαττώσασαι τους εν αυτή μαθητεύοντας εκ τριάκοντα εις μόνους δεκατέσσερας.

Τον εντεύθεν επελθόντα κλονισμόν της Σχολής προθυμούμενοι να προλάβωσιν οι Κύριοι Ιδρυταί αυτής, συνήλθον εις γενικήν συνέλευσιν κατά την 21ην Ιουλίου 1876 (παρήσαν δε εν τη συνέλευσει εκείνη εκ των είκοσι ιδρυτών αυτής οι Κύριοι Μιχ. Ζαρίφης, Ξενοφών Μπαλής, Ευστρ. Πετροκόκκινος, Π. Π. Ροδοκανάκης, Δημ. Κατινάκης, Οκτάβιος Βαλιέρης, Ιω. Μ. Αγέλαστος, Α. Γ. Ευμορφόπουλος και Εμ. Α. Μαυρογορδάτος), και ακούσαντες την υπό του Προεδρεύοντος Κυρίου Μ. Ζαρίφη γενομένην λεπτομερή έκθεσιν περί της καταστάσεως της Σχολής, εξ ής επέκειτο κατά το επών έτος έλλειμμα περίπου 250 Λιρών, απεφάσισαν ομοφώνως να συντηρηθή μεν η Σχολή, παυομένων των περιττών διδασκάλων, και ελαττωμένης αναλόγως της μισθοδοσίας των υπολειπομένων, εάν δε εν τέλει του έτους επέλθω το έλλειμμα των 250 Λιρών, τούτο «Να πληρωθή διά συνεισφοράς των Κυρίων Ιδρυτών, εξ ίσου συνεισφερόντων εις απαρτισμόν αυτού.

Συμπληρωθέντος δε του έτους, και αύθις συνήλθον οι Κύριοι Ιδρυταί κατά την 18ην Οκτωβρίου 1877, προς επιθεώρησιν των εν αυτώ γενομένων και αναγνωσθέντος του Ισολογισμού των εισπράξεων και δαπανών της Σχολής, κατεδείχθη πράγματι υπάρχουν τοιούτοι λόγοι έλλειμμα. Λαβόντες δε υπ' όψιν τα εν τη συνεδριάσει της 21ης Ιουλίου 1876 αποφασισθέντα, επεκύρωσαν αυτά, και αύθις απεφάσισαν, όπως το έλλειμμα πληρωθή εξ αναλόγου συνεισφοράς των Κυρίων Ιδρυτών.

Αμφοτέρας ταύτας τας αποφάσεις έχουσα υπ' όψιν η Εφορεία της Σχολής, και ταύτας εκτελούσα, παρακαλεί τους Κυρίους Ιδρυτάς αυτής, όπως καταβάλωσιν έκαστος, το αναλογούν ποσόν (όπερ ένεκα της αποβιώσεως τινών εκ των Ιδρυτών και της απελεύσεως άλλων, ωρίσθη υπό της τελευταίας συνέλευσεως διά τους υπολειπομένους εις 20 Λίρας, προς πληρωμήν του αποκειμένου ελλείμματος.

Η Εφορεία

Ο. Βαλιέρης, Κ.Γεραλόπουλος, Α. Ευμορφόπουλος

Κάτω από την επιστολή-έκθεση παρατίθεται, σε δυο κάθετες στήλες, «Κατάλογος των Ιδρυτών» αριθμouμένων από 1-20, δίπλα δε από τα ονόματα της πρώτης στήλης, 1-10, αναγράφεται ο αριθμός 20 Λίρες, που είναι προφανώς το επιμερισθέν ποσό για την αποπληρωμή του οφειλομένου ελλείμματος.

Λουκάς Γ. Ζαρίφης, Δημ. Πετροκόκκινος, Ξενοφών Μπαλής, Μιχ. Ν. Αυγερινός, Μιχ. Πασπάτης, Π. Σκειάρης, Αντ. Α. Ράλλης, Α. Γ. Ευμορφόπουλος, Σοφία Π. Ράλλη, Ε. Α. Μαυρογορδάτος, Μιχ. Ζαρίφης, Ο. Βαλιέρης, Ιω. Μ. Αγέλαστος, Δ. Μ. Κατινάκης, Ευ. Πετροκόκκινος, Κ. Ιωνίδης, Μιχ. Σπάρταλης, Δ. Κορωνιός, Π. Π. Ροδοκανάκης, Κ. Γεραλόπουλος

Στα Αρχεία της Αγίας Σοφίας Λονδίνου σώζεται επίσης το πιο κάτω σύντομο χειρόγραφο σημείωμα απευθυνόμενο « Τω Κυρίω Α. Ευμορφόπουλῳ » σχετικά με την οικονομική αυτή δυσπραγία του Ελληνικού Κολλεγίου Λονδίνου (δεν γίνεται όμως καμμία αναφορά στην εν λόγω υποχρέωση που αναλάμβαναν οι Ιδρυτές της Σχολής να αποπληρώσουν το προαναφερθέν χρέος, παρόλο που ο αποστολέας του σημειώματος και της επιταγής, ο Μιχαήλ Σπάρταλης, είναι ένας από τους αναφερομένους στον πιο πάνω κατάλογο των Ιδρυτών της Σχολής):

« 25, Broad Street. London EC. 31 Οκτωβρίου 1877.

Αξιότιμε Κύριε,

Πληροφορηθέντες ότι τα εισοδήματα της ενταύθα Ελληνικής Σχολής δεν επαρκούσιν εις τας δαπάνας αυτής, εγκλείομεν τραπεζικόν εντάλμα διά Λ.21 (Εικοσιμίαν) και θέλετε μας υποχρεώσκει εάν

προσφέρειτε το ποσόν τούτο ως δῶρον εκ μέρους μας προς αυτήν. Δέξασθε δε τας προσήσεις των ὅλως υμετέρων
(Υπογραφή): Μ. Σπάρταλης».

Μια άλλη χειρόγραφη επιστολή, που απευθύνεται επίσης προς τον Ε. Ευμορφόπουλο, είναι χαρακτηριστική του κλίματος που επικρατούσε τότε στην Ελληνική Κοινότητα του Λονδίνου γύρω από τις οικονομικές δυσκολίες της Ελληνικής Σχολής. Έχει ημερομηνία 13 Φεβρουαρίου 1878 και υπογράφεται από τον Αλεξ. Α. Βλαστό:

« Φίλε Κύριε Ευμορφόπουλε,
Σας επιστρέφω τα πρακτικά της Συνελεύσεως του Σαββάτου, τα οποία χθες μοι ενεχειρίσατε.
Ευχαριστώ τους τιμήσαντάς με διά της εκλογής των, αλλά δεν δύναμαι να συμπράξω την επιτροπήν εντολήν έχουσαν να εργασθῇ επί βάσεων τας οποίας ουδὼς επιδοκιμάζω. Την έποψιν ήν λαμβάνω του ζητήματος εξήγησα ήδη προς υμάς και προς τον Κον Βαλιέρην, τούτεστι ότι η Ελληνική ενταύθα σχολή, όπως υπάρχει κανονισμένη, δεν δικάιούται να περιμένη την σύμπραξιν των μελών εκείνων της κοινότητος τα οποία δεν είναι ιδρυταί, ειμή καθ' όσον αφορά το έλλειμμα όπερ ήθελε προκύψει από τα πληρονομένα παρά των απόρων μαθητών διδάκτρα ως προς τα τακτικά διδάκτρα της σχολής. Διά τον σκοπόν τούτον, όταν γίνωσιν αι συνδρομαί θέλω και εγώ προσφέρει δῶρον εις την σχολήν, άνευ της παραμικράς ευθύνης διά το μέλλον. Μένω πρόθυμος φίλος σας Αλεξ. Α. Βλαστός ».

Δυστυχώς δεν κατέχουμε περισσότερα στοιχεία γύρω από το θέμα αυτό ώστε να γνωρίζουμε τους ουσιαστικούς λόγους που οδήγησαν τον Βλαστό, πολύ δε πιθανόν και άμπολλους άλλους Έλληνες της Αγγλίας τα τηρήσουν εφεκτική στάση στο θέμα υποστήριξης της Σχολής ώστε να μπορέσει να ξεπεράσει τις φυσικές δυσκολίες που οπωσδήποτε αντιμετωπίζει ένα τέτοιο μεγαλεπήβολο εγχείρημα.

Όσο αφορά, τώρα, τα γενικά οικονομικά του Κολλεγίου, διατηρούνται ευτυχώς, και μάλιστα τυπωμένοι, οι λογαριασμοί εσόδων και εξόδων για το πιο πάνω «σχολειακόν έτος», δηλ. από 1ης Οκτωβρίου 1871 μέχρι 1ης Οκτωβρίου 1872, από τους οποίους αρούμαστε τις πιο κάτω ενδιαφέρουσες πληροφορίες ως προς τον τρόπο οικονομικής διαχειρίσεως της Σχολής:

ΕΞΟΔΑ.

Προς αποπληρωμήν των επίπλων του Οικοτροφείου (344 Λ. - 5 - 2)

Δι' έλλειμμα, προς συντήρησιν της Σχολής, εκ των διδάκτρων και οικοτροφείων κατά το παρελθόν έτος (129 Λ. - 4 - 4)

Εις Νομικούς διά την σύνταξιν των εγγράφων της ενοικιάσεως των δύο οικιών της Σχολής (49 Λ. - 9 - 0).
Συνολικά 522 Λ. - 18 σελίνια - 6 πέννες.

Εις μισθούς Διδασκάλων 1170 Λ.

Εις μισθούς Υπηρέτου 58 Λ. - 10 - 0

Εις ενοίκιον της οικίας αρ. 84 Kensington Gardens Square 167 Λ. - 12 - 4

Εις γαϊάνθρακα και αέριον 45 Λ. - 19 - 10

Εις δασμούς και ύδωρ 34 Λ. - 18 - 4

Εις επιδιορθώσεις και διάφορα έξοδα 46 Λ. - 10 - 7.

Συνολικά (με τα προηγούμενα) 1523 Λ. -11 - 1

Εις ενοίκιον της οικίας αρ. 85 Kensington Gardens Square 176 Λ. - 6 - 6

Εις μισθούς υπηρετών 78 Λ. - 12 - 8

Εις γαϊάνθρακα και αέριον 35 Λ. - 16 - 0

Εις δασμούς και ύδωρ 40 Λ. - 6 - 3

Εις τροφήν, πλυστικά κ.λπ. 629 Λ. - 19 - 4

Εις επιδιορθώσεις και διάφορα έξοδα 47 Λ. - 6 - 2

Συνολικά 1006 Λ. - 6 - 11, και μαζί με τα προηγούμενα 3052 Λ. - 16 - 6

Έλλειμμα του λήξαντος scholeiaκού έτους 28 Λ. -16- 0

Προστίθεται αέριον απλήρωτον της τελευταίας τριμηνίας, δασμοί κ.λ.π. - περίπου 31 Λ. - 4 - 0 Ολικόν έλλειμμα 60 Λ.

ΕΣΟΔΑ

Κατάλοιπον εκ των συνεισφορών των Ιδρυτών της Σχολής 575 Λ.

Συνάξεις διδασκτρων κατά το Β' σχολειακόν έτος 1441 Λ. - 15 - 6

Συνάξεις οικοτροφείων 1007 Λ. - 5 - 0

Συνολικες εισπράξεις 3024 Λ. - 0 - 6, δηλαδή 28 Λ. και 16 σελίνια πιο λίγα από τα έξοδα.

Τον επίσημο αυτό λογαριασμό υπογράφουν οι Έφοροι της χρονιάς Α. Α. Ράλλης, Ξ. Μπαλής και Ευστρ. Πετροκόκκινος.

Για το σχολικό έτος από 1ης Οκτωβρίου 1872 μέχρι 30ης Σεπτεμβρίου 1873 το Κολλέγιο είχε πλεόνασμα 193 Λ. - 8 - 7. Τον λογαριασμό υπογράφουν οι Έφοροι Ε. Α. Μαυρογορδάτος, Π. Εμπεδοκλής και Ι. Μ. Αγέλαστος.

Όμως για το σχολικό έτος από 1ης Οκτωβρίου 1876 μέχρι της 30ης Σεπτεμβρίου 1877 «λείπεται πραγματικόν έλλειμμα» 238 Λ. - 4 - 8, σύμφωνα με τον λογαριασμό της χρονιάς που υπογράφουν οι Έφοροι Σ. Κωνσταντινίδης, Π. Π. Ροδοκανάκης και Ιω. Μ. Αγέλαστος. Στην πραγματικότητα αρχίζει η κατιούσα για το Κολλέγιο, έστω κι αν οι Έφοροι αναγκάστηκαν να περιορίσουν το διδακτικό προσωπικό για να κάνουν οικονομίες. Και όμως την ίδια ακριβώς περίοδο η Ελληνική Κοινότητα του Λονδίνου είχε αποδουλει στο δεύτερο μεγαλήβολο, και όπως αποδείχτηκε, πολύ μεγαλύτερης εμβέλειας και διάρκειας ζωής, σχέδιο, την ανέγερση του ναού της Αγίας Σοφίας στο αριστοκρατικό τότε προάστειο του City, το Bayswater. Η επιλογείσα μάλιστα τοποθεσία για την ανέγερση του Ναού απείχε μόνο ένα τεράγωνο από το κτίριο, στο οποίο στεγαζόταν το Κολλέγιο, ενώ πολλά μέλη της οργανωτικής επιτροπής και των συνδρομητών για την ανέγερση και τον καλλωπισμό του νέου Ναού ήταν οι ίδιοι που πρωτοστάτησαν και συντηρούσαν και το Κολλέγιο. Άρα οι πραγματικοί λόγοι που οδήγησαν τελικά στο κλείσιμο του Κολλεγίου δεν ήταν η επικρατούσα τότε διεθνής - και συνεπώς και Κοινοτική - οικονομική κρίση, αλλά απλούστατα η έλλειψη ουσιαστικού ενδιαφέροντος από μέρους των Ελλήνων του Λονδίνου να στέλλουν τα παιδιά τους σε καθαρά Ελληνική Σχολή, ικανοποιούνταν δε με την παράδοση κατ' οίκον μαθημάτων στην Ελληνική Γλώσσα. Άλλωστε γνωρίζουμε ότι τόσο ο Ιωάννης Βαλέττας όσο και ο άλλος Ελληνοδιδάσκαλος της Σχολής, ο Δημήτριος Μωραΐτης, εξασφάλισαν για πολλά χρόνια ακόμα μια άνετη ζωή παραδίδοντας τέτοια μαθήματα. (Όπως είδαμε, ο Βαλέττας δίδασκε Ελληνικά κατ' οίκον μέχρι το θάνατό του το 1900, πιστεύουμε δε πως το ίδιο θα έγινε και με τον Μωραΐτη που πέθανε επίσης στο Λονδίνο το 1908).

Η οικονομική πάντως κατάσταση του Κολλεγίου χειροτέρευε από μήνα σε μήνα. Ήδη από το Νοέμβριο του 1874 παρατηρείται διαρροή μαθητών, τους οποίους οι γονείς αποσύρουν χωρίς να παρέχουν πάντοτε και τους λόγους που τους οδήγησαν στην απόφασή τους αυτή. Παραθέτουμε εδώ μερικά παρεμφερή σημειώματα - επιστολές γονέων :

« 5, Winchester Buildings. Λονδίνον, 2 Νοεμβρίου 1874. Προς τους Κυρίους Επιτρόπους, και τον κυρ. Διευθυντήν της Ελληνικής Σχολής, εις 84 Kensington Gardens Square. Κύριοι, Παρακαλώ να λάβητε εις σημείωσιν ότι θέλω αποσύρει τους υιούς μου Αντώνιον και Γρηγόριον κατά το επόμενον έτος (το από 20 Σεπτεμβρίου 1875 αρχόμενον) από την Ελληνικήν Σχολήν.

Σας προσκυνώ και μένω πρόθυμος Πέτρος Εμπεδοκλής.

Υ.Γ. Εσωκλείω το τσεκ μου διά την εφετεινήν πρώτην

δόσιν Λ. 64, διά τον χορόν Λ.2 - 2 -, Λ66 - 2 - ».

«Ilford, Essex. 6 Νοεμβρ. 1874. Προς τους Κυρίους Εφόρους της εν Λονδίω Ελληνικής Σχολής Κυρίους Π. Σεκιάρην, Α. Ιωνίδην, Ι. Κατινάκην. Κύριοι, Συμφώνως του Κανονισμού της εν Λονδίω Ελληνικής σχολής - έρχομαι διά της παρούσης μου να ειδοποιήσω την σεβαστήν της Ελληνικής Σχολής Εφορείαν ότι μετά την λήξιν της νυν τρεχούσης πρώτης περιόδου του σχολικού έτους, θέλει αποσύρω τον υιόν μου Παύλον - Παρακαλώ όθεν την σεβαστήν Εφορείαν να λάβη τούτο υπό σημείωσιν. Υποφαίνομαι με όλα τα σέβη Εμ. Φραγκιάδης ».

«Great Winchester Buildings. Λονδίνον τη 5η Ιουλίου 1875. Προς τον Κύριον Π. Σεκιάρην, έφορον της Ελληνικής Σχολής, Ενταύθα. Σκοπός της παρούσης μας να σας ειδοποιήσω ότι απεφάσισα ν' αποσύρω τον υιόν μου από την ενταύθα Ελλην. Σχολήν, παρακαλώ λοιπόν να λάβητε εις σημείωσιν, ότι μετά το τέλος του τρέχοντος της σχολής έτους, θέλει παύσει του να ακροάζηται αυτών. Σας ασπάζομαι και μένω Μ. Φ. Πασπάτης».

« Κύριοι Έφοροι της Ελληνικής σχολής. Ένεκεν απουσίας εκ Λονδίνου, βιάζομαι να τραβήξω τον υιόν μου Παντιάν εκ του σχολείου εις το τέλος της παρούσης τριμηνίας.- Ευαρεστηθήτε να το λάβητε εις σημείωσιν, - με τ' ανήκον σέβας μένω πρόθυμος Π. Ροδοκανάκης. 26 8βρίου 1875 ».

« Εν Λονδίω τη 21η Ιουλίου 1881. Κύριοι έφοροι της εν Λονδίω Ελληνικής Σχολής. Ενταύθα. Κατ' εντολήν του Αδελφού μου Γεωργίου Α. Ζίφου σας ειδοποιώ, ότι ο υιός του Στέφανος προτιθέμενος να μεταβή εις τας Αθήνας, θέλει παύσει την εξακολούθησιν μαθημάτων εις την υμετέραν σχολήν. Διατελώ με την προσήκουσαν υπόληψιν Μιλτ. Α. Ζίφος».

Ως εκ τούτου η Εφορεία του Κολλεγίου αναγκάστηκε να απευθυνθεί κατ' επανάληψη προς την Επιτροπή του ναού της Αγίας Σοφίας Λονδίνου για να ζητήσει άμεση οικονομική ενίσχυση. Για παράδειγμα, με ημερομηνία 30 Νοεμβρίου 1883, η Εφορεία έστειλε την πιο κάτω επιστολή « Προς τους Κυρίους Επιτρόπους της εν Λονδίω Ελλην. Εκκλησίας Η Αγία Σοφία »:

Αξιότιμοι Κύριοι,

Η χρηματική συνδρομή, ήν πολλοί των αδελφών της ενταύθα Ελληνικής Εκκλησίας εχορήγησαν κατά τα τελευταία έτη δι' υμών προς την Ελληνικήν Σχολήν, ής εφορεύομεν κατ' το ήδη αξιότιμον Σχολικόν έτος, επιβάλλει εις ημάς το καθήκον να γνωστοποιήσωμεν δι' υμών προς αυτούς την παρούσαν θέσιν της Σχολής.

Τα ετήσια έξοδα της σχολής συμποσούνται εις λίρας 1400-1500. Αι δε πρόσοδοι αυτής, αν οι μαθητεύοντες ηδύναντο ν' αποτίσωσι πλήρη τα κατά τον Κανονισμόν αυτής διδάκτρα, θ' ανήρχοντο εις Λ.1452.

Αλλ' ατυχώς εκ των 21 μαθητών εφέτος μόνοι 11 πληρώνουσιν ολοσχερώς τα του Κανονισμού διδάκτρα, εις 4 δε γίνεται συγκατάβασις, και 6 διδάσκονται δωρεάν.

Ως εκ τούτου η πρόσοδος της Σχολής περιορίζεται εις Λ.1011· διά δε το εκ Λ.400 περίπου έλλειμμα η Εφορεία αναγκάζεται να προστρέξη και πάλιν εις την ευμενή συνδρομήν των αδελφών, παρακαλούσα αυτούς συγχρόνως να λάβωσιν υπ' όψιν ότι υπάρχει μεγαλειτέρα πιθανότης ν' αυξηθῇ εις το μέλλον ο αριθμός των απόρων μαθητών παρά ο των πληρώνοντων πλήρη διδάκτρα, και ν' αποφασίσωσι κατά την προσεχή συνέλευσιν των αδελφών της Εκκλησίας, αν ήναι δυνατόν, να ορισθῇ η υπέρ των απόρων μαθητών προς την Σχολήν συνδρομή διαρκής· διότι άνευ αυτής η συντήρησις της Σχολής θέλει εΐσθαι αδύνατος, και η Εφορεία μετά λύπης θέλει αναγκασθῇ να λάβη τα απαιτούμενα μέτρα προς διάλυσιν της Σχολής κατά τον Ιούλιον του προσεχώς επερχομένου έτους 1884, ότε λήγει το παρόν Σχολικόν έτος.

Επισυνάπτοντες ώδε ικανά αντίτυπα της παρούσης

προς υμάς εκθέσεως, ίνα διανεμίητε αυτά εν δέοντι καιρώ προς τους αδελφούς της Εκκλησίας, υποσημειούμεθα ευσεβάστως.

Εν Λονδίνω τη 30ή Νοεμβρίου

Οι Έφοροι της εν Λονδίνω Σχολής
ΑΡΙΣΤ. Γ. ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜ.
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΕΩΡΓ. ΚΕΦΑΛΑΣ

ΕΞ άλλου, και με ημερομηνία 1η Ιανουαρίου 1883, η Επιτροπή του Ναού της Αγίας Σοφίας Λονδίνου είχε απευθύνει την πιο κάτω τυπωμένη επιστολή προς τα μέλη της Ελληνικής κοινότητας :

« Κυρι ,
Συμμορφούμενοι τη από 15 Δεκεμβρίου, 1880, απόφασις της Συνελεύσεως των αδελφών, θεωρούμεν καθήκον ημών να γνωστοποιήσωμεν υμίν ότι το έλλειμμα της ενταύθα Ελληνικής Σχολής ανήλθε κατά το ήδη λήξαν έτος εις Λ.500.

Γινώσκοντες δε τα προς πάντα εθνικόν σκοπόν ευγενή αισθήματα της ενταύθα Ελληνικής κοινότητας, ποιούμεθα θερμην έκκλησιν προς άπαντα τα μέλη αυτής, όπως έκαστον, κατά το ενόν, προσενέγκη ό,τι προαιρείται, εις αναπλήρωσιν του ελλείμματος τούτου, ό θέλει συντελέσει εις την συντήρησιν του εθνωφελούς τούτου ιδρύματος, το οποίον μόνον ενοποιεί ημάς μετά της κοινής Πατρίδος.

Οι Επίτροποι
Μ. Ε. ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΣ., ΜΑΡΙΝΟΣ ΚΟΡΓΙΑΛΕΝΙΟΣ,
ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΤ. ΡΑΛΛΗΣ. »

Και αυτό ήταν πολύ φυσικό, αφ' ενός γιατί, όπως είδαμε, όλοι σχεδόν, όσοι πρωτοστάτησαν στην ίδρυση και όσοι στη συνέχεια ανελάμβαναν ως σχολικοί Έφοροι, ήταν οι ίδιοι που πρωτοστατούσαν και στη δημιουργία του Ναού της Αγίας Σοφίας. Και αφ' ετέρου γιατί πίστευαν ασφαλώς ότι η ύπαρξη σχολείου μέσα στα γενικώτερα πλαίσια της κοινοτικής δραστηριότητας συμπλήρωνε την ύπαρξη του Ελληνικού Ορθόδοξου Ναού. Η διατήρηση συνεπώς του Κολλεγίου αποτελούσε και δική τους υπόθεση, έστω αν τελικά το όλο εγχείρημα θεωρήθηκε σκόπιμο να εγκαταλειφθεί από έλλειψη ουσιαστικού ενδιαφέροντος εκ μέρους των γονέων να στέλλουν τα παιδιά τους στο ημερήσιο Ελληνικό Σχολείο της Κοινότητας. Δυστυχώς όμως καμμία προσπάθεια για την εξασφάλιση ικανοποιητικών πόρων δεν καρποφόρησε κι έτσι η Εφορεία της Ελληνικής Σχολής Λονδίνου αναγκάστηκε τελικά να προβεί στην αναπόφευκτη απόφαση να τερματίσει τη λειτουργία της. Η τυπωμένη ανακοίνωση της Εφορείας έχει ως εξής:

« Εν Λονδίνω, τη 22 Δεκεμβρίου, 1884.

Προς τους Κυρίους Επιτρόπους της ενταύθα Ελληνικής Εκκλησίας της Αγίας Σοφίας.

Αξιότιμοι Κύριοι,

Η ενταύθα Ελληνική Σχολή διατηρηθείσα μέχρι τούδε διά της συνδρομής, ήν κατ' έτος ελάμβανε παρά των φιλογενών Αδελφών της Εκκλησίας, περιήλθε τέλος πάντων εις την αναπόφευκτον ανάγκην να διαλυθί μετά το τέλος του παρόντος Σχολιακού έτους· διότι εκ των υπαρχόντων 17 μαθητών, εννέα μόνοι καταβάλλουσι πλήρη τα δίδακτρα, δύο δε το ήμισυ, και εξ διδάσκονται δωρεάν, ως παντελώς άποροι. Επειδή δε και εκ των εννέα πρώτων τέσσαρες μέλλουσι ν' αποφοιτήσωσι μετά το τέλος του παρόντος έτους, άλλοι δ' αντ' αυτών δεν προσδοκάται να προσέλθωσιν, η περαιτέρω διατήρησις της Σχολής φαίνεται ούσα εκ των αδυνάτων. Ταύτα γνωστοποιούντες δι' υμών, αξιότιμοι κύριοι, προς τους Αδελφούς της Εκκλησίας, τους πολλούς ευεργετήσαντας την Σχολήν, επικαλούμεθα τελευταίαν ταύτην φοράν την συνδρομήν αυτών, όπως δυνηθώμεν να συντηρήσωμεν την Σχολήν μέχρι τέλους του παρόντος Σχολιακού έτους, και μη αναγκασθώμεν να διαλύσωμεν αυτήν εν μέσω του έτους προς μεγίστην

βλάβην των εν αυτή διδασκομένων.

Ελπίζομεν δε, ότι και ταύτην την φοράν οι Αδελφοί της Εκκλησίας θα σπεύσωσιν, ως και πρότερον, εις βοήθειαν της Σχολής κατά το τελευταίον τούτο έτος αυτής, συνεισφέροντες τα προς συμπλήρωσιν των δαπανών αυτής ελλειπούσας λίρας 400 περίπου, χωρίς των οποίων κινδυνεύει να διαλυθί εν τω μέσω του Σχολιακού έτους, όπερ, ως προείπομεν, λίαν επιβλαβές αποβήσεται εις τους εν αυτή διδασκομένους.

Δέξασθε, αξιότιμοι Κύριοι, την διαβεβαίωσιν της εξαιρέτου υπολήψεως και αγάπης, εν ή διατελούμεν.

Όλως υμέτεροι

Οι Έφοροι της εν Λονδίνω Ελληνικής Σχολής
ΕΥΣΤ. Ε. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ, Δ. Μ. ΚΑΤΙΝΑΚΗΣ
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΛΑΜΠΡΥΝΟΥΔΗΣ.»

Επίτροποι της Εκκλησίας της Αγίας Σοφίας το 1884 ήταν οι Μ. Ε. Ροδοκανάκης, Π. Α. Αργέντης και Ι. Μ. Ζαρίφης, οι οικογένειες των οποίων είχαν άμεση ανάμιξη με τη δημιουργία και τη συντήρηση της Σχολής σε όλη τη διάρκεια της ζωής της. Πάντως το σημείο που πρέπει να προσέξουμε εδώ είναι ότι οι ιδρυτές του Κολλεγίου δεν ήταν πια διατεθειμένοι να επαναλάβουν την ενέργειά τους της 18ης Οκτωβρίου 1877, όταν αποφάσισαν να διαμοιραστούν το έλλειμμα των 250 λίρων που παρουσίασε τότε το Κολλέγιο, ακριβώς επειδή το έλλειμμα αυτό επαναλαμβανόταν και μάλιστα χειροτέρευε από χρόνο σε χρόνο. Γι' αυτό και είχαν καταφύγει στη συνδρομή της νεοσύστατης τότε Εκκλησίας της Αγίας Σοφίας, της οποίας οι Αδελφοί ήταν όπως είπαμε, άμεσα συνδεδεμένοι με το Κολλέγιο, αλλά χωρίς να έχουν πια το ίδιο ενδιαφέρον να στέλλουν τα παιδιά τους σε Ελληνικό Εκπαιδευτήριο.

Πάντως θα πρέπει να παραδεχτούμε ότι το πρώτο αυτό ημερήσιο Ελληνικό σχολείο στην Αγγλία, έστω κι αν επέζησε μόνο 15 χρόνια (1870-1885), εν τούτοις απέτελεσε σταθμό στην ιστορία του Ελληνισμού που είχε εγκατασταθεί μόνιμα και σταδιοδρόμισε στη Μεγάλη Βρετανία. Αναφέρουμε εδώ ενδεικτικά την αξιοπίστη κρίση του Δημητρίου Βικέλα, ο οποίος όχι μόνο ζούσε τότε στο Λονδίνο, αλλά και αποτελούσε ενεργό μέλος της εκεί Ελληνικής Κοινότητας, ήταν μάλιστα το 1872 ένας από τρεις Επιτρόπους της Ελληνικής Εκκλησίας του Σωτήρος και συνεπώς άμεσα ενδιαφερόμενος για την επιτυχία του κολλεγίου. Γράφει λοιπόν ο Βικέλας τα εξής για το Κολλέγιο : « Ιδίως ανύψωσε το διδασκαλικόν επάγγελμα ο Ιωάννης Βαλέττας, επιβληθείς εις την κοινότητα διά της αξιοπρεπείας του, τιμηθείς δε και υπό των Άγγλων διά την ελληνομάθειάν του. Η υπό την διεύθυνσίν του ιδρυθείσα εις το Λονδίνον Ελληνική Σχολή δεν ανεδείχθη μακρόβιος. Αλλ' οι Ελληνοπαίδες, όσοι εμαθήτευσαν εκεί, εδιδάχθησαν τα ελληνικά γράμματα και ήντλησαν ελληνικόν φρόνημα πολύ περισσότερον ή οι προγενέστεροι και οι μετ' αυτούς υιοί των εν Λονδίνω Ελλήνων ». Θα μπορούσαμε δε να σημειώσουμε παρεμπιπτόντως εδώ ότι, όπως καταφαίνεται και από τους διασωζόμενους καταλόγους μαθητών, η οικογένεια Λουκά Ζίφου υπήρξαν από τους πιο πιστούς υποστηρικτές του Κολλεγίου. Ο δε Ζίφος αυτός δεν είναι άλλος από τον «Λουκή Λάρα», το αριστουργηματικό αυτό μυθιστόρημα του Βικέλα που πρωτοκυκλοφόρησε σε συνέχειες στην «Εστία» και στη συνέχεια σε αυτοτελή τόμο στην Αθήνα το 1879, και μεταφράστηκε μέχρι το 1884 σε 10 ξένες γλώσσες.

(Συνεχίζεται)

ΕΠΑΦΕΣ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΜΑΡΤΙΟΣ

1. Τον επισκέφθη ο Αρχμ. Αναστάσιος Κύρης, Προήδρευσε συνεδρίας της Επιτροπής Ραδιοφώνων για το πρόγραμμα "Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ" που μεταδίδεται κάθε Δευτέρα από το LGR. Το απόγευμα τέλεσε τους Α' Χαιρετισμούς στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια στον Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου.
2. Τέλεσε τη Θ. Λειτουργία στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το βράδυ παρέστη στο Δείπνο που οργάνωσε το LGR σε ξενοδοχείο του Λονδίνου.
3. Τέλεσε τη Θ. Λειτουργία στον Ι. Ναό του Αγίου Δημητρίου στο Edmonston. Το απόγευμα προσέτι, μαζί με τον Σεβ. Μητροπολίτη Αντώνιο του Σουρως, σε Πανορθόδοξο Εσπερινό στον Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου.
4. Τέλεσε Αναγνώστο στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το απόγευμα έλαβε μέρος στην εκπομπή "Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ".
5. Τον επισκεφθήσαν διαδοχικά η Δρ Claudia Fyodorova συνοδευόμενη από τον Δρα Σωτήριου Μουσελίου, και ο κ. Δημήτριος μετά της συζύγου και φίλων τους. Το απόγευμα παρακολούθησε διάλεξη του Jonathan Porritt.
6. Τον επισκεφθήσαν διαδοχικά ο π. Στέφανος Macfield και ο Διάκονος Χριστιανός Γεωργίου. Το βράδυ προήδρευσε συνεδρίας της ΕΦΕΠΕ.
7. Παρέστη στην εγκαίνισή του Αίθρα. Χριστοφόρου Hill, ως Βοηθού Επισκόπου Stafford, που έγινε στον Αγγλικανό Καθεδρικό Ναό του Αγίου Παύλου Λονδίνου. Το βράδυ παρέστη στην παρασημοφόρηση του Sir Sigmund Sternberg που ενέγνετο στο Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου από τον Πρέσβη της Ελλάδος κ. Ηλία Γουναρή εκ μέρους της Ελληνικής Κυβερνήσεως. Στη συνέχεια παρέστη σε δείπνο στο Royal Society of Medicine.
8. Παρέστη γεύμα στην Αρχιεπισκοπή προς τιμήν του Γραμματέα της Αδελφότητας Ορθοϊκών, κ. Αθανασίου Αρβανίτη και της συζύγου του. Το απόγευμα τον επισκέφθη ο κ. Χρήστος Πουλάκης. Στη συνέχεια τέλεσε τους Β' Χαιρετισμούς στο παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και αργότερα στον Ι. Ναό Αγίων Κωνίνων και Ελένης στο Croydon, όπου προήδρευσε και συνεδρίας της Αδελφότητας Κυρίων της Κοινότητας. Το βράδυ παρακάθηκε σε δείπνο στο Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου μαζί με τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Αδελφότητας Ορθοϊκών "Η Παμμακάριτος".
9. Τέλεσε Μέγαν Εσπερινό στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Αργότερα παρέστη σε δείπνο που οργάνωσε η Αδελφότητα Ορθοϊκών του Οικουμενικού Πατριαρχείου σε κεντρικό ξενοδοχείο του Λονδίνου.
10. Τέλεσε τη Θ. Λειτουργία στον Ι. Ναό Αγίου Αντωνίου στο Holloway του Λονδίνου. Αργότερα ευλόγησε τους γάμους του Ανδρέα Δημητρίου και της Αλεξίας Κωνσταντίνου στον Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας.
11. Παρέστη σε εκδήλωση της Κοινωνολογίας που έγινε στο Westminster Abbey παρουσία της Βασιλίσσης Ελισάβετ. Αργότερα τον επισκεφθήσαν οι Σάββας Χαραλπίδης και Γιαννίνα Παπαδοπούλου.
12. Τον επισκεφθήσαν διαδοχικά η Σταματία Κοττάκη, ο Κλέανδρος Κουρτουμπελίδης και η Μαργαρίτα Κραμπουτού. Το μεσημέρι παρέδωσε γεύμα προς τιμήν της Λαίδης Duncan, Δρος Claudia Ivanova Fyodorova, της Δρος Svetlana Yegorova-Johnstone και Δρος Βασιλικής Σπυρίδου. Αργότερα τον επισκέφθη ο Αρχμ. Παντελεήμων Τσορμπατζόγλου. Στη συνέχεια παρέστη σε εκδήλωση της Φιλανθρωπικής Οργανώσεως Ελληνίδων Κυρίων και το βράδυ προήδρευσε συνεδρίας της Ολομελείας του Κεντρικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου της Αρχιεπισκοπής.
13. Το μεσημέρι παρέστη σε εκδήλωση προς τιμήν της Μητέρας στους χώρους του Καθεδρικού Ναού της Παναγίας Wood Green. Αργότερα τον επισκεφθήσαν αντιπρόσωποι της Κοινότητας Απ. Ανδρέου Birmingham. Το απόγευμα τέλεσε τους Γ' Χαιρετισμούς στον Ι. Ναό της Παναγίας στο Nottingham.
15. Τον επισκεφθήσαν διαδοχικά ο Ευθύμιος Σαμολαδάς, ο Brian Butler και η Maria Straugh. Ακολούθως μετέβη στο Liverpool όπου τέλεσε τους Χαιρετισμούς στον εκεί Ι. Ναό του Αγίου Νικολάου. Το βράδυ παρακάθηκε σε δείπνο που παρέδωσε προς τιμήν του το ζεύγος Δημητρίου και Μαρίας Σερνίου.
16. Τέλεσε τη Θ. Λειτουργία στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου στο Liverpool, χειροτόνησε ο Διάκονο του υποδιόκονο Δανιήλ Fyles στον οποίο έδωσε το όνομα Χριστόδουλος προς τιμήν του εορταζομένου την ημέρα εκείνη Αγίου. Στη συνέχεια παρακάθηκε σε γεύμα που παρέδωσε προς τιμήν του οι Κυρίες της Βοηθήτικης Αδελφότητας. Το βράδυ τέλεσε τους Χαιρετισμούς στον Ι. Ναό της Παναγίας Manchester και στη συνέχεια παρακάθηκε σε δείπνο που παρέδωσε προς τιμήν του το ζεύγος Πανίκου και Δώρας Παναγιώ.
17. Τέλεσε τη Θ. Λειτουργία στον Ι. Ναό της Παναγίας στο Manchester, οπότε και χειροτόνησε σε πρεσβύτερο τον Αρχιδιάκονο Αλεξάνδρο Sidorowicz. Στη συνέχεια παρακάθηκε σε γεύμα που παρέδωσε προς τιμήν του το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο. Το απόγευμα τέλεσε τρισάγιο στον τάφο του Αρχμ. Βαρνάβα Burton στην Ι. Μονή Προφήτου Ηλίου στο New Mills, Powys της Ουαλίας.
18. Παρακάθηκε σε γεύμα στην Αρχιεπισκοπή με τον Σεβ. Αργυρό Στάκη. Το απόγευμα τον επισκεφθήσαν ο Ανδρέας Ιωαννίδης και ο Αντώνιος Κωνσταντινίδης (Διευθυντής Δημοτικής Εκπαιδεύσεως και Διευθυντής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου της Κύπρου αντιπρόσωποι). Αργότερα προήδρευσε συνεδρίας της ΕΦΕΠΕ στην οποία παρέστησαν και οι ως άνω Κύπριοι επισήμοι.
19. Παρέστη σε δείπνο στο Chelsea House, Westminster, όπου συζητήθηκαν θέματα αφορώντα την πρόταση στην εσχολή μας. Το βράδυ τέλεσε τους Χαιρετισμούς στην Κοινότητα Απ. Ανδρέου Egham και Windsor.
20. Τον επισκεφθήσαν διαδοχικά η Κωνσταντίνη Ξενούδη, η Όλγα Παπά, η Λέλα Βιολάρη και ο Δρ Vladislav V. Arzhanoukhin του Παιδαγωγικού Πανεπιστημίου στην Πετρούπολη της Ρωσίας. Αργότερα παρακάθηκε σε γεύμα στην Αρχιεπισκοπή με τους Καλλή Λευκαρίτη, Νικόλαο Καραντίκη, Αυξέντιο Αυξέντιου και Κύπριο Νικόλα. Αργότερα τέλεσε τρισάγιο για τον Πέτρο Φραγκεσκήδης στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Στη συνέχεια τον επισκεφθήσαν διαδοχικά ο Νικόλαος Παπαχρήστου και ο πρωτοπρ. Αλέξανδρος Cherny. Αργότερα παρέστη σε έκθεση Βυζαντινών Εικόνων της Συλλογής Λάτση στο Bridgewater House.
21. Τον επισκεφθήσαν διαδοχικά ο Δρ Παναγιώτης Στυλιανού και οι Ανδρέας Αγαθού και Σπύρος Νεοφύτου.
22. Τον επισκεφθήσαν εκπρόσωποι του Καθεδρικού Ναού Αγ. Νικολάου Δυτ. Λονδίνου και αργότερα ο Ανδρέας Γεωργίου. Στη συνέχεια παρέστη στη σχολική γιορτή του Ελληνικού Κολλεγίου με την ευκαιρία της 25ης Μαρτίου. Το απόγευμα τέλεσε τους Α' Χαιρετισμούς στο παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και αργότερα στον Ι. Ναό Αγίων Κοσμά και Δαμιανίου των Αναργύρων στο Gospel Oak του Λονδίνου. Το βράδυ παρέστη στην ετήσια κοινωνική εκδήλωση που οργάνωσε η Ελληνική Ορθόδοξη Φιλανθρωπική Οργάνωση Μ. Βρετανίας σε κεντρικό ξενοδοχείο του Λονδίνου.
23. Τον επισκεφθήσαν τα μέλη της Χορωδίας της Μουσικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης.
24. Τέλεσε τη Θ. Λειτουργία και τη Δοξολογία για την 25η Μαρτίου στον Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Το απόγευμα παρέστη στον Εορτασμό της 25ης Μαρτίου που οργάνωσαν οι Παροικιακές Οργανώσεις. Αργότερα τέλεσε Εσπερινό στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής.
25. Τέλεσε τη Θ. Λειτουργία στον Καθεδρικό Ναό της Παναγίας Wood Green, όπου και χειροτόνησε σε πρεσβύτερο τον διάκονο Παναγιώτη Sanders. Τέλεσε επίσης τη Δοξολογία της 25ης Μαρτίου και στη συνέχεια παρακάθηκε σε γεύμα που παρέδωσε προς τιμήν του η Κοινότητα. Το απόγευμα τέλεσε τους Χαιρετισμούς στον Ι. Ναό Αγίων Παντελεήμονος και Θεοδώρου στο Eastbourne και στη συνέχεια προήδρευσε συνεδρίας των μελών της Κοινότητας της Κοινότητας. Αργότερα παρακάθηκε σε δείπνο που οργάνωσε ο Δρ. Παναγιώτης Στυλιανού και η Σόνια Σκουφάρη.
26. Τέλεσε την Προηγιασμένη στον Ι. Ναό Παντελεήμονος και Θεοδώρου στο Eastbourne. Στη συνέχεια η Κοινότητα παρέδωσε γεύμα προς τιμήν του στο Ελληνικό Εορταστικό "Αθήνα". Επιστρέφοντας στο Λονδίνο προήδρευσε συνεδρίας της Επιτροπής για τις επιδιορθώσεις του Αρχιεπισκοπικού Οίκου.
27. Τον επισκέφθη ο Bede Gerrard. Το απόγευμα τέλεσε τον Αποδείπνο στο παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Αργότερα ευλόγησε την έκθεση Εικόνων στην Γκαλερί Αντνιού στο Knightsbridge του Λονδίνου.
28. Τέλεσε τους Χαιρετισμούς στον Ι. Ναό Προφήτου Ηλίου Reading. Αργότερα προήδρευσε συνεδρίας της τοπικής Επιτροπής με θέμα την αγορά ιδιοκτητή Ναού για την Κοινότητα.

29. Τον επισκέφθησαν οι σε Αλβανίας ομογενείς Ηλίας Τασούλας, Σωτήρης Κυριάκης, Κωνσταντίνος Μακριαβλής. Το απόγευμα τέλεσε τον Ακάθιστο Ύμνο στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια στον Καθεδρικό Ναό Αγίου Νικολάου Δ. Λονδίνου.
30. Τέλεσε τη Θ. Λειτουργία στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου στο Southampton. Ακολούθως μετέβη στο Βοιμπόμεν και συνεργάστηκε με τα μέλη της τοπικής Κοινότητας για την αγορά Ναού για την Κοινότητα. Στη συνέχεια παρακάθηκε σε δείπνο που παρέδωσε προς τιμήν του το ζεύγος Σπύρου και Άννης Ιωαννίδου.
31. Τέλεσε την Θ. Λειτουργία στον Ι. Ναό Αγίου Νικολάου στο Southampton. Επιστρέφοντας στο Λονδίνο παρέστη στη σχολική γιορτή που οργάνωσαν τα Ελληνικά Σχολεία Αγίου Νεκταρίου, Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης, και Tooting, Croydon. Στη συνέχεια τον επισκέφθη ο Ελληνορουμάνος Διάκονος Χριστιανός Γεωργίου με την οικογένειά του.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

1. Προήδρευσε συνεδρίας της Επιτροπής για τις επιδιορθώσεις του Αρχιεπισκοπικού Οίκου. Αργότερα τον επισκεφθήσαν διαδοχικά ο Αρχμ. Ησάις Σιμωνοπετρίτης, οι Σταύρος Παπαδόπουλος και Καλλιόπη Μιχαλοκοπούλου, και ο Διάκονος Ελευθέριος Ευαγγέλιου. Παρεχώρησε συνέντευξη στο Hellenic TV του Λονδίνου και το βράδυ παρακάθηκε σε δείπνο με τον Βασίλ Χ' Ιωάννου.
2. Προήδρευσε συνεδρίας των Κηδεμόνων του Μοναστηρίου του Προφήτου Ηλίου στην Ουαλία. Τον επισκέφθη η Μορφωτική Ακόλουθος της Ελληνικής Πρεσβείας και Βικτωρία Σολωμίδου. Παρακάθηκε σε γεύμα με τον Αρχμ. Κύριλλο Tenner και τον Ηγούμενο Δεσπίο του Blaenau Ffestiniog. Παρέστη σε δείπνο που οργάνωσε ο Επισκόπος Συμβούλου της Υπάτης Αρμοστείας της Κύπρου σε κεντρικό ξενοδοχείο του Λονδίνου. Το βράδυ προήδρευσε συνεδρίας της ΕΦΕΠΕ.
3. Τον επισκέφθη ο Αρχμ. Σπυρίδων Μακρινάκης. Το βράδυ προήδρευσε συνεδρίας των Κηδεμόνων του Αρχιεπισκοπικού Οίκου.
4. Παρέστη στα εγκαίνια Εκθέσεως για την "Βυζαντινή Τέχνη" στο Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου.
5. Τέλεσε την Προηγιασμένη στον Καθεδρικό Ναό της Παναγίας στο Wood Green και στη συνέχεια παρακολούθησε το Δεύτερο Συνέδριο της Ελληνικής Ορθόδοξης Νεολαίας, στο οποίο και μίλησε.
6. Τον επισκεφθήσαν διαδοχικά η Καίτη Αλεξάνδρου και ο Ευάγγελος και Βασιλική Κατούρα.
7. Τέλεσε τη Θ. Λειτουργία των Βαίων στον Ι. Ναό Αγίου Λαζάρου στο Forest Gate του Λονδίνου. Το απόγευμα τέλεσε την Ακολουθία του Νημφίου στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια στον Ι. Ναό Αγίας Αικατερίνης Barnet.
8. Τέλεσε την Ακολουθία των Γρών στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το απόγευμα τέλεσε την Ακολουθία του Νημφίου στον Ι. Ναό Αγίου Ιωάννου Βαπτιστού στο Hatfield του Λονδίνου.
9. Τέλεσε την Ακολουθία των Γρών στο παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το απόγευμα τέλεσε την Ακολουθία του Νημφίου στον Ι. Ναό Αγίου Νεκταρίου στο Battersea του Λονδίνου.
10. Τέλεσε την Προηγιασμένη στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Αργότερα τέλεσε την κηδεία της Μαρίας Κυριάκου στον Καθεδρικό Ναό της Παναγίας Wood Green. Το απόγευμα τέλεσε την Ακολουθία του Αγίου Ευχελαίου στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια στον Ι. Ναό του Αγίου Δημητρίου Edmonston.
11. Τέλεσε τη Θ. Λειτουργία στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το βράδυ τέλεσε την Ακολουθία των Δώδεκα Ευαγγελίων στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια στον Καθεδρικό Ναό των Αγίων Πάντων Λονδίνου.
12. Τέλεσε την Ακολουθία των Μεγάλων Γρών και της Αποκαθλώσεως του Σώματος του Χριστού στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το βράδυ τέλεσε την Ακολουθία του Επιστάου στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια στον Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου.
13. Τέλεσε τη Θ. Λειτουργία στον Καθεδρικό Ναό της Παναγίας Wood Green. Το βράδυ τέλεσε την Ακολουθία της Αναστάσεως του Κυρίου στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια στον Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου, όπου τέλεσε επίσης και τη Θ. Λειτουργία της Αναστάσεως.
14. Τέλεσε τον Εσπερινό της Αγίας στον Καθεδρικό Ναό των Αγίων Πάντων Λονδίνου.
15. Μετέβη στο Τοργάμ, όπου τέλεσε Μέγαν Εσπερινό στον αυτό Ι. Ναό Αγίου Ανδρέου.
16. Μετέβη στο Plympton, όπου τέλεσε τη Θ. Λειτουργία στον αυτό Ι. Ναό των Αγίων Δημητρίου και Νικητή.
17. Μετέβη στο Ponsanotto, όπου τέλεσε τη Θ. Λειτουργία στο αυτό Παρεκκλήσιο του Αρχαγγέλου Μιχαήλ και Αγίου Πιραν.
18. Τον επισκεφθήσαν διαδοχικά η Ουρανία McRae, ο π. Κωνσταντίνος Τσιτσέλλης με την πρεσβυτέρα και την κόρη τους, οι Ανδρέας Στυλιανού και Ευθύμιος Φαίδωνος, και ο Γεώργιος Γιακουμή.
19. Τον επισκεφθήσαν διαδοχικά ο πρώην πρέσβης της Κύπρου στην Αυστραλία Πρόκοπος Βανέλης, ο Χρήστος Κουμπάρης και ο Διάκονος Χριστιανός Γεωργίου.
20. Τον επισκεφθήσαν διαδοχικά οι Χρήστος Πρωτοπαπάς και Γεώργιος Χατζηφάνης, ο Στέφανος Γρυπάρης και ο Ανδρέας Σιμού.
21. Τέλεσε τη Θ. Λειτουργία στη Θ. Λειτουργία στον Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου στο Kingston-upon-Thames. Το απόγευμα ανεχώρησε για την Αθήνα.
22. Επισκέφθη την Αρχιεπισκοπή Αθηνών και αναμνηστική με τον Επίσκοπο Μαρθάριον Μελίτινα. Αργότερα επισκέφθη την οικία του ανειμίτου του Παναγιώτη Γκόρκα και στη συνέχεια παρέστη στους Εορτασμούς για τα 160 χρόνια από της ίδρύσεως των Αρσκακίων Εκπαιδευτηρίων, τα οποία προεδρεύονται από τον Καθηγητή Γεώργιο Μπρατζίτση.
23. Επέστρεψε από την Αθήνα. Το μεσημέρι τον επισκέφθη ο Αναπληρωτής Υπουργός Εξωτερικών Γεώργιος Ρωμανός συνοδευόμενος από τον Γενικό Πρόξενο της Ελλάδος Γεώργιο Κουτσούλα και τον Σπύρο Λαμπρινό της συνοδείας του Υπουργού.
24. Παρέστη σε δείπνο στην Πρεσβεία του Ισραήλ με την ευκαιρία της επετείου των 48 χρόνων από της ίδρύσεως του Κράτους του Ισραήλ. Το απόγευμα τον επισκεφθήσαν διαδοχικά η Όλγα Παπά και ο Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων Χρυσόστομος, ο οποίος και παρακάθηκε σε δείπνο στην Αρχιεπισκοπή.
25. Τον επισκεφθήσαν διαδοχικά ο Καθηγητής Αθανάσιος Αγγελόπουλος (Πρόεδρος του Ινστιτούτου Εθνικών και Φαρμακευτικών υποθέσεων) συνοδευόμενος από τον Σταύρο Παναοπούλου και την Χριστίνα Ιωάννου, και ο Φοίβος Σταυρινίδης μετά της συζύγου του. Το βράδυ παρέστη σε δείπνο που οργάνωσε το Συμβούλιο Χριστιανών και Ιουδαίων.
26. Υπεδέχθη στο αεροδρόμιο τον Σεβασμιώτατον Μητροπολίτη Εφέσου Χρυσόστομο. Αργότερα μετέβη στις ανεπίσημες επαφές των αντιπροσώπων του Οικουμενικού Πατριαρχείου με την Αγγλικανική Εκκλησία και στη συνέχεια σε γεύμα που παρέδωσε ο Αρχιεπίσκοπος Καντωναρίας στην επίσημη κατοικία του Επισκόπου του Λονδίνου.
27. Έλαβε μέρος και πάλιν στη επαφή με την Αγγλικανική Εκκλησία και αργότερα παρέστη σε εσπερινό που ετελέσθη στο Westminster Abbey, με την ευκαιρία των επαφών αυτών.
28. Τέλεσε τη Θ. Λειτουργία ομού μετά των λοιπών Πατριαρχικών Αντιπροσώπων στον Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Στη συνέχεια παρέδωσε γεύμα προς τιμήν των Πατριαρχικών Αντιπροσώπων και Εκπροσώπων της Αγγλικανικής Εκκλησίας. Αργότερα ευλόγησε τους γάμους του Χαράλαμπε Παρή και της Luiza Urban στον Καθεδρικό Ναό Τιμίου Σταυρού και Αρχαγγέλου Μιχαήλ Hendon. Στη συνέχεια προήδρευσε του Συνεδρίου της ΕΦΕΠΕ στους χώρους της εκεί Κοινότητας.
29. Τον επισκεφθήσαν διαδοχικά ο Aleksandr Siner συνοδευόμενος από τον Howard και Dorothy Sun ο πατήρ Αναστάσιος Γιαννί με της πρεσβυτέρους του ο Πρωτοπρ. Alexander Cherny, οι Χριστίνα Ιωάννου και Κωνσταντίνη Ξενούδη ο Κωνσταντίνος Καρπενιώτης και η Μαρία Ταμπουκού. Στη συνέχεια παρέστη σε συνεδρίας του Συνεδρίου Ελληνορθόδοξων Κοινοτήτων Μ. Βρετανίας και της Γραμματείας του ΕΦΕΠΕ.
30. Τον επισκεφθήσαν διαδοχικά ο Εμμανουήλ Κανάρης, ο Παναγιώτης Νεοφύτου με τον γιο του "Η Χριστίνα Ιωάννου" και οι Παναγιώτης, Στέλιος και Ανδρέας Στυλιανού.

HIS EMINENCE ARCHBISHOP GREGORIOS' DIARY

MARCH

1. His Eminence the Archbishop received Archimandrite Anastasios Kyrris in the morning, and then presided at a meeting of the Committee responsible for the "Voice of the Church" broadcasts on London Greek Radio (LGR). In the evening, he presided at the First Service of the Salutations of the Virgin in the chapel of the Archdiocese and, later, at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater.
2. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy in the chapel of the Archdiocese. In the evening, he attended the Dinner given by London Greek Radio at the Royal National Hotel.
3. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. Demetrius in Edmonton. In the evening, he presided, together with Metropolitan Anton of Surozh (of the Russian Orthodox Church), at Pan-Orthodox Vespers at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater and in which members of the various Orthodox jurisdictions in Great Britain participated.
4. In the morning, he presided at the Divine Liturgy in the chapel of the Archdiocese. Later, he participated in the first ninety-minute broadcast entitled "The Voice of the Church" that London Greek Radio is to put out every Monday.
5. During the afternoon, he received Dr. Claudia Fyodorova (who was accompanied by Dr. Soterios Mousselinas), and Mr & Mrs Dimitriou and friends. In the evening, he attended the Fifth Alison Barnard Memorial Lecture delivered at the Royal Institution by Jonathan Porritt (a leading spokesman of the Green Movement in Britain) and entitled "Bringing Religious Education down to Earth".
6. During the afternoon, he received Father Stephen Maxfield, and Father Deacon Cristian Gheorghiu. In the evening, he presided at a meeting of EFPEE.
7. In the morning, he was present at the consecration of the Revd. Christopher Hill as Anglican Bishop Suffragan of Stafford (in the Diocese of Lichfield) in St. Paul's Cathedral. In the evening, he participated in the ceremony held at the Hellenic Centre at which the Ambassador of the Republic of Cyprus, Mr. Christodoulos Christodoulou, presented to the Order of Honour "in recognition of his outstanding work in the field of interreligious understanding worldwide". Afterwards, he attended the reception held at the Royal Society of Medicine.
8. He entertained Athanasios Arvanitis (Secretary General of "Pammakaristos", the Association of Officers of the Great Church of Christ) and his wife to lunch. In the afternoon, he received Mr. Christopoulos. In the evening, he attended the Second Service of the Salutations of the Virgin in the chapel of the Archdiocese. Later, he presided at the same service at the church of St. Constantine & Helen in Upper Norwood (Croydon), and then chaired a meeting of the parish's Ladies' Committee. Returning to central London, he attended a working-dinner given in honour of members of the governing committee of the "Pammakaristos" organisation at the Hellenic Centre.
9. He presided at Great Vespers in the chapel of the Archdiocese. Present at the service were a large number of the Archdiocesan Officers of the Great Church of Christ, as well as Officers from abroad. In continuation, the Officers held a dinner at Claidge's Hotel.
10. In the morning, he presided at the Divine Liturgy at the church of Sts. Anthony & John the Baptist and the Holy Trinity in Holloway. In the afternoon, he blessed the marriage of Andreas Dimitriou and Alexia Konstantinou at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater.
11. In the afternoon, he attended the Commonwealth Day Observance held in Westminster Abbey in the presence of Her Majesty the Queen. In the evening, he received Savvas Hariadis and Panayiotis Miliadiou.
12. During the morning, he received Mrs. Stamati Kottaki, Kleantich Kourtopoulidis, and Miss Maria Karambousa. At midday, he entertained Lady Dundon, Dr. Claudia Ivanova Fyodorova, Dr. Svetlana Yegorova-Johnstone, and Dr. Vassiliki Spounou to lunch. In the afternoon, he received Archimandrite Panteleimon Tsozbatzoglou. Afterwards, he attended the Hellenic Community Benevolent Fund's Charity Tea Party at Claidge's Hotel. In the evening, he presided at a meeting of the Central Educational Committee.
13. At midday, he attended a Mothers' Day lunch held in the hall of St. Mary's Cathedral in Wood Green. Later, he received a delegation from the Cathedral parish of Birmingham. In the evening, he presided at the Service of the Salutations of the Virgin in Northampton.
14. During the morning, he received Ethymios Samoladas, Brian Butler, & Mrs. Maria Straugh. At midday, he left for Liverpool where, in the evening, he presided at the Third Service of the Salutations of the Virgin at the church of St. Nicholas. Afterwards, he was entertained to supper by the family of Dimitrakis and Maria Serghiou.
15. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. Nicholas in Liverpool. During the course of which he ordained subdeacon Daniel Fyles to the diaconate, giving him the name of Christodoulos in honour of the saint whose feastday it was. The Liturgy was attended by the pupils of the local Greek School. Afterwards, he attended a luncheon given by the Ladies' Auxiliary Society and the local Community's Committee. In the evening, he presided at Vespers at the church of the Annunciation in Manchester. Afterwards, he was entertained to supper by the family of Panicos and Dora Panayi.
16. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of the Annunciation in Manchester, during the course of which he ordained Archdeacon Alexander Sidorowicz to the priesthood. Afterwards, he attended a luncheon given by the church's Committee. In the evening, he read a Trisagion over the body of Archimandrite Barnabas Burton (1915-1996) at the Monastery of the Prophet Elias in New Mills, Poches (Wales).
17. At midday, he entertained Sir Leo Stakis to lunch. In the evening, he received Andreas Ioannidis (Director of Primary Education in Cyprus) and Adonis Konstantinidis (Director of the Physical Institute of Cyprus). Afterwards, the members of the EFPEE had the opportunity to meet his guests.
18. During the day, he participated in the National Poverty Hearing held at Church House, Westminster, organised to give people with direct experience of poverty an opportunity to speak for themselves and to share their insights. In the evening, he presided at the Service of the Salutations of the Virgin in the chapel of Royal Holloway, University of London (Egham).
19. During the morning, he received Mrs. Konstantini Xenoudi, Miss Olga Pappa, Mrs. Lela Vassiliou, and Dr. Vlasios Gerasimidis, all of the Department of Religious Studies of the Herzen State Paedagogical University of Russia in St. Petersburg. He entertained Kallik Lefkaritis, Nikolaos Karandakis, Alexantis Akenliou and Kypros Nicholas to lunch. In the afternoon, he read a Trisagion for Petros Frankesidis in the chapel of the Archdiocese. Later, he received Nikolaos Papachristou, and Protopresbyter Alexander Cherney. In the evening, he attended a private view of the exhibition "The Survival of Byzantine Sacred Art" at Bridgewater House.
20. In the morning, he received Dr. Panayiotis Stylianou. During the evening, he received Andreas Agathou who was accompanied by Spyros Neophytou. He was entertained to supper by the family of Spyros Neophytou.
21. In the morning, he first received a deputation from the Cathedral of St. Nicholas in Shepherd's Bush and then Andreas Georgiou. In the afternoon, he attended the Hellenic College of London's Greek Independence Day Celebrations. In the evening, he presided at the Second Service of the Salutations of the Virgin in the chapel of the Archdiocese and, afterwards, at the church of St. George's in Ealing in Gospel Hour. Later, he attended the Greek Independence Day Ball organised by the Greek Orthodox Charity Organisation at the Grosvenor House Hotel.
22. During the afternoon, he received members of the Choir of the Musical Academic Union of Thessaloniki (Greece).
23. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater in which the Musical Academic Union of Thessaloniki participated (as it did the following day in Wood Green). He then presided at the Te Deum for Hellenic Independence Day held in continuation. Afterwards, he attended a reception held at the Embassy of the Hellenic Republic. In the afternoon, he attended a celebration organised by the Pan-Cypriot Federation to commemorate 25th March 1821. Later, he presided at Vespers in the chapel of the Annunciation within the Archdiocesan Centre at Thyateira House.
24. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Cathedral of the Dormition of the Mother of God in Reading. During the course of which he ordained a Deacon Panarotis Sanders to the priesthood. Afterwards, he presided at a Te Deum on the occasion of the Hellenic National Day, and he then attended a luncheon given by the church's Committee. In the evening, he presided at the Service of the Salutations of the Virgin at the church of Sts. Panteleimon & Theodore in Eastbourne and, in continuation, at a meeting of the local Community. He was entertained to supper by the family of Mikis and Sonia Skoufandis.
25. During the morning, he received a deputation from the church of Sts. Panteleimon & Theodore in Eastbourne. Afterwards, he was entertained to lunch by the local Community at the Athens restaurant. Returning to London, he presided at a meeting of the Thyateira House Reluctantment Committee.
26. In the afternoon, he received Bede Gerrard. In the early evening, he celebrated Compline of the Great Canon in the chapel of the Archdiocese. Later, he blessed the opening of the Easter exhibition "A Passion for Icons" at the Maria Andipa and Son Icon Gallery in Knightsbridge.
27. In the evening, he presided at the Service of the Salutations of the Virgin in Reading. Prior to the service, he visited a disused Methodist church and its ancillary buildings which have been

- proposed for use by the Orthodox. He also presided at a meeting of the local Community.
  29. In the afternoon, he received Ilias Tasoulas, Stathis Kyriazakis (Chairman of Albanian "Omnia"), Konstantinos Makariadis and others. In the evening, he attended the Akathist Hymn in the chapel of the Archdiocese. Later, he presided at the same service at the Cathedral of St. Nicholas in Shepherd's Bush.
  30. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. Nicholas in Southampton, after which he received the pupils of the Greek school and the leaders of the local Community. He then went to Bournemouth where he met the local Community and visited a redundant Anglican church which has been proposed for use by the Orthodox. He was entertained to supper by Spyros and Anna Ioannidis.
  31. In the morning, he again celebrated the Divine Liturgy in the church in Southampton. Returning to London, he attended the Independence Day Celebrations organised by the Greek Orthodox Communities of the Church of St. Neactarius, Battersea, and Sts. Constantine & Helen, Croydon; and those of Tooting, Croydon, and Streatham. Later, he received Deacon Cristian Gheorghiu, his wife and family.
- ## APRIL
1. In the morning, he presided at a meeting of the Thyateira House Building Committee. During the afternoon, he received Archimandrite Isaias Simonopetritis, and Stavros Panosopoulos & Miss Kalliroe Michalakopoulou. In the mid-afternoon, he was interviewed by Hellenic TV. Later, he received Deacon Eleftherios Evangelou. He had supper with Vassos Hadjiannou.
  2. He presided at a meeting of the Trustees of Myynydy Sant Elias (the Monastery of St. Elias in Wales). Later, he received Miss Victoria Solomonidou, Cultural Attache of the Hellenic Embassy. He entertained Archimandrite Kyriell Jenner and Hegumen Denioli of Blaenau Ffestiniog to lunch. In the evening, he attended a cocktail reception held at the Langham Hilton at the invitation of the Cyprus High Commission Trade Centre and the Cyprus-British Chamber of Commerce and Industry to mark the C.B.I. Seminar "Business Opportunities in Cyprus". Later, he presided at a meeting of E.F.F.E.P. in Wood Green.
  3. He presided at a meeting of the Trustees of Myynydy Sant Elias in the evening, he presided at a meeting of the Trust of the Archdiocese.
  4. In the evening, he attended the opening of the "Survival of Byzantine Art" exhibition at the Hellenic Centre.
  5. In the morning, he celebrated the Pre-Sanctified Liturgy at the Cathedral of the Dormition of the Mother of God in Wood Green, and then gave the keynote address to the Second Greek Orthodox Youth Workshop being held there.
  6. During the morning, he received Dr. Kad Alexandrou, and Evangelos & Vassiliki Katsouras.
  7. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy of Palm Sunday at the church of Sts. Lazarus & Andrew in Forest Gate. In the evening, he presided at the Service of the Bridgroom: first in the chapel of the Archdiocese, and then in Barnet for the Community of St. Catherine.
  8. In the morning, he presided at the Hours and Vespers in the chapel of the Archdiocese. In the evening, he presided at the Service of the Bridgroom at the church of St. John the Baptist in Harringay.
  9. In the morning, he presided at the Hours and Vespers in the chapel of the Archdiocese. In the evening, he presided at the Service of the Bridgroom: first in the chapel of the Archdiocese and then at the church of St. Neactarius in Battersea.
  10. In the morning, he celebrated the Pre-Sanctified Liturgy in the chapel of the Archdiocese. In the afternoon, he presided at the funeral of Mrs. Maria Kyriakiou at the Cathedral of the Dormition in Wood Green. In the evening, he presided at the Sacrament of Holy Oil: first in the chapel of the Archdiocese, and then at the church of St. Demetrius in Edmonton.
  11. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy in the chapel of the Archdiocese. In the evening, he presided at the Service of Twelve Gospel readings: first in the chapel of the Archdiocese, and then at the Cathedral of All Saints in Camden Town.
  12. In the morning, he presided at the Royal Hours and Vespers of the Deposition of the Body of Christ in the chapel of the Archdiocese. In the evening, he presided at Matins of the Great Saturday and the Epitaphios procession: first in the chapel of the Archdiocese, and then at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater.
  13. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Cathedral of the Dormition in Wood Green. In the evening, he celebrated the Service of the Resurrection: first in the chapel of the Archdiocese, and then at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater where, in continuation, he celebrated the Easter Liturgy.
  14. In the evening, he presided at the Vespers of Love ("Agape") at the Cathedral of All Saints in Camden Town.
  15. In the morning, he left for a pastoral visit to the West Country where, in the afternoon, he presided at Vespers at the church of St. Andrew in Torquay. Afterwards, he held a meeting with the local Community, and was entertained to supper by Andreas and Eleni Eleftheriou.
  16. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of Sts. Demetrius & Nicolas in Plymouth. Afterwards, the local Community entertained him to lunch at the New Continental Hotel. In the afternoon, he went to inspect the building that is to be acquired by the Community as its new place of worship, and he then visited the home of Eleftherios Hagiavannos, chairman of the Council of the West Country. In the evening, he was entertained to supper by Antonis and Yiannoula Michail at their restaurant.
  17. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the newly-acquired chapel of the Archangel Michael and St. Piran in Ponsanooth near Falmouth. Afterwards, he was entertained to lunch at the Marina Restaurant in Falmouth by local Orthodox Christians. He returned to London in the evening.
  18. During the morning, he received Mrs. Ourania McRae: Father, Konstantinos Tsitsellis together with his wife, daughter and grandchild; & Andreas Stylianou and Ethymios Phaedonos. During the afternoon, he received Georgios Yiakoumou.
  19. During the morning, he received Prokopis Vanezis, and Christos Koupparis. In the afternoon, he received Deacon Cristian Gheorghiu.
  20. During the day, he received Christos Protopapas & Georgios Hadjiifanis, Stephanos Gniparis, and Andreas Symeou & Mr. Samai.
  21. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. George in Kingston-Tenby. In the afternoon, he attended a service of the Holy Eucharist at the Lydra Marriott Hotel.
  22. In the morning, he was received at the Archdiocese of Athens by Bishop Meliton of Marathon. Later, he was entertained to lunch by his nephew, Panayiotis Yiorkas. In the evening, he attended the celebrations to mark the 160th anniversary of the Philikepaedefiki Etateira (Arsakeia Schools).
  23. He returned from Greece at midday. In the afternoon, he received the Hellenic Alternate Minister for Foreign Affairs, Mr. Christodoulos Christodoulou, accompanied by Spyros Lambridis (Secretary at the Ministry) and the Hellenic Consul-General in the United Kingdom.
  24. At midday, he attended a Vin d'Honneur at the Israeli Ambassador's residence on the occasion of the 48th Anniversary of the Independence of the State of Israel. In the afternoon, he received Metropolitan Chrysostomos of Myra on his arrival from Constantinople, and entertained him to supper.
  25. During the morning, he received Professor Athanasios Angelopoulos (Chairman of the Institute for National and Religious Affairs) accompanied by Stavros Panosopoulos and Miss Christina Ioannou; and Mr & Mrs Fivos Stavrinidis. In the evening, he attended a reception given by the Secretary of State for Foreign and Commonwealth Relations at Lancaster House in aid of the Council of Christians and Jews and the International Council of Christians and Jews.
  26. In the morning, he went to Heathrow Airport to greet Metropolitan Chrysostomos of Ephesus on his arrival in this country. Later, he participated in the first day of the Informal Talks held between representatives of the Orthodox and Occumenical Patriarchate and the Archbishop of Canterbury Dr. George Carey, and ended with Tea at the residence of the Rt. Revd. Richard Chartres (Anglican Bishop of London). A dinner party was given at The Atrium.
  27. In the morning, he participated in the second day of the Informal Talks, luncheon at Novotel Waterloo, and later attending the evening act of worship in Westminster Abbey. A dinner party was given at La Rive Gauche.
  28. During the morning, he celebrated the Divine Liturgy together with the other Orthodox delegates at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater. In continuation, he hosted a lunch for the Orthodox and the Anglican delegates to the Talks at the Embassy Hotel. In the afternoon, he blessed the marriage of Charalampos Paphitis and Luiza Urban at the Cathedral of the Holy Cross and St. Michael in Hendon. In continuation, he attended the E.F.F.E.P. Conference held in the adjoining hall.
  29. During the morning, he received Aleksandr Sinev, accompanied by Howard and Dorothy Sun; and Father Anastasios Yianni and his presbyter. During the afternoon, he received Protopresbyter Alexander Cherney; and Christina Ioannou & Konstantini Xenoudi. In the evening, he received Konstantinos Karamiotis (accompanied by Maria Tamboukou), and later, he participated in meetings with the Greek Orthodox Communities of Great Britain, and the Secretariat of E.F.F.E.P.
  30. In the morning, he received Emmanouil Kanaris. During the afternoon, he received Mrs. Panayioti Neophytou together with her son, Kostas; Miss Christina Ioannou; and Stelios and Andreas Stylianou accompanied by Dr. Panayiotis Stylianou.